КИЇВСЬКА АКАДЕМІЯ ПРИКЛАДНИХ МИСТЕЦТВ

МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС
З ДИСЦИПЛІНИ
«РИСУНОК»

для здобувачів освіти
Галузь знань: 02 «Культура і мистецтво»
Спеціальність: 022 «Дизайн»
Освітньо-професійна програма
«Перукарське мистецтво та декоративна косметика»
«Графічний дизайн»
«Дизайн одягу»
«Дизайн інтер’єру»

Київ-2024

Укладач – Каверін Віктор Олександрович

Методичний комплекс з дисципліни розглянуто та затверджено на засіданні педагогічної ради Структурного підрозділу «Міжнародний фаховий коледж моді і дизайну» ВНЗ «Київська Академія прикладних мистецтв».

КИЇВСЬКА АКАДЕМІЯ ПРИКЛАДНИХ МИСТЕЦТВ

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА З ДИСЦИПЛІНИ «РИСУНОК»

для здобувачів освіти
Галузь знань: 02 «Культура і мистецтво»
Спеціальність: 022 «Дизайн»
Освітньо-професійна програма
«Перукарське мистецтво та декоративна косметика»
«Графічний дизайн»
«Дизайн одягу»
«Дизайн інтер’єру»

Київ-2024

ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка……..5
2. Тематичний план (денна форма навчання)……7
3. Зміст дисципліни……11
4. Список використаних джерел……..…..28
5. Питання до іспиту (заліку) ……..……..…….31
6. Модульна контрольна робота……35
7. Конспект лекцій……...41

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Метою викладання навчальної дисципліни «Рисунок» є формування у здобувачів освіти базових навичок художнього сприйняття, розвитку творчого мислення та вміння виражати свої ідеї через графічні засоби.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Рисунок» є :

– виявити характер та конструктивно - анатомічні особливості графічними - зображувальними засобами на основі заданого натурного матеріалу.

– оволодіти засобами двох і трьохмірного зображення форм.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми абітурієнти повинні:

знати:

– базові композиційні та графічні прийоми. - поетапний процес об'єктивного дослідження об'єктів в заданій системі просторового середовища.

– анатомічні закономірності будови трьохмірних об'єктів та їх конструктивну побудову на двохмірній площині листа.

– пропорційність і співвідношення частин і цілого (поняття модуль і канон).

– роль і місце рисунку в різних видах образотворчого мистецтва. - Основи перспективи і нарисної геометрії, як невід'ємні складові академічної грамоти, їх роль у виявленні форм і об'єктів.

вміти:

– відтворювати форми і об'єкти дійсності методом реалістичного рисування;

– компонувати задані об'єкти на площині листа. - виконувати начерки різними графічними матеріалами;

– дотримуватись точних пропорцій та законів перспективи;

– виявляти характер, конструкцію та взаємозв'язок основних мас на основі постановки;

– аналізувати внутрішню структуру об'єктів засобами об'ємно просторової лінії та світлотіні;

– виявляти психологічний стан, характер, настрій, поєднуючи форму і зміст, використовуючи контраст і нюанс, затемнення і висвітлення форми.

Міжпредметні зв'язки: Обов'язкова навчальна дисципліна «Економічна теорія» є складовою циклу професійної підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «фаховий молодший бакалавр» та пов'язана з такими предметами як «Історія мистецтва».

За результатами вивчення навчальної дисципліни здобувач освіти повинен

знати:

– базові композиційні та графічні прийоми. - поетапний процес об'єктивного дослідження об'єктів в заданій - системі просторового середовища.

- анатомічні закономірності будови трьохмірних об’єктів.- пропорційність і співвідношення частин і цілого (поняття модуль і канон).

– роль і місце рисунку в різних видах образотворчого мистецтва.

– основи перспективи і нарисної геометрії, як невід’ємні складові академічної грамоти, їх роль у виявленні форм і об’єктів.

вміти:

– відтворювати форми і об’єкти дійсності методом реалістичного рисування.

– компонувати задані об’єкти на площині листа. - виконувати начерки різними графічними матеріалами.

– дотримуватись точних пропорцій та законів перспективи.

– виявляти характер, конструкцію та взаємозв’язок основних мас на основі постановки.

– аналізувати внутрішню структуру об’єктів засобами об’ємно просторової лінії та світлотіні.

– виявляти психологічний стан, характер, настій, поєднуючи форму і зміст, використовуючи контраст і нюанс, затемнення і висвітлення форми.

Шкала оцінювання навчальних досягнень: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
100-90	A	відмінно	зараховано
89-82	B	дуже добре	
82-75	C	добре	
74-65	D	задовільно	
64-50	E	достатньо	
49-35	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано
35-0	X	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	

Тематичний план з дисципліни
«Рисунок»
для здобувачів освіти структурного підрозділу «Міжнародний фаховий коледж моди і дизайну» вищого навчального закладу «Київська Академія прикладних мистецтв»
Галузь знань: 02 «Культура і мистецтво»
Спеціальність: 022 «Дизайн»
Освітньо-професійна програма «Перукарське мистецтво та декоративна косметика», «Графічний дизайн», «Дизайн одягу», «Дизайн інтер’єру»
(денна форма навчання, на основі повної загальної середньої освіти)

№ з/п	*Назва теми*	*Кількість годин*				
		Всього	**Теорет. заняття**	**Лабораторн. практичні заняття**	**Самос. роботи**	**Форма контролю**
	1 семестр	**100**	**10**	**50**	**40**	**Залік**
1.	Вступ до малюнку.	5	1	-	4	дискусія
2.	Прстановка корпусу, рук. Вибір точки спостереження.	11	1	6	4	дискусія
3.	Основні відомості про малюнок. Закономірності сприйняття та побудови форми. Світлотінь та її закономірності.	11	1	6	4	дискусія
4.	Закони композиції.	11	1	6	4	дискусія
5.	Пропорції та їх значення в рисунку. Малювання основних геометричних тіл.	10	1	5	4	дискусія
6.	Лінійна побудова каркасів геометричних тіл. Загальні поняття про перспективу. Закони лінійної перспективи граненних тіл . Перспектива округлих тіл. Еліпси.	10	1	5	4	дискусія
7.	Конструктивний натюрморт із гіпсових граненних геометричних тіл.	10	1	5	4	дискусія
8.	Малювання драпірування.	10	1	5	4	дискусія

9.	Малювання предметів складної геометричної форми	10	1	5	4	дискусія
10	Натюрморт з предметів побуту різних фактур.	10	1	5	4	дискусія
	Модульний контроль	2		2		
	2 семестр	**80**	**10**	**28**	**42**	**Іспит**
11.	Кольорові олівці (суха та мокра техніки)	7	1	2	4	дискусія
12.	Гелева ручка (види, особливості роботи ними).	7	1	2	4	дискусія
13.	Вуголь (види, особливості роботи ними).	7	1	2	4	дискусія
14.	Малювання фрагментів голови (ніс).	8	1	3	4	дискусія
15.	Малювання фрагментів голови (губи).	8	1	3	4	дискусія
16.	Малювання фрагментів голови (око).	8	1	3	4	дискусія
17.	Пропорції голови (анфас, профіль, ¾).	8	1	3	4	дискусія
18.	Малювання гіпсової голови.	8	1	3	4	дискусія
19.	Малювання голови з натури (чорно-біле виконання)	7	1	2	4	дискусія
20.	Малювання голови з натури (виконання в кольорі)	10	1	3	6	дискусія
	Модульний контроль	2		2		
	Всього:	**180**	**20**	**78**	**82**	

Тематичний план з дисципліни
«Рисунок»
для здобувачів освіти структурного підрозділу «Міжнародний фаховий коледж моди і дизайну»
вищого навчального закладу «Київська Академія прикладних мистецтв»
Галузь знань: 02 «Культура і мистецтво»
Спеціальність: 022 «Дизайн»
Освітньо-професійна програма «Перукарське мистецтво та декоративна косметика», «Графічний дизайн», «Дизайн одягу», «Дизайн інтер’єру»
(денна форма навчання, на основі базової загальної середньої освіти)

№ з/п	*Назва теми*	*Кількість годин*				
		Всього	**Теорет. заняття**	**Лабораторн. практичні заняття**	**Самос. роботи**	**Форма контролю**
	1 семестр	**100**	**10**	**50**	**40**	**Залік**
1.	Вступ до малюнку.	5	1	-	4	дискусія
2.	Прстановка корпусу, рук. Вибір точки спостереження.	11	1	6	4	дискусія
3.	Основні відомості про малюнок. Закономірності сприйняття та побудови форми. Світлотінь та її закономірності.	11	1	6	4	дискусія
4.	Закони композиції.	11	1	6	4	дискусія
5.	Пропорції та їх значення в рисунку. Малювання основних геометричних тіл.	10	1	5	4	дискусія
6.	Лінійна побудова каркасів геометричних тіл. Загальні поняття про перспективу. Закони лінійної перспективи граненних тіл . Перспектива округлих тіл. Еліпси.	10	1	5	4	дискусія
7.	Конструктивний натюрморт із гіпсових граненних геометричних тіл.	10	1	5	4	дискусія
8.	Малювання драпірування.	10	1	5	4	дискусія

9.	Малювання предметів складної геометричної форми	10	1	5	4	дискусія
10	Натюрморт з предметів побуту різних фактур.	10	1	5	4	дискусія
	Модульний контроль	2		2		
	2 семестр	**80**	**10**	**28**	**42**	**Іспит**
11.	Кольорові олівці (суха та мокра техніки)	7	1	2	4	дискусія
12.	Гелева ручка (види, особливості роботи ними).	7	1	2	4	дискусія
13.	Вуголь (види, особливості роботи ними).	7	1	2	4	дискусія
14.	Малювання фрагментів голови (ніс).	8	1	3	4	дискусія
15.	Малювання фрагментів голови (губи).	8	1	3	4	дискусія
16.	Малювання фрагментів голови (око).	8	1	3	4	дискусія
17.	Пропорції голови (анфас, профіль, ¾).	8	1	3	4	дискусія
18.	Малювання гіпсової голови.	8	1	3	4	дискусія
19.	Малювання голови з натури (чорно-біле виконання)	7	1	2	4	дискусія
20.	Малювання голови з натури (виконання в кольорі)	10	1	3	6	дискусія
	Модульний контроль	2		2		
	Всього:	**180**	**20**	**78**	**82**	

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Вступ до рисунку

Теоретичне ознайомлення з основами рисунку. Оснащення кабінету академічного рисунку. Матеріально-технічні засоби рисунку, правила користування ними. Що таке рисунок, із історії малюнку, види. Організація робочого місця. Графічні матеріали – олівець, папір – види, особливості роботи ними.

Завдання для самостійної роботи: Організацувати своє робочоге місце. Підготувати необхідні матеріали (олівець, папір, ніж, гумки). Навчитись відрізняти види паперу та олівців. Розуміти, що таке рисунок, знати історію рисунку, його види. Знайти зразки видів рисунку відомих художників (можна фото з інтернету).

Питання до дискусії:

1. Які інструменти та пристосування використовуються при малюванні?
2. Що таке рисунок.
3. Види рисунку.
4. Цікаві факти з історії рисунку.
5. Різноманітність графічних матеріалів.
6. Як правильно тримати олівець?
7. Види паперу.

Література:

1. Басанець Л. В. Застосування техніки рисунка для виконання практичних завдань з рисунку натюрморту. Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Теорія та практика малюнку» для самостійної роботи здобувачів вищої освіти першого року навчання спеціальності 014 Середняосвіта (Образотворче мистецтво). Одеса, 2017. 25 с.

2. Білецька А. Б. Все про рисунок. Незамінний довідник для художників. Київ: Арт-Роднік, 1998. 144 с.

3. Креслення, рисунок, композиція: навч. посіб. / Т. М. Клименюк ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т «Львів. політехніка». Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2012. 344 с.

4. Перепадя В. В. Рисунок. Проблеми ворчості в навчальномупроцесі. Львів :Палітрадруку, 2003. 288 с.

5. Рисунок // Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. 5-те вид. К.; Ірпінь : Перун, 2005.

6. Сухенко В. О. Рисунок. Навчальний посібник. Київ : BONAMENTE, 2004. 184 с.

7.Ятченко Ю. М. Мистецтво рисунка. Київ : НАУ, 2005. 60 с.

8. Сухенко В., Засипкін О. «Перевірочний» метод натурного рисування. Українська Академія мистецтва. Дослідницькі та науково-методичні праці :

наук. зб. Київ :Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури, 2012. Випуск 19. С. 112–124.

Тема 2. Постановка корпусу, рук. Вибір точки спостереження.

Прийоми зображення - лінія, тональна пляма, штрихування, тушовка. Види штрихування.

Завдання для самостійної роботи: Підготувати та продемонструвати різні види штрихування.

Питання до дискусії:

1. Постановка корпусу, рук.
2. Вибір точки спостереження.
3. Прийоми зображення - лінія, тональна пляма, штрихування, тушовка.
4. Види штрихування.

Література:

1. Басанець Л. В. Застосування техніки рисунка для виконання практичних завдань з рисунку натюрморту. Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Теорія та практика малюнку» для самостійної роботи здобувачів вищої освіти першого року навчання спеціальності 014 Середняосвіта (Образотворче мистецтво). Одеса, 2017. 25 с.

2. Білецька А. Б. Все про рисунок. Незамінний довідник для художників. Київ: Арт-Роднік, 1998. 144 с.

3. Креслення, рисунок, композиція: навч. посіб. / Т. М. Клименюк ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т «Львів. політехніка». Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2012. 344 с.

4. Перепадя В. В. Рисунок. Проблеми ворчості в навчальномупроцесі. Львів :Палітрадруку, 2003. 288 с.

5. Рисунок // Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. 5-те вид. К.; Ірпінь : Перун, 2005.

6. Сухенко В. О. Рисунок. Навчальний посібник. Київ : BONAMENTE, 2004. 184 с.

7.Ятченко Ю. М. Мистецтво рисунка. Київ : НАУ, 2005. 60 с.

Тема 3. Основні відомості про малюнок. Закономірності сприйняття та побудови форми. Світлотінь та її закономірності.

Загальне поняття про будову форми та її конструкцію. Засоби виявлення форми. Зовнішні ознаки об'єктів. Штриховка основних геометричних форм (квадрат, трикутник, коло).

Завдання для самостійної роботи: Виконати малюнки кола, трикутника, квадрату з характерним штрихуванням. Виконати тональну шкалу (градієнт).

Питання до дискусії:

1.Основні відомості про малюнок.

2. Закономірності сприйняття та побудови форми.

3. Засоби виявлення форми. Загальне поняття про будову форми та її конструкцію

4. Світлотінь та її закономірності.

5. Зовнішні ознаки об'єктів.

6. Штриховка основних геометричних форм (квадрат, трикутник, коло).

Література:

1. Басанець Л. В. Застосування техніки рисунка для виконання практичних завдань з рисунку натюрморту. Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Теорія та практика малюнку» для самостійної роботи здобувачів вищої освіти першого року навчання спеціальності 014 Середняосвіта (Образотворче мистецтво). Одеса, 2017. 25 с.

2. Білецька А. Б. Все про рисунок. Незамінний довідник для художників. Київ: Арт-Роднік, 1998. 144 с.

3. Креслення, рисунок, композиція: навч. посіб. / Т. М. Клименюк ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т «Львів. політехніка». Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2012. 344 с.

4. Перепадя В. В. Рисунок. Проблеми ворчості в навчальномупроцесі. Львів :Палітрадруку, 2003. 288 с.

5. Рисунок // Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. 5-те вид. К.; Ірпінь : Перун, 2005.

6. Сухенко В. О. Рисунок. Навчальний посібник. Київ : BONAMENTE, 2004. 184 с.

7.Ятченко Ю. М. Мистецтво рисунка. Київ : НАУ, 2005. 60 с.

Тема 4. Закони композиції

Правила розміщення предметів на аркуші. Поняття про геометричний, зоровий і композиційний центр. Об’ємнопросторова та конструктивна побудова форм предметів. Штриховка по об’єму (куб, куля, циліндр).

Завдання для самостійної роботи: Виконати три варіанти композиційного розміщення одиночного предмету на одному листі паперу, стараючись знайти найбільш вдалу композицію.

Питання до дискусії:

1. Поняття композиції.Основні закони композиції.

2. Елементи композиції. Поєднання елементів композиції.

3. Пропорція та диспропорція. Пропорційне поєднання.

4. Композиційні рішення. Поєднання двох фігур.

5. Особливості малювання композиції двох фігур.

6. Роль композиції в малюнку.

7. Що таке масштаб зображувальних предметів та як правильно його знайти в композиції малюнку.

Література:

1. Басанець Л. В. Застосування техніки рисунка для виконання практичних завдань з рисунку натюрморту. Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Теорія та практика малюнку» для самостійної

роботи здобувачів вищої освіти першого року навчання спеціальності 014 Середняосвіта (Образотворче мистецтво). Одеса, 2017. 25 с.

2. Білецька А. Б. Все про рисунок. Незамінний довідник для художників. Київ: Арт-Роднік, 1998. 144 с.

3. Креслення, рисунок, композиція: навч. посіб. / Т. М. Клименюк ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т «Львів. політехніка». Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2012. 344 с.

4. Перепадя В. В. Рисунок. Проблеми ворчості в навчальномупроцесі. Львів :Палітрадруку, 2003. 288 с.

5. Рисунок // Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. 5-те вид. К.; Ірпінь : Перун, 2005.

6. Сухенко В. О. Рисунок. Навчальний посібник. Київ : BONAMENTE, 2004. 184 с.

7.Ятченко Ю. М. Мистецтво рисунка. Київ : НАУ, 2005. 60 с.

Тема 5. Пропорції та їх значення в рисунку. Малювання основних геометричних тіл.

Розвиток бачення форми у просторі

Завдання для самостійної роботи: Намалювати два різних предмети за вибором намагаючись передати їх пропорйії. Розмір: формат А3 Матеріал: графітний олівець. Рішення: лінійноконструктивне. Основна література: 2, 3, 5. Додаткова література: 1.

Питання до дискусії:

1. Що означає поняття «пропорція»?

2. Як ви розумієте вислів художника: «Малювати – означає бачити пропорції»?

3. Якими способами ми встановлюємо пропорційні співвідношення?

4. Чим відрізняються пропорції предмету, зображеного лінією та тоном?

Література:

1. Басанець Л. В. Застосування техніки рисунка для виконання практичних завдань з рисунку натюрморту. Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Теорія та практика малюнку» для самостійної роботи здобувачів вищої освіти першого року навчання спеціальності 014 Середняосвіта (Образотворче мистецтво). Одеса, 2017. 25 с.

2. Білецька А. Б. Все про рисунок. Незамінний довідник для художників. Київ: Арт-Роднік, 1998. 144 с.

3. Креслення, рисунок, композиція: навч. посіб. / Т. М. Клименюк ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т «Львів. політехніка». Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2012. 344 с.

4. Перепадя В. В. Рисунок. Проблеми ворчості в навчальномупроцесі. Львів :Палітрадруку, 2003. 288 с.

5. Рисунок // Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. 5-те вид. К.; Ірпінь : Перун, 2005.

6. Сухенко В. О. Рисунок. Навчальний посібник. Київ : BONAMENTE, 2004. 184 с.

7.Ятченко Ю. М. Мистецтво рисунка. Київ : НАУ, 2005. 60 с.

Тема 6. Лінійна побудова каркасів геометричних тіл. Загальні поняття про перспективу. Еліпси.

Малювання гіпсових геометричних тіл з натури.Загальні поняття про перспективу. Закони лінійної перспективи граненних тіл . Перспектива округлих тіл. Еліпси. Оптичні ілюзії.

Завдання для самостійної роботи: Конструктивний малюнок геометричних тіл (куб, куля, конус, циліндр, призма, шестигранник).Розмір: формат А3 Матеріал: графітний олівець Рішення: лінійноконструктивне Основна література: 2, 3, 5. Додаткова література: 1.

Питання до дискусії:

1. Що означає поняття «перспектива»?
2. Як користуватись правилами перспективи?
3. Як будувати в перспективі прості геометричні тіла?
4. Як знайти вірне композиційне розміщення зображувального предмету на площині аркушу?
5. З яких окремих стадій складається процес зображення каркасних геометричних тіл з натури?
6. Яке знання законів перспективи допоможе побудові конструкції геометричних тіл?
7. Які ви знаєте оптичні ілюзії?

Література:

1. Басанець Л. В. Застосування техніки рисунка для виконання практичних завдань з рисунку натюрморту. Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Теорія та практика малюнку» для самостійної роботи здобувачів вищої освіти першого року навчання спеціальності 014 Середняосвіта (Образотворче мистецтво). Одеса, 2017. 25 с.

2. Білецька А. Б. Все про рисунок. Незамінний довідник для художників. Київ: Арт-Роднік, 1998. 144 с.

3. Креслення, рисунок, композиція: навч. посіб. / Т. М. Клименюк ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т «Львів. політехніка». Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2012. 344 с.

4. Перепадя В. В. Рисунок. Проблеми ворчості в навчальномупроцесі. Львів :Палітрадруку, 2003. 288 с.

5. Рисунок // Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. 5-те вид. К.; Ірпінь : Перун, 2005.

6. Сухенко В. О. Рисунок. Навчальний посібник. Київ : BONAMENTE, 2004. 184 с.

7.Ятченко Ю. М. Мистецтво рисунка. Київ : НАУ, 2005. 60 с.

Тема 7. Конструктивний натюрморт із гіпсових граненних геометричних тіл

Теоретичне ознайомлення з конструктивним натюрмортом із гіпсових граненних геометричних тіл.

Завдання для самостійної роботи: Конструктивна побудова натюрморту з геометричних тіл. Розмір: формат А3 Матеріал: графітний олівець Рішення: лінійноконструктивне.

Питання до дискусії:

1. Як змінюється вигляд гіпсових моделей під променями направленного світла?

2. Яку користь отримує студент працюючи з натури з гіпсових моделей?

Література:

1. Басанець Л. В. Застосування техніки рисунка для виконання практичних завдань з рисунку натюрморту. Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Теорія та практика малюнку» для самостійної роботи здобувачів вищої освіти першого року навчання спеціальності 014 Середняосвіта (Образотворче мистецтво). Одеса, 2017. 25 с.

2. Білецька А. Б. Все про рисунок. Незамінний довідник для художників. Київ: Арт-Роднік, 1998. 144 с.

3. Креслення, рисунок, композиція: навч. посіб. / Т. М. Клименюк ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т «Львів. політехніка». Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2012. 344 с.

4. Перепадя В. В. Рисунок. Проблеми ворчості в навчальномупроцесі. Львів :Палітрадруку, 2003. 288 с.

5. Рисунок // Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. 5-те вид. К.; Ірпінь : Перун, 2005.

6. Сухенко В. О. Рисунок. Навчальний посібник. Київ : BONAMENTE, 2004. 184 с.

7.Ятченко Ю. М. Мистецтво рисунка. Київ : НАУ, 2005. 60 с.

Тема 8. Малювання драпірування

Навчитися бачити велику форму під складками, зображати деталі та підпорядковувати великій формі, а також методу обрубування та конструктивно-тонального малюнка.

Завдання для самостійної роботи: Натюрморт з геометричних фігур на виявлення об'ємної форми предметів. Розмір: формат А3. Матеріал: графітний олівець Рішення: лінійноконструктивне з легкою світлотінню

Питання до дискусії:

1. Від чого залежить форма складок на драпіруванні?
2. Які види складок на драпіруванні бувають?
3. Яку роль в натюрморті грають драпірування?

Література:

1. Басанець Л. В. Застосування техніки рисунка для виконання практичних завдань з рисунку натюрморту. Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Теорія та практика малюнку» для самостійної роботи здобувачів вищої освіти першого року навчання спеціальності 014 Середняосвіта (Образотворче мистецтво). Одеса, 2017. 25 с.

2. Білецька А. Б. Все про рисунок. Незамінний довідник для художників. Київ: Арт-Роднік, 1998. 144 с.

3. Креслення, рисунок, композиція: навч. посіб. / Т. М. Клименюк ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т «Львів. політехніка». Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2012. 344 с.

4. Перепадя В. В. Рисунок. Проблеми ворчості в навчальномупроцесі. Львів :Палітрадруку, 2003. 288 с.

5. Рисунок // Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. 5-те вид. К.; Ірпінь : Перун, 2005.

6. Сухенко В. О. Рисунок. Навчальний посібник. Київ : BONAMENTE, 2004. 184 с.

7.Ятченко Ю. М. Мистецтво рисунка. Київ : НАУ, 2005. 60 с.

Тема 9. Малювання предметів складної геометричної форми (глечик)

Натюрморт з гіпсових геометричних тіл та предметів побуту з драпіруванням. Засвоєння здобувачами освіти об'ємнопросторової та конструктивної побудови форм предметів (куб, куля, циліндр). Опанування техніки та матеріалів створення об'ємного зображення.

Завдання для самостійної роботи: Натюрморт з гіпсових геометричних тіл та предметів побуту з драпіруванням. Розмір: формат А3 Матеріал: графітний олівець. Рішення: лінійноконструктивне з легкою світлотінню

Питання до дискусії:

1. В чому особливість предметів складної геометричної форми?
2. Як ми розуміємо взаємозв'язок частин великої форми предмету?
3. В якій послідовності виконується малюнок предметів побуту?
4. Розповісти про особливості кожного етапу малюнка.
5. Як передати в малюнку натюрморту фарбування і матеріальні властивості предметів?

6. Як впливає спрямованість висвітлення на світлотіньову моделювання форми і загальне тональне рішення натюрморту?

Література:

1.Білецька А. Б. Все про рисунок. Незамінний довідник для художників. Київ: Арт-Роднік, 1998. 144 с.

2.Гула Є. П. Пластична анатомія – основа рисунка. Київська спілка художників книги. Київ, 2013. 344 с.

3.Клименюк Т. М. Креслення, рисунок, композиція: навч. посібник для студ. ВНЗ. Видавництво львівської політехніки. Львів, 2012. 300 с. Колесніков В. Г., Осипчук М. В., Басанець О. П. Рисунок: навч. посібник для студ. ВНЗ. Київ: КНУТД, 2008. 148 с.

4.Креслення, рисунок, композиція: навч. посіб. / Т. М. Клименюк ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т «Львів. політехніка». Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2012. 344 с.

5.Перепадя В. В. Рисунок. Проблеми ворчості в навчальномупроцесі. Львів :Палітрадруку, 2003. 288 с.

6.Рисунок // Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. 5-те вид. К.; Ірпінь : Перун, 2005.

7.Сухенко В. О. Рисунок. Навчальний посібник. Київ : BONAMENTE, 2004. 184 с. 7.Ятченко Ю. М. Мистецтво рисунка. Київ : НАУ, 2005. 60 с.

8.Сухенко В., Засипкін О. «Перевірочний» метод натурного рисування. Українська Академія мистецтва. Дослідницькі та науково-методичні праці : наук. зб. Київ :Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури, 2012. Випуск 19. С. 112–124.

Тема 10. Натюрморт з предметів побуту різних фактур.

Теоретичне ознайомлення з особливостям послідовності виконання натюрморту з предметів побуту різних фактур. Тональні співвідносини забарвлення та матеріальних властивостей предметів.

Завдання для самостійної роботи: Натюрморт з різних предметів побуту з виявленням світлотіні та тоновим вирішенням малюнку. Розмір: формат А3. Матеріал: графітний олівець. Рішення: лінійноконструктивне з легкою світлотінню.

Питання до дискусії:

1. Поняття натюрморту.
2. Види натюрмортів.
3. Композиція у натюрморті.
4. Просторово-тональне вирішення натюрморту.
5. Загальний масштаб зображення
6. Які особливості кожної послідовної стадії рисунку?
7. Який вплив на тональні відношення чинить забарвлення та матеріальні властивості предмету?

8.Поставте перед собою кілька красивих предметів побуту різноманітної форми і фактури. Думкою складіть із них натюрморт і намалюйте його.

Література:

1. Басанець Л. В. Застосування техніки рисунка для виконання практичних завдань з рисунку натюрморту. Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Теорія та практика малюнку» для самостійної роботи здобувачів вищої освіти першого року навчання спеціальності 014 Середняосвіта (Образотворче мистецтво). Одеса, 2017. 25 с.

2. Білецька А. Б. Все про рисунок. Незамінний довідник для художників. Київ: Арт-Роднік, 1998. 144 с.

3. Креслення, рисунок, композиція: навч. посіб. / Т. М. Клименюк ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т «Львів. політехніка». Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2012. 344 с.

4. Перепадя В. В. Рисунок. Проблеми ворчості в навчальномупроцесі. Львів :Палітрадруку, 2003. 288 с.

5. Рисунок // Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. 5-те вид. К.; Ірпінь : Перун, 2005.

6. Сухенко В. О. Рисунок. Навчальний посібник. Київ : BONAMENTE, 2004. 184 с. 7.Ятченко Ю. М. Мистецтво рисунка. Київ : НАУ, 2005. 60 с.

7. Сухенко В., Засипкін О. «Перевірочний» метод натурного рисування. Українська Академія мистецтва. Дослідницькі та науково-методичні праці : наук. зб. Київ :Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури, 2012. Випуск 19. С. 112–124.

Тема 11. Кольорові олівці (суха та мокра техніки)

Теоретичне ознайомитись з видами кольорових олівців та засвоїти правилами користування ними.

Завдання для самостійної роботи: Виконати три варіанти малюнку на одному листі паперу, стараючись знайти найбільш вдале кольорове рішення, використовуючи суху, мокру та змішану техніки.

Питання до дискусії:

1. Які види кольоровимх олівців ви знаєте.
2. Відмінності сухої та мокрої технік.
3. Як вдало намалювати портрет жінки зі світлим волоссям?

Література:

1.Білецька А. Б. Все про рисунок. Незамінний довідник для художників. Київ: Арт-Роднік, 1998. 144 с.

2.Гула Є. П. Пластична анатомія – основа рисунка. Київська спілка художників книги. Київ, 2013. 344 с.

3.Клименюк Т. М. Креслення, рисунок, композиція: навч. посібник для студ. ВНЗ. Видавництво львівської політехніки. Львів, 2012. 300 с.

Колесніков В. Г., Осипчук М. В., Басанець О. П. Рисунок: навч. посібник для студ. ВНЗ. Київ: КНУТД, 2008. 148 с.

4.Креслення, рисунок, композиція: навч. посіб. / Т. М. Клименюк ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т «Львів. політехніка». Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2012. 344 с.

5.Перепадя В. В. Рисунок. Проблеми ворчості в навчальномупроцесі. Львів :Палітрадруку, 2003. 288 с.

6.Рисунок // Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. 5-те вид. К.; Ірпінь : Перун, 2005.

7.Сухенко В. О. Рисунок. Навчальний посібник. Київ : BONAMENTE, 2004. 184 с.

7.Ятченко Ю. М. Мистецтво рисунка. Київ : НАУ, 2005. 60 с.

8.Сухенко В., Засипкін О. «Перевірочний» метод натурного рисування. Українська Академія мистецтва. Дослідницькі та науково-методичні праці : наук. зб. Київ :Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури, 2012. Випуск 19. С. 112–124.

Тема 12. Гелева ручка (види, особливості роботи ними)

Теоретичне ознайомитись з видами гелевих ручок та засвоїти правилами користування ними.

Завдання для самостійної роботи: Виконати три варіанти малюнку на одному листі паперу, стараючись знайти найбільш вдале кольорове рішення, використовуючи всі знайомі техніки.

Питання до дискусії:

1. Які види гелевих ручок ви знаєте?
2. Переваги використання гелевих ручок.

Література:

1. Басанець Л. В. Застосування техніки рисунка для виконання практичних завдань з рисунку натюрморту. Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Теорія та практика малюнку» для самостійної роботи здобувачів вищої освіти першого року навчання спеціальності 014 Середняосвіта (Образотворче мистецтво). Одеса, 2017. 25 с.

2. Білецька А. Б. Все про рисунок. Незамінний довідник для художників. Київ: Арт-Роднік, 1998. 144 с.

3. Креслення, рисунок, композиція: навч. посіб. / Т. М. Клименюк ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т «Львів. політехніка». Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2012. 344 с.

4. Перепадя В. В. Рисунок. Проблеми ворчості в навчальномупроцесі. Львів :Палітрадруку, 2003. 288 с.

5. Рисунок // Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. 5-те вид. К.; Ірпінь : Перун, 2005.

6. Сухенко В. О. Рисунок. Навчальний посібник. Київ : BONAMENTE, 2004. 184 с.

7.Ятченко Ю. М. Мистецтво рисунка. Київ : НАУ, 2005. 60 с.

Тема 13. Вуголь (види, особливості роботи ними)

Теоретичне ознайомитись з видами вуглю та засвоїти правилами користування ним.

Завдання для самостійної роботи: Виконати три варіанти малюнку на одному листі паперу, стараючись знайти найбільш вдале тональне рішення, використовуючи знайомі техніки.

Питання до дискусії:

1. Розповісти про виразні можливості вуглю, на прикладах добутків українських і закордонних художників, можна проаналізувати репродукції підручника.

3. Намалюйте глечик графітним олівцем і вугіллям. Як взаємозалежна техніка малюнка і його виразність? Поділіться своїми враженнями.

Література:

1. Басанець Л. В. Застосування техніки рисунка для виконання практичних завдань з рисунку натюрморту. Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Теорія та практика малюнку» для самостійної роботи здобувачів вищої освіти першого року навчання спеціальності 014 Середняосвіта (Образотворче мистецтво). Одеса, 2017. 25 с.

2. Білецька А. Б. Все про рисунок. Незамінний довідник для художників. Київ: Арт-Роднік, 1998. 144 с.

3. Креслення, рисунок, композиція: навч. посіб. / Т. М. Клименюк ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т «Львів. політехніка». Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2012. 344 с.

4. Перепадя В. В. Рисунок. Проблеми ворчості в навчальномупроцесі. Львів :Палітрадруку, 2003. 288 с.

5. Рисунок // Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. 5-те вид. К.; Ірпінь : Перун, 2005.

6. Сухенко В. О. Рисунок. Навчальний посібник. Київ : BONAMENTE, 2004. 184 с.

7.Ятченко Ю. М. Мистецтво рисунка. Київ : НАУ, 2005. 60 с.

Тема 14. Малювання фрагментів голови (ніс)

Підготовка необхідних інструментів та інвентаря. Виконання малюнку гіпсового носу. Аналіз виконання малюнків. Обговорення помилок та шляхів їх виправлення.

Завдання для самостійної роботи: Конструктивне та тонове рішеннягіпсових фрагментів голови людини (ніс). Виконати в трьох поворотах. Розмір: формат А3. Матеріал: графітний олівець Рішення: тональне

Питання до дискусії:

1. Анатомічні особливості голови людини.
2. Обличчя людини, його елементи.
3. Найбільш поширені види носів.
4. Техніки зображування носа.
5. Малювання гіпсового носа.
6. З яких послідовних етапів складається робота над малюнком гіпсової натурної постановки?

Література:

1. Басанець Л. В. Застосування техніки рисунка для виконання практичних завдань з рисунку натюрморту. Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Теорія та практика малюнку» для самостійної роботи здобувачів вищої освіти першого року навчання спеціальності 014 Середняосвіта (Образотворче мистецтво). Одеса, 2017. 25 с.

2. Білецька А. Б. Все про рисунок. Незамінний довідник для художників. Київ: Арт-Роднік, 1998. 144 с.

3. Креслення, рисунок, композиція: навч. посіб. / Т. М. Клименюк ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т «Львів. політехніка». Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2012. 344 с.

4. Перепадя В. В. Рисунок. Проблеми ворчості в навчальномупроцесі. Львів :Палітрадруку, 2003. 288 с.

5. Рисунок // Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. 5-те вид. К.; Ірпінь : Перун, 2005.

6. Сухенко В. О. Рисунок. Навчальний посібник. Київ : BONAMENTE, 2004. 184 с.

7.Ятченко Ю. М. Мистецтво рисунка. Київ : НАУ, 2005. 60 с.

Тема 15. Малювання фрагментів голови (губи)

Підготовка необхідних інструментів та інвентаря. Виконання малюнку гіпсового роту. Аналіз виконання малюнків. Обговорення помилок та шляхів їх виправлення.

Завдання для самостійної роботи: Конструктивне та тонове рішеннягіпсових фрагментів голови людини (губи). Виконати в трьох поворотах.Розмір: формат А3. Матеріал: графітний олівець. Рішення: тональне

Питання до дискусії:

1.Анатомічні особливості голови людини.
2.Нижня частина обличчя.
3.Особливості побудови рота.
4.Різноманітність губ.
5.Техніки зображування роту.
6.Малювання гіпсового роту.

7.З яких послідовних етапів складається робота над малюнком гіпсової натурної постановки?

Література:

1. Басанець Л. В. Застосування техніки рисунка для виконання практичних завдань з рисунку натюрморту. Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Теорія та практика малюнку» для самостійної роботи здобувачів вищої освіти першого року навчання спеціальності 014 Середняосвіта (Образотворче мистецтво). Одеса, 2017. 25 с.

2. Білецька А. Б. Все про рисунок. Незамінний довідник для художників. Київ: Арт-Роднік, 1998. 144 с.

3. Креслення, рисунок, композиція: навч. посіб. / Т. М. Клименюк ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т «Львів. політехніка». Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2012. 344 с.

4. Перепадя В. В. Рисунок. Проблеми ворчості в навчальномупроцесі. Львів :Палітрадруку, 2003. 288 с.

5. Рисунок // Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. 5-те вид. К.; Ірпінь : Перун, 2005.

6. Сухенко В. О. Рисунок. Навчальний посібник. Київ : BONAMENTE, 2004. 184 с. 7.Ятченко Ю. М. Мистецтво рисунка. Київ : НАУ, 2005. 60 с.

7. Сухенко В., Засипкін О. «Перевірочний» метод натурного рисування. Українська Академія мистецтва. Дослідницькі та науково-методичні праці : наук. зб. Київ :Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури, 2012. Випуск 19. С. 112–124.

Тема 16. Малювання фрагментів голови (око)

Теоретичне ознайомлення з основами рисунку. Оснащення кабінету академічного рисунку. Матеріально-технічні засоби рисунку, правила користування ними. Що таке рисунок, із історії малюнку, види. Організація робочого місця. Графічні матеріали – олівець, папір – види, особливості роботи ними.

Завдання для самостійної роботи: Конструктивне та тонове рішеннягіпсових фрагментів голови людини (око). Виконати в трьох поворотах. Розмір: формат А3. Матеріал: графітний олівець. Рішення: тональне.

Питання до дискусії:

1. Анатомічні особливості голови людини.
2. Обличчя людини, його елементи.
3. Найбільш поширені види очей.
4. Техніки зображування ока.
5. Малювання гіпсового ока.
6. З яких послідовних етапів складається робота над малюнком гіпсової натурної постановки?

Література:

1. Басанець Л. В. Застосування техніки рисунка для виконання практичних завдань з рисунку натюрморту. Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Теорія та практика малюнку» для самостійної роботи здобувачів вищої освіти першого року навчання спеціальності 014 Середняосвіта (Образотворче мистецтво). Одеса, 2017. 25 с.

2. Білецька А. Б. Все про рисунок. Незамінний довідник для художників. Київ: Арт-Роднік, 1998. 144 с.

3. Креслення, рисунок, композиція: навч. посіб. / Т. М. Клименюк ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т «Львів. політехніка». Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2012. 344 с.

4. Перепадя В. В. Рисунок. Проблеми ворчості в навчальномупроцесі. Львів :Палітрадруку, 2003. 288 с.

5. Рисунок // Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. 5-те вид. К.; Ірпінь : Перун, 2005.

6. Сухенко В. О. Рисунок. Навчальний посібник. Київ : BONAMENTE, 2004. 184 с.

7.Ятченко Ю. М. Мистецтво рисунка. Київ : НАУ, 2005. 60 с.

Тема 17. Пропорції голови (анфас, профіль, ¾)

Підготовка необхідних інструментів та інвентаря. Ознайомлення з об”єктом малювання. Виконання начерків голови людини анфас, в профіль та в три четвертному повороті. Удосконалення малюнків, допрацювання.Аналіз виконання малюнків. Обговорення помилок та шляхів їх виправлення.

Завдання для самостійної роботи: Виконання начерків голови людини анфас, в профіль та в три четвертному повороті. Розмір: формат А3.Матеріал: графітний олівець. Рішення: графічне, тональне.

Питання до дискусії:

1. Що ви знаєте про пропорції голови?

2. Яку роль в формі голови грають пропорції черепу?

3.Роль крупних деталей обличчя у визначенні характерних особливостей голови.

4. З яких послідовних етапів складається робота над малюнком гіпсової натурної постановки?

Література:

1.Білецька А. Б. Все про рисунок. Незамінний довідник для художників. Київ: Арт-Роднік, 1998. 144 с.

2.Гула Є. П. Пластична анатомія – основа рисунка. Київська спілка художників книги. Київ, 2013. 344 с.

3.Клименюк Т. М. Креслення, рисунок, композиція: навч. посібник для студ. ВНЗ. Видавництво львівської політехніки. Львів, 2012. 300 с. Колесніков В. Г., Осипчук М. В., Басанець О. П. Рисунок: навч. посібник для студ. ВНЗ. Київ: КНУТД, 2008. 148 с.

4.Креслення, рисунок, композиція: навч. посіб. / Т. М. Клименюк ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т «Львів. політехніка». Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2012. 344 с.

5.Перепадя В. В. Рисунок. Проблеми ворчості в навчальномупроцесі. Львів :Палітрадруку, 2003. 288 с.

6.Рисунок // Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. 5-те вид. К.; Ірпінь : Перун, 2005.

7.Сухенко В. О. Рисунок. Навчальний посібник. Київ : BONAMENTE, 2004. 184 с. 7.Ятченко Ю. М. Мистецтво рисунка. Київ : НАУ, 2005. 60 с.

8.Сухенко В., Засипкін О. «Перевірочний» метод натурного рисування. Українська Академія мистецтва. Дослідницькі та науково-методичні праці : наук. зб. Київ :Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури, 2012. Випуск 19. С. 112–124.

Тема 18. Малювання гіпсової голови

Натюрморт з гіпсових геометричних тіл та предметів побуту з драпіруванням. Засвоєння здобувачами освіти об’ємнопросторової та конструктивної побудови форм предметів (куб, куля, циліндр). Опанування техніки та матеріалів створення об’ємного зображення.

Завдання для самостійної роботи: Конструктивне та тонове рішення гіпсової голови людини. Розмір: формат А3.Матеріал: графітний олівець Рішення: тональне.

Питання до дискусії:

1. Яку роль в формі голови грають пропорції черепу?
2. Роль крупних деталей обличчя у визначенні характерних особливостей голови.
3. З яких послідовних етапів складається робота над малюнком гіпсової натурної постановки?

Література:

1.Білецька А. Б. Все про рисунок. Незамінний довідник для художників. Київ: Арт-Роднік, 1998. 144 с.

2.Гула Є. П. Пластична анатомія – основа рисунка. Київська спілка художників книги. Київ, 2013. 344 с.

3.Клименюк Т. М. Креслення, рисунок, композиція: навч. посібник для студ. ВНЗ. Видавництво львівської політехніки. Львів, 2012. 300 с. Колесніков В. Г., Осипчук М. В., Басанець О. П. Рисунок: навч. посібник для студ. ВНЗ. Київ: КНУТД, 2008. 148 с.

4.Креслення, рисунок, композиція: навч. посіб. / Т. М. Клименюк ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т «Львів. політехніка». Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2012. 344 с.

5.Перепадя В. В. Рисунок. Проблеми ворчості в навчальномупроцесі. Львів :Палітрадруку, 2003. 288 с.

6.Рисунок // Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. 5-те вид. К.; Ірпінь : Перун, 2005.

7.Сухенко В. О. Рисунок. Навчальний посібник. Київ : BONAMENTE, 2004. 184 с. 7.Ятченко Ю. М. Мистецтво рисунка. Київ : НАУ, 2005. 60 с.

8.Сухенко В., Засипкін О. «Перевірочний» метод натурного рисування. Українська Академія мистецтва. Дослідницькі та науково-методичні праці : наук. зб. Київ :Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури, 2012. Випуск 19. С. 112–124.

Тема 19. Малювання голови з натури (чорно-біле виконання)

Підготовка необхідних інструментів та інвентаря. Виконання малюнку гіпсового носу. Аналіз виконання малюнків. Обговорення помилок та шляхів їх виправлення.

Завдання для самостійної роботи: Конструктивне та тонове рішення живої голови з натури. Розмір: формат А3. Матеріал: графітний олівець. Рішення: тональне.

Питання до дискусії:

1.Поняття малювання з натури.

2.Принципи малювання з натури.

3.Труднощі зображування натури.

4.Портрет з натури.

5.Композиція портрету.

6. Малювання портрету дівчини з натури.

7. Як визначити рух голови та шиї за допомоги осевих ліній.

Література:

1. Басанець Л. В. Застосування техніки рисунка для виконання практичних завдань з рисунку натюрморту. Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Теорія та практика малюнку» для самостійної роботи здобувачів вищої освіти першого року навчання спеціальності 014 Середняосвіта (Образотворче мистецтво). Одеса, 2017. 25 с.

2. Білецька А. Б. Все про рисунок. Незамінний довідник для художників. Київ: Арт-Роднік, 1998. 144 с.

3. Креслення, рисунок, композиція: навч. посіб. / Т. М. Клименюк ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т «Львів. політехніка». Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2012. 344 с.

4. Перепадя В. В. Рисунок. Проблеми ворчості в навчальномупроцесі. Львів :Палітрадруку, 2003. 288 с.

5. Рисунок // Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. 5-те вид. К.; Ірпінь : Перун, 2005.

6. Сухенко В. О. Рисунок. Навчальний посібник. Київ : BONAMENTE, 2004. 184 с.

7.Ятченко Ю. М. Мистецтво рисунка. Київ : НАУ, 2005. 60 с.

Тема 20. Малювання голови з натури (виконання в кольорі)

Підготовка необхідних інструментів та інвентаря. Виконання малюнку гіпсового носу. Аналіз виконання малюнків. Обговорення помилок та шляхів їх виправлення.

Завдання для самостійної роботи: Конструктивне та тонове рішення живої голови з натури. Розмір: формат А3. Матеріал: кольорові олівці, гелеві ручки. Рішення: тональне.

Питання до дискусії:

1. Поняття малювання з натури в кольорі.
2. Принципи малювання з натури в кольорі.
3. Труднощі зображування натури в кольорі.
4. Портрет з натури в кольорі.
5. Композиція портрету.
6. Малювання портрету дівчини з натури в кольорі.

Література:

1. Басанець Л. В. Застосування техніки рисунка для виконання практичних завдань з рисунку натюрморту. Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Теорія та практика малюнку» для самостійної роботи здобувачів вищої освіти першого року навчання спеціальності 014 Середняосвіта (Образотворче мистецтво). Одеса, 2017. 25 с.

2. Білецька А. Б. Все про рисунок. Незамінний довідник для художників. Київ: Арт-Роднік, 1998. 144 с.

3. Креслення, рисунок, композиція: навч. посіб. / Т. М. Клименюк ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т «Львів. політехніка». Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2012. 344 с.

4. Перепадя В. В. Рисунок. Проблеми ворчості в навчальномупроцесі. Львів :Палітрадруку, 2003. 288 с.

5. Рисунок // Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. 5-те вид. К.; Ірпінь : Перун, 2005.

6. Сухенко В. О. Рисунок. Навчальний посібник. Київ : BONAMENTE, 2004. 184 с.

7.Ятченко Ю. М. Мистецтво рисунка. Київ : НАУ, 2005. 60 с.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Басанець Л. В. Застосування техніки рисунка для виконання практичних завдань з рисунку натюрморту. Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Теорія та практика малюнку» для самостійної роботи здобувачів вищої освіти першого року навчання спеціальності 014 Середняосвіта (Образотворче мистецтво). Одеса, 2017. 25 с.

2. Білецька А. Б. Все про рисунок. Незамінний довідник для художників. Київ: Арт-Роднік, 1998. 144 с.

3. Богданець М. Г. Графіка, живопис, скульптура: каталог / М. Г.Богданець. Український вільний університет. Мюнхен, 2009. 60 с.

4. Гетьман Ю. А., Стельмах Л. С. Рисунок. Вивчення і зображення голови людини. Навчальний посібник для студентів спеціальності «Дизайн» денної та заочної форми навчання. Луцьк: ЛНТУ, 2020. 92 с.

5. Гула Є. П. Пластична анатомія – основа рисунка. Київська спілка художників книги. Київ, 2013. 344 с.

6. Жаворонков П.В. Рисунок. Методи зображення на площині. – Вижниця: Черемош, 2016. 156 с.

7. Карцев Ю. М. Рисунок і живопис. М. Виражальне мистецтво, 2018.

8. Клименюк Т. М. Креслення, рисунок, композиція: навч. посібник для студ. ВНЗ. Видавництво львівської політехніки. Львів, 2012. 300 с. Колесніков В. Г., Осипчук М. В., Басанець О. П. Рисунок: навч. посібник для студ. ВНЗ. Київ: КНУТД, 2008. 148 с.

9. Креслення, рисунок, композиція: навч. посіб. / Т. М. Клименюк ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т «Львів. політехніка». — Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2012. 344 с.

10. Креслення, рисунок, композиція: навч. посіб. / Т. М. Клименюк ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т «Львів. політехніка». Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2012. 344 с.

11. Перепадя В. В. Рисунок. Проблеми ворчості в навчальномупроцесі. Львів :Палітрадруку, 2003. 288 с.

12. Рисунок // Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. 5-те вид. К. ; Ірпінь : Перун, 2005.

13. Рисунок // Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. 5-те вид. К.; Ірпінь : Перун, 2005.

14. Рисунок // Словник української мови : в 11 т. Київ : Наукова думка, 1970-1980.

15. Сухенко В. О. Рисунок. Навчальний посібник. Київ : BONAMENTE, 2004. 184 с. 7.Ятченко Ю. М. Мистецтво рисунка. Київ : НАУ, 2005. 60 с.

16. Туманов І. М. Рисунок: Теоретико-методологічні основи комплексного навчання: Навчальний посібник. Львів: аверс, 2016. 496 с.

17. Ульєн Д. П. Рисунок натюрморту: Теоретичні і практичні основи комплексного навчання: Навчальний посібник. Київ: аветра, 2016. 286 с.

18. Фєдов О. М. Рисунок натюрморту. Практичні основи комплексного навчання: Навчальний посібник. Харків: слобожанець, 2016. 496 с.

19. Чугай Р. В. Рисунок в інтерєрі. Навчальний посібник для студентів спеціальності «Дизайн» денної та заочної форми навчання. Луцьк: ЛНТУ, 2016. 62 с.

20. Чугай Р. В. Рисунок. Зображення голови людини. Навчальний посібник для студентів спеціальності «Дизайн» денної та заочної форми навчання. Луцьк: ЛНТУ, 2018. 102 с.

Додаткова література

1. Дворник Ю. В. Жива вода рисунка. Тернопіль: Навчальна книга «Богдан», 2009. 179 с.

2. Перепадя В. Навчальний посібник «Рисунок». Л., 2018.

3.Макаров Ю. В. Рисунок, живопис, скульптура: Теоретикометодологічні основи комплексного навчання: Навчальний посібник. Львів: аверс, 2017. 496 с.

Електронні інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В.В. Вернадського. URL: http://www.nbuv.gov.ua

2. Державна науковопедагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського. URL: www.dnpb.gov.ua/

3. Бібліотека українських підручників. URL: http://pidruchniki.ws/

4. Штрих. Види та прийоми штриховки. URL: https://www.youtube.com/watch?v=-p925GCquMo

5. Що потрібно знати, освоюючи академічний рисунок. Перше знайомство. URL: https://www.youtube.com/watch?v=31chHN-eRh4

6. Начерк - як основа у вивченні рисунку. 1 частина. URL:https://www.youtube.com/watch?v=NAN0prUU-pg

7. Начерк - як основа у вивченні рисунку. 2 частина. URL: https://www.youtube.com/watch?v=dAEwAFPU7I4

8. Академічний рисунок. Практика штриха по формі. Фактура металу. URL: https://www.youtube.com/watch?v=TBXVx_u_ksQ

9. Як намалювати кулю простим олівцем | Покрокова інструкція для початківців. URL:https://www.youtube.com/watch?v=IAohfQjNwYQ

10. Як намалювати куб простим олівцем | Покрокова інструкція для початківців. URL:https://www.youtube.com/watch?v=B4IBpgQOKtU

11. Основні техніки рисунку. URL: https://www.youtube.com/watch?v=LXnuEjzZYi4

12. Малюємо композицію фігур простим олівцем | Конус та циліндр. URL:https://www.youtube.com/watch?v=5mGg90Y0qAk

13.Перспектива. Практика плюс теорія. Еліпси. URL:https://www.youtube.com/watch?v=TbvJClouK7A

14.Як малювати еліпс. URL:https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=OtGYZv67Gic

15. Основи рисунку, яблуко. URL: https://www.youtube.com/watch?v=B1YtmapZ7Fw

16.Академічний рисунок Сократ. URL:https://www.youtube.com/watch?v=593cFgCz1pk

17.Ніс. Губи. Урок перший. URL:https://www.youtube.com/watch?v=7f6hxFaoqNM

18. Уроки малювання. Рисунок ока людини. URL:https://www.youtube.com/watch?v=DlJBMsL6f7o

19. Наталя Павлусенко «Герої козацької України». URL:https://www.youtube.com/watch?v=0qceV_tEu2Q

20. Fashion Ілюстрація - Покроковий гід для початківців та досвідчених митців. URL:https://www.youtube.com/watch?v=xkvUsIe_6X4

21. Художня школа у Львові. Курс фешн ілюстрація з нуля. Будуємо та стилізуємо губи у фешн стилі. URL:https://www.youtube.com/watch?v=ew0AC_Qy0AM

22. Як точити олівець? URL: https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=PEDgw9hm03Q

23. Перші 3 правила, щоб навчитись штрихувати. URL:https://www.youtube.com/watch?v=MiakWyGNz6Q

24. Акварельні VS Кольорові, в чому ж різниця, і чому кольорові олівці обирають профі. URL:https://www.youtube.com/watch?v=bpfqn2DFTeo

КИЇВСЬКА АКАДЕМІЯ ПРИКЛАДНИХ МИСТЕЦТВ

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ (ЗАЛІКУ)
З ДИСЦИПЛІНИ
«РИСУНОК»

для здобувачів освіти
Галузь знань: 02 «Культура і мистецтво»
Спеціальність: 022 «Дизайн»
Освітньо-професійна програма
«Перукарське мистецтво та декоративна косметика»
«Графічний дизайн»
«Дизайн одягу»
«Дизайн інтер’єру»

Київ – 2024

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ (ЗАЛІКУ)

1. Які інструменти та пристосування використовуються при малюванні?
2. Поняття простору.
3. Композиція малюнку.
4. Прийоми перспективного креслення.
5. Різноманітність форм предметів.
6. Відображення форми у просторі.
7. Які прості геометричні форми Ви знаєте?
8. Що таке розміри форми та відношення цих розмірів.
9. Ознаки призми.
10. Особливості малювання призми.
11. Поняття округлості форми.
12. Ознаки циліндру.
13. Співвідношення висоти та діаметру основи у циліндрі.
14. Витянуті та сплющені циліндричні форми.
15. Особливості малювання циліндру.
16. Шар як проста геометрична форма
17. Ознаки шару.
18. Діаметр шару.
19. Особливості малювання шару.
20. Малювання шару із застосуванням штучного направленого світла
21. Поняття світла. Штучне та денне світло.
22. Поняття світло-тіні.
23. Направлення освітлення.
24. Предмет у різних освітленнях.
25. Прийоми відображення світло-тіньових деталей.
26. Світло-тіньова деталізована розробка.
27. Малювання призми із застосуванням штучного направленого світла.
28. Малювання циліндру із застосуванням штучного направленого
29. Поняття про просторово- тональне вирішення.
30. Оволодіння прийомами та техніками роботи.
31. Техніка “штріха”.
32. Малювання призми взятої у світло-тіньовому просторово-тональному вирішенні .
33. Малювання циліндру, взятого у світло-тіньовому просторово-тональному вирішенні .

34. Поняття композиції.Основні закони композиції.

35. Елементи композиції. Поєднання елементів композиції.

36. Пропорція та диспропорція. Пропорційне поєднання.

37. Композиційні рішення. Поєднання двох фігур.

38. Особливості малювання композиції двох фігур.

39. Поняття натюрморту.

40. Види натюрмортів.

41. Композиція у натюрморті.

42. Просторово-тональне вирішення натюрморту.

43. Загальний масштаб зображення.

44. Анатомічні особливості голови людини.

45. Обличчя людини, його елементи.

46. Найбільш поширені види вух.

47. Техніки зображування вуха.

48. Малювання гіпсового вуха.

49. Найбільш поширені види очей.

50. Техніки зображування ока.

51. Малювання гіпсового ока.

52. Анатомічні особливості голови людини.

53. Найбільш поширені види носів.

54. Техніки зображування носа.

55. Малювання гіпсового носа.

56. Нижня частина обличчя.

57. Особливості побудови рота.

58. Різноманітність губ.

59. Техніки зображування роту.

60. Малювання гіпсового роту.

61. Особливості малювання гіпсової голови.

62. Елементи гіпсової голови людини.

63. Техніки зображування. Принципи побудови, пластичний характер голови дюдини.

64. Відмінність жіночої та чоловічої гіспсової голови.

65. Підготовка необхідних інструментів та інвентаря.

66. Ознайомлення з об”єктом малювання.

67. Виконання малюнку гіпсового муляжу голови людини із перукою-зачіскою.

68. Зображування волосся. Удосконалення малюнків, допрацювання.

69. Аналіз виконання малюнків. Обговорення помилок та шляхів їх виправлення.

70. Техніки зображування волосся. Особливості малювання волосся. 2. Характеристика волосся. Структура волосся. Типи волосся. Колір та відтінок волосся.

71. Малювання елементів зачіски.

72. Малювання гіпсового муляжу голови з перукою-зачіскою.

73. Поняття малювання з натури.

74. Принципи малювання з натури.

75. Труднощі зображування натури.

76. Портрет з натури.

77. Композиція портрету.

78. Малювання портрету дівчини з натури.

79. Особливості малювання сучасної жіночої зачіски.

80. Види сучасник жіночих зачісок та їх зображення.

81. Особливості малювання чоловічих зачісок.

82. Малювання зачісок для дітей.

83. Копіювання з журналів, фотокарток та історичних картин.

84. Малювання зачіски за уявою. Розробка моделі зачіски та виконання ескізів розробленної зачіски.

КИЇВСЬКА АКАДЕМІЯ ПРИКЛАДНИХ МИСТЕЦТВ

Модульна контрольна робота
З ДИСЦИПЛІНИ
«РИСУНОК»
для здобувачів освіти
Галузь знань: 02 «Культура і мистецтво»
Спеціальність: 022 «Дизайн»
Освітньо-професійна програма
«Перукарське мистецтво та декоративна косметика»
«Графічний дизайн»
«Дизайн одягу»
«Дизайн інтер’єру»

Київ - 2024

Варіант1

1. Визначення "Рисунок" трактують так:
А) Рисунок - це відбиток, який виконується від руки за допомогою графічних засобів - контурної лінії, тону, штриха, плями.
Б) Рисунок - це зображення, яке виконується від руки за допомогою графічних засобів - контурної лінії, плями, мазків, кольору, фарб
В) Рисунок - це зображення, яке виконується від руки за допомогою графічних засобів - контурної лінії, тону, штриха, плями.

2. Залежно від призначення рисунки можна поділити на такі види
А) художній, науково-пізнавальний, технічний
Б) лінійний, тоновий
В) академічний, творчий, науково-пізнавальний

3. Вкажіть зображення на якому стилізований рисунок.

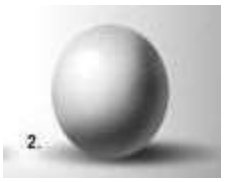

4. Назвіть елемент світлотіні, світлову пляму на яскраво освітленій глянсовій поверхні.
А) рефлекс
Б) відблиск
В) тон
Г) світло

5. Контраст – художній прийом, метою якого є виділення основного елементу для досягнення більшої виразності передачі форми.
А) так
Б) ні.

6. Вкажіть, на якому із запропонованих зображень джерело світла знаходиться на більшій відстані.

А) Б) В)

7. Виберіть неправильний варіант визначення поняття "Композиція".
А) Композиція - вміння складати, з’єднувати, компонувати частини в єдине ціле.
Б) Композиція – система пених правил, закономірностей і прийомів, що призначені для будови художніх творів, придає йому цілісність, виразність і гармонію.
В) Композиція - художній прийом, метою якого є виділення основного елементу для досягнення більшої виразності передачі форми.
Г) Композиція - об’єднання всіх елементів форми художнього твору в єдине ціле, що виражає його образний, ідейно-художній зміст.

8. Виберіть лінійно схематичну композицію в якій виражено рух зростання

А) Б) В)

9. Як називається чергування або співставлення будь-яких елементів композиційного характеру.
А) симетрія
Б) ритм
В) рівновага
Г) динаміка

10. Виберіть правильне визначення поняття в рисунку "Перспектива".
А) перспектива - це принцип механіки сприйняття натури і її проекції на картинну площину
Б) перспектива це - спосіб зображення на площині або на кривій поверхні об'ємних предметів такими, якими ми бачимо їх з певної точки спостереження
В) перспектива - це зображення, що отримується внаслідок злиття кольорових і світлотіньових характеристик об’єкту з урахуванням впливу повітряного середовища і простору

11. Як змінюєтья положення голови, тазостегнового поясу, плечового поясу при рисуванні фігури людини, що стоїть з упором і на одну ногу?
А) голова, плечовий пояс, тазостегновий нахиляються на одну сторону
Б) голова нахиляється на одну сторону, тазостегновий пояс – в іншу, а плечовий – в ту, що й голова
В) голова нахиляється на одну сторону, плечовий пояс – в іншу, а тазостегновий – в ту, що й голова.

12. У довіднику-словнику з дизайну, термін «стилізація» потрактовано в кількох значеннях. Яке з цих тверджень не відповідає дійсності?
А) створення підкреслено-декоративної форми шляхом наслідування зовнішнім ознакам природних або створених людиною об’єктів
Б) основа навчального рисунку для засвоєння техніки і технології, вивчення законів перспективи, світлотіні та основ композиції
В) пряме перенесення найбільш явних візуальних ознак культурного зразка на проектовану річ найчастіше в галузі її декору (пластичного, кольорографічного, фактурного, текстурного)
Г) свідоме використання дизайнером ознак того або іншого стилю при проектуванні виробів (часто застосовується в стайлінгу)

ВАРІАНТ 2

1. Вкажіть, на якому зображені подано кутову перспективу

2. Виберіть правила повітряної перспективи.

А) Ближній предмет слід зображувати крупніше віддального

Б) На передньому плані всі предмети зображуються з усіма подробицями, на другому плані виявляються тільки крупні предмети і на третьому плані всі предмети мають нечіткий характер

В) Для передачі глибини зображення віддалені предмети темного забарвлення слід робити світлішими, а світлі трішки притіняти

Г) Ближні предмети робити яскравим і інтенсивним кольором, а віддалені передавати блідими, з ефектом «в тумані»

Д) Основу ближнього предмету слід зображувати нижче основи віддаленого

3. На яких із поданих зображень не застосовані закони лінійної перспективи?

4. Що брали за модуль митці Стародавнього Єгипту, вимірюючи людську фігуру?

А) висоту голови
Б) середній палець витянутої руки
В) довжину руки
Г) ширину голов
Д) довжину шиї

5. До якої частини тіла доходить рука людини за сучасними пропорціями?

А) талії
Б) лобкової кістки
В) середини бедра
Г) колін

6. В якому з поданих рисунків жіночого обличчя не відповідає висота носу за сучасними пропорціями зображення фігури людини?

7. На якій лінії поділяють голову людини навпіл митці за сучаснними пропорціями?

А) на лінії очей

Б) на лінії брів

В) на лінії основи носу

Г) на середній лінії роту

8. Як називають швидко виконаний вільний малюнок, недопустимий як готова робота.

А) абрис

Б) ескіз

В) контур

Г) розчерк

9. На якому із поданих натюрмортів два елементи світлотіні?

10. Лінія, пляма, крапка, штрих – це основні засоби ....

А) дизайну

Б) графіки

В) живопису

Г) скульптури

11. Чи правильне твердження: "Якщо людина стоїть з упором на одну ногу, то вісь рівноваги переміщується до упорної ноги і проходить від яремної ямки чи сьомого шийного хребця до п’ятки ноги"?

А) так

Б) ні

12. Назвіть 3 основні форми складок на драпіях, що рисують

А) радіальні, прямі, діагональні

Б) прямі, діагональні, фронтальні

В) радіальні, діагональні, бантові

КИЇВСЬКА АКАДЕМІЯ ПРИКЛАДНИХ МИСТЕЦТВ

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ
З ДИСЦИПЛІНИ
«РИСУНОК»

для здобувачів освіти
Галузь знань: 02 «Культура і мистецтво»
Спеціальність: 022 «Дизайн»
Освітньо-професійна програма
«Перукарське мистецтво та декоративна косметика»
«Графічний дизайн»
«Дизайн одягу»
«Дизайн інтер’єру»

Київ - 2024

ТЕМА 1. Вступ до малюнку

Рису́нок (зазвичай у скороченні рис.), іноді техні́чний рису́нок, рідше техні́чний малю́нок — схематичне, часто геометричне, зображення чого-небудь рисками, зазвичай виконане олівцем або на комп'ютері. Рису́нок — будь-який малюнок, виконаний рисками. Рису́нок — те саме, що і креслення.

Види рисунку:

-Лінійно-конструктивний (лінійний, лінеарний). Як видно з назви, основний зображувальний засіб тут - лінія.

-Лінійно-конструктивний рисунок з умовною світлотінню.

-Світло-тіньовий рисунок. -Тональний рисунок.

Малюнок для майстра слугує зручним засобом пізнання дійсності та відображення її у своєму художньому творі. У процесі малювання з натури або по пам'яті живописець ретельно аналізує форми зображуваних предметів, визначає для них ідеальне місце в композиції.

Малюнок допомагає людині закарбувати на папері окремі моменти творчого пошуку. За тривалий період роботи над картиною початкові задуми і настрій автора нерідко кардинально змінюються. Переглядаючи численні начерки та ескізи, живописець заново занурюється у внутрішній світ власних переживань і спогадів.

Рембрандт Харменс ван Рейн «Три розп'яття», 1653

Види рисунку та їхні відмінні риси Малюнок у мистецтві являє собою зображення предметів за допомогою різноманітних графічних засобів: точок, ліній, штрихів, плям. Існує величезна різноманітність його видів, які розрізняються за багатьма критеріями:

- технікою виконання.

Рисунки бувають оригінальними або друкованими. Оригінальні зображення наносять на папір в єдиному екземплярі. Друковані варіанти (естампи) отримують шляхом відбитка оригіналів із кліше з деревини (гравюра) або металу, каменю (літографія);

- цільовим призначенням.

Рисунки поділяють на творчі та академічні (навчальні). У творчих роботах художник відображає свій внутрішній світ. Згодом вони стають повноцінними шедеврами. За допомогою академічного рисунку майбутні майстри відточують техніку виконання. Вони можуть копіювати оригінали відомих художників або малювати живі та неживі предмети з натури. Складність завдань поступово наростає під час навчального процесу, а досвідчений педагог здійснює повний контроль за якістю їх виконання. Існує також поділ на станкові та підсобні типи. Зразки станкового живопису призначені для сприйняття глядачем як самостійний твір. Підсобні начерки використовують у процесі роботи над масштабною картиною для ретельного промальовування окремих предметів, а також у творчому пошуку;

- за жанром і тематикою.

Існує величезна тематична і жанрова різноманітність малюнків: від традиційних натюрмортів, портретів і пейзажів до зображень на історичну, героїчну, релігійну, міфологічну, фантастичну, побутову, фентезійну та інші тематики;

- за характером і способами малювання.

У процесі роботи над картиною автор поєднує два основні способи малювання: з натури і по пам'яті. Вони гармонійно переплітаються між собою. Майстер намагається не тільки максимально достовірно передати побачене, а й додає особисті враження. У результаті один і той самий предмет (об'єкт), намальований різними людьми, на двох картинах може виглядати зовсім по-іншому;

- використанню виразних засобів.

Основними образотворчими засобами для малювання художникам слугують лінії, тони, світлотіні та пропорції. Залежно від їхнього поєднання виходять різні варіанти: від гранично спрощених (які чітко передають конструкцію предметів) до максимально наближених до завершених творів (найдостовірніші в художньому плані);

- матеріалом основи та інструментами, що використовуються.

У найдавніші часи люди малювали на різних доступних матеріалах: папірусі, воскових табличках, пергаменті та бересті. Сьогодні для цих цілей найчастіше використовують папір, картон або полотно. Інструментами для малювання служать олівці, вугілля, туш, сангіна, сепія, пастель або акварельна фарба.

Залежно від деталізації художньої композиції та складності виконання розрізняють кілька основних видів:

Начерк. Призначений для фіксації на папері окремих задумів або спостережень автора.

Начерки Мікеланджело

Замальовка з натури. Використовується для відображення на папері найхарактерніших (найсуттєвіших) особливостей натури для подальшого детального опрацювання.

Ескіз. Фіксує задум окремої частини або всього твору. Виконується у вільній манері, містить важливі деталі майбутнього полотна: побудову композиції, співвідношення основних кольорів, просторові плани.

Етюд. Являє собою невеликий за розмірами, але завершений за формою твір.

Різноманітність інструментів та матеріалів для виконання малюнку.

Матеріали, якими користується сучасний художник, мало чим відрізняється від тих, що використовується століттями. Основні із них:

Папір, олівці, графіти, вуголь, ручки, чорнила, фломастери, ніж для різання паперу заточки олівців, щітки, точилка, гумка, амбразивний папір та ін.

Папір.

Для малювання, як правило, не потрібно складних пристосувань. Кожному приходилося малювати олівцями, фломастерами або авторучками на папері, але домогтися майстерності в точній передачі руху, характеру, фактури непросто. Узагалі, якщо говорити про папір, то спробуйте для ваших малюнків різноманітні її сорти. Не бентежтеся, якщо щось у вас не вийде. Головне, ви придбаєте безцінний досвід, необхідний у творчості.

Як відомо, папір в основному роблять з маси спеціальним образом оброблених деревних волокон з додаванням мінеральних (каоліну, мела) і речовин, що проклеюють, барвників і ін. Відповідно до легенди, папір була винайдена в Китаєві в I в. до н.е. Її робили з деревного лубу, а в II в. н.е. — із шовкових волокон, з цим зв'язане її латинська назва. Секрети виробництва папера стали відомі в Європі тільки через кілька сторіч. Її виготовляли головним чином із лляних ганчірок, для малювання стали застосовувати з XIV в.

Існують різні сорти папера. Для роботи олівцем або фарбами потрібна щільний білий папір — ватман або напівватман — вищий сорт папера із шорсткуватою поверхнею, вона міцна і добре проклеєна. Названа так по імені власника англійської паперової фабрики Дж. Ватману.

Папір, покритий рівним шаром мела з невеликою кількістю зв'язувальних речовин, — крейдована, або крейдова, папір. Вона добре сприймає фарбу, штрих і лінія здобувають виразність, туш лягає дуже рівно і щільно. Але самому головне полягає в тім, що по готовому малюнку можлива ретуш, тобто внесення змін і виправлень за допомогою голки, скальпеля, ножа і т.п. Отут виникає навіть такий новий технічний прийом, як біла лінія і штрих по чорному тлу, що нагадує гравіювання (принцип лінограв'юри). Однак не випливає їм зловживати.

Малювати добре і на кольоровому папері. Ця традиція старих майстрів має великий сенс і багаті технічні можливості. Кольоровий папір дає малюнкові тонове середовище, по ній можна працювати одночасно і темним, і світлим. Такий папір можна приготувати так: дрібно товчену пастель або ще який-небудь барвний порошок рівномірно розтерти по всьому листі тампоном з вати.

Кольоровий або тонований папір робиться також заливанням слабким розчином кави, однотонною аквареллю або гуашшю. Колір і тон фарбування папери можуть бути нескінченно різноманітними. Художні можливості папера дуже широкі.

Олівці та графіти.

Олівець — це найбільш зручний і економічний інструмент для малювання. Крім традиційних, дерев'яних, існують і інші — графіти, тонкі стрижні, що вставляються в цангові олівці; літографські олівці, що містять віск; водорозчинні олівці; плоскі олівці; найтонші графіти. Графіти розрізняються по довжині, від Н до 9Н, і по м'якості, від У до 6В. Графіти вставляються в циліндри великих діаметрів для кращої маневреності, НВ — середній із графітів, не занадто довгий, не занадто м'який. Довгі графіти, технічні, дають більш слабкий, чіткий малюнок, тоді як художні, більш м'які, дозволяють працювати в більшому діапазоні можливостей. Сильніше натискаючи на графіт, можна домогтися більш темних тонів, за допомогою шматочка вати легко розтушовуються лінії.

Навчальна практика показала, що для виконання завдань по малюнку найбільш кращі графітні і кольорові олівці, фломастери, акварель, туш, соус, кольорові крейди, а також вугілля, сангіна, пастель.

Графітний олівець однаково зручний як у навчальних, так і у творчих роботах. Він має приємний сірий тон і деякий блиск, легко стирається гумкою, можна вносити виправлення. Цим олівцем створюють малюнки лінійного, лінійно-штрихового і тонально-мальовничого плану. Для малювання графітний олівець із усіх матеріалів найпростіший і доступний засіб. Графить у сполученні з іншими художніми матеріалами таїть величезні можливості для кожного художника.

Графить добре лягає на будь-який папір і не обсипається. Підбирати олівець і папір випливає відповідно до поставлених задач. Спочатку треба навчитися працювати одним олівцем і постаратися використовувати всі його виразні можливості. Лінією і штрихом добре працювати на щільному, гладкому папері, а зернистий папір підійде для роботи тоном. Добре виглядають малюнки олівцем на пожовтілій від часу паперові.

При роботі графітним олівцем не слід особливо захоплюватися розтушуванням, тому що може створитися враження затертості і засаленості малюнка. Графітний олівець гарний для малюнків в альбомі, на ватманському листі, але якщо треба закрити великі площини, те звичайно застосовують вугілля.

Кольоровими олівцями також можна досягти різноманітних графічних або мальовничих ефектів, особливо це стосується акварельних олівців, які можна розмивати водою.

У сучасному навчальному процесі використовуються такі графічні інструменти: пензлі, розтушовки, пір'я, резинка, клячка;

Інструменти та матеріали:

Соус:

Розтушки паперові та замшеві:

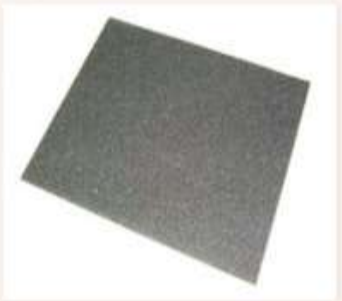
Розтушки гумові:

Клячка:

Наждачний папір:

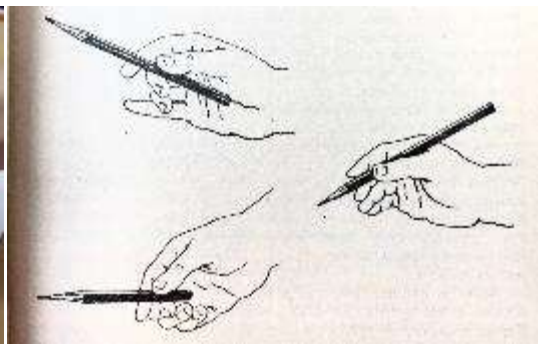
Канцелярський ніж:

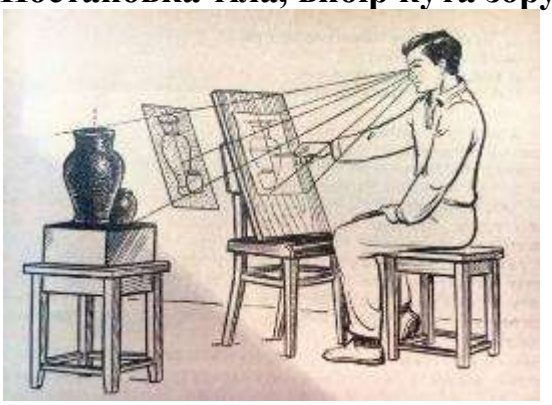
2. Постановка корпусу, рук. Вибір точки спостереження.

Постановка руки:

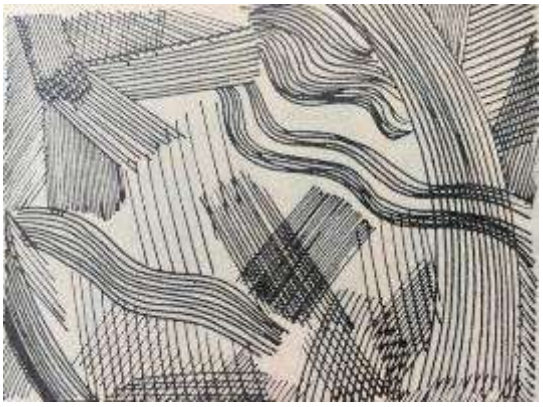

Постановка тіла, вибір кута зору:

Підготовча вправа:

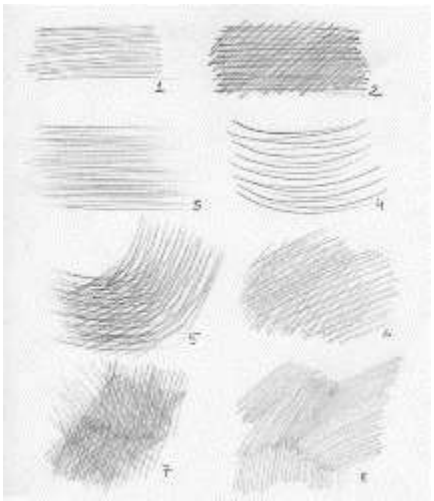

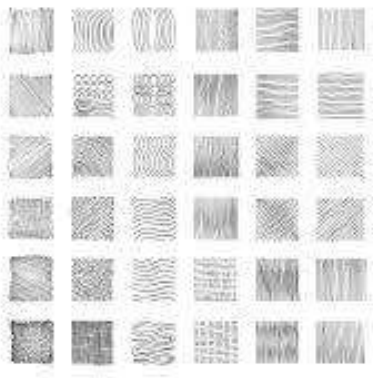
Практичні вправи:

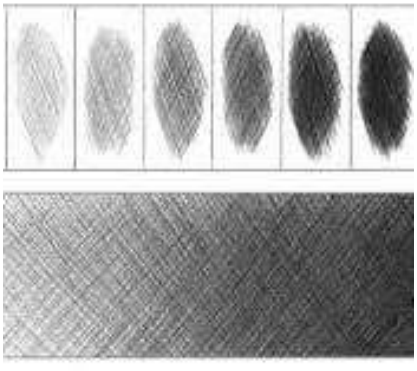
Навчання правильного положення руки та проведення ліній, натиску олівця, поділу відрізків на частини.

Вступна частина:

- лінія — різка та розмита, широка та вузька;
- тушовка та штрихування;
- накладання світлотіні: тон, напівтон, рефлекс і відблиск;
- відображення глибини простору.

Штрихи.

Приведемо приклади (див мал) різних штрихів, що використовуються в малюванні для тонального виявлення форми. Спробуйте звичайний графітний олівець від В до 4В та подивиться, який з них дає саму велику амплітуду тонів між білим і чорним. Лінія повинна бути чіткої. Якщо ваші штрихи брудні або занадто чорні, виходить, олівець занадто м'який. Ваш олівець повинний бути добре відточеним і мати довге вістря. Він повинний бути не дуже довгим (приблизно 65 мм у довжину), саме по руці. Олівець варто тримати між великим пальцем і першими трьома пальцями руки. Вам частіше прийдеться використовувати бік вістря, а не кінчик грифеля, як при листі.

Практикуючи в штрихуванні, працюйте коштуючи, прикріпивши лист до стіни, що допоможе зберігати контроль над напрямком і силою штриха. Або ж прикріпите папір до столу і нахилитеся над ним. Це допоможе вам розвити волю рухів плеча, що є основними в малюванні. Якщо ви сидите, то прикріпите папір кнопками до похилої дошки або поміщеної від вас на достатній відстані, так, щоб ваші руки не лежали на папері. Рух при вільному штрихуванні — від плеча, а пальці, зап'ястя й лікоть не повинні «вихляти». Почніть із великого, розгонистого штриха і поступово переходьте до дрібних, але тільки після того, як навчитеся накладати штрихи щільно й досить регулярним візерунком. Цей метод допоможе вам розвити вільну поточну лінію, який ви ніколи не досягнете, штрихуючи лише рухами пальців. Дрібні і короткі рухи зап'ястя й пальців використовуються для штрихування дрібних деталей.

Штрихи з рівним натиском — найпростіші. З них більшості і варто починати. Це, до речі, найпоширеніший вид лінії, використовуваний при покритті великих тональних просторів, що дозволяє швидко об'єднати й виявити відразу усю форму голови.

У штрихуванні за формою повинне бути більше ритмічності й м'якості.

Манера штрихування, сполучення різних штрихів для кожного художника індивідуальні. Я можу тільки запропонувати вам випробувати усі способи й прийоми.

Увага: Гарну практику можна придбати, малюючи своє обличчя або зліплюючи його фрагменти в глині. Пильне вивчення рис особи, безліч начерків і малюнків розів'є ваше просторове сприйняття форми, її обсягу. Просторове мислення при відтворенні обсягу на плоскому листі папера необхідно кожному, хто малює або хоче навчитися малювати.

Тема 3. Основні відомості про малюнок. Закономірності сприйняття та побудови форми. Світлотінь та її закономірності.

Поняття про геометричну фігуру.

Нескінченна розмаїтість природних форм завжди служить джерелом натхнення і творчих ідей художника.

Нас уражає розмаїтість форм навколишнього світу: величні обриси гір, громади багатоповерхових будинків, обтічні форми літаків і автомобілів, витончені обриси квітів, метеликів, птахів, пластику людського тіла й ін.

Ми прагнемо відшукати подібність форм у навколишньому нас світі. Хмара, пляма фарби, випадкові лінії або геометричні фігури, довільно зібрані разом, — усе це може бути співвіднесене з яким-небудь образом, породженим нашою уявою на основі відбитих у пам'яті предметів. Будь-яка форма викликає асоціації з подібними формами, наша свідомість буде встановлювати з ними визначені співвідношення й зв'язки.

Виразність форми дуже важлива при її сприйнятті в повсякденному житті, але ще в більшій мері вона важлива художникові. Для нього виразні, тобто експресивні, властивості є засобом спілкування. Вони залучають його увагу і визначають форми створюваних їм моделей.

Завдяки дивній здатності людського сприйняття ми можемо зупинити мить, запам'ятавши в малюнку мінливі форми предметів. Чому це можливо? Виявляється, протягом нашого життя накопичуються представлення про різноманітні форми, і часом ока досить лише натяку, крапки, плями або неясного силуету, щоб довідатися в них знайомі предмети.

У будь-якою створеною природою або руками людини формі можна побачити геометричну основу. Предмети простої форми у своїй основі мають одну геометричну фігуру, а предмети складної форми — кілька геометричних фігур. Будинку можуть виглядати як комбінації сфер, циліндрів, конусів, призм і пірамід. Купола соборів — звичайно півсфери, даху деяких храмів нагадують тригранні призми або невисокі піраміди.

Складні форми звичайно являють собою комбінацію різних поверхонь (плоских, опуклих і увігнутих). Тому їх звичайно називають комбінованими, маючи у виді, що даний об'єкт у своїй основі представляє суму геометричних тел. До таких об'єктів можна віднести, наприклад, машину будь-якого виду, тварин і безліч інших об'єктів дійсності. Не випадково художники, підкреслюючи геометричну форму об'єктів, так і говорять: «Цей предмет має кубічну форму, цей — циліндричну, а той — кулясту і т.п.».

Прості форми предметів можна класифікувати як грановані або круглі. Геометричні тіла *гранованої* форми — це куби, призми, піраміди. Їхні поверхні утворені плоскими гранями. Геометричні тіла *круглої* форми, або тіла обертання, — це куля, циліндр, конус. Для них характерні криві поверхні — сферичні або циліндричні.

Геометрична основа будівлі об'єктів у навколишньому нас світі зовсім не означає, що при малюванні треба зображувати геометричні форми. Проблема полягає в наступному: за зовнішніми обрисами предмета необхідно побачити його конструкцію, а потім у малюнку побудувати форму предмета у виді спрощених геометричних тіл, фігур або площин, ускладнюючи неї до повного реалістичного зображення.

Навчання мистецтву малюнка звичайно починається із зображення геометричних тел. Виявлення подібності або відмінності форм предметів, що

малюються, від геометричних фігур і тіл, аналіз будівлі форми предметів, їхньої конструкції допомагають краще зобразити їхньої особливості.

Застосовуваний у малюнку відомий метод «наскрізної» промальовування дозволяє краще усвідомити характерні відмінності в будівлі форми, її конструкції. За допомогою уяви необхідно представити собі предмети як би прозорими і намалювати навіть невидимі частини предмета.

Крім конструкції і загальної форми предметів ми бачимо й передаємо в малюнку контур (абрис), тобто зовнішній обрис. Зверніть увагу, що контур предметів у малюнку повинний відповідати їх будівлі і загальній формі. Як відомо, зовнішній вигляд предмета й обрису, що характеризують його форму, залежать від довжини, ширини й висоти, тобто саме ці виміри роблять його об'ємним.

Форма об'єкта передає його характерні риси, робить його пізнаваним. У малюнку форма предметів передається лініями й світлотінню. *Кожен зображуваний предмет має визначена будівля — конструкцію.*

Є каркас і в круглих предметів. Він складається із середньої лінії (осі обертання), кіл обертання і з ліній, їх з'єднуючих, вони й утворять контур предмета. Ці лінії так і називаються — *утворюючі.* Для передачі в малюнку об'ємної форми необхідно представити її внутрішню будівлю, інакше кажучи, потрібно розібратися в конструкції предмета.

Для правильного зображення форми об'єктів на папері необхідно познайомитися ще з декількома особливостями її сприйняття.

Часом буває дуже важко визначити, яка поверхня є тлом, а яка — фігурою. Як правило, поверхня, укладена в межах визначених границь, прагне придбати статус фігури, при цьому навколишня її поверхня буде тлом.

В образотворчій діяльності, передаючи форму предмета, ми не можемо не враховувати значення тла. Кожен об'єкт існує в нашому розумінні тільки разом із тлом, тому тло в малюнку, тобто порожнеча між предметами, здобуває рівне значення із зображеними об'єктами.

Художники зустрічаються з цілим поруч явищ, що називають оптичними ілюзіями. Число подібних прикладів досить велике. Вивчення їх допомагає уникнути зорових перекручувань предметів, внести необхідні виправлення в зображення.

При зіставленні з великими окружностями центральна здається менше, а при порівнянні з маленькими ця ж окружність здається більше. Таким чином, якщо на картині треба виділити, наприклад, розміри високої людини, те навколишні його люди повинні бути невеликого росту.

Усі зображені відрізки прямих ліній на малюнку рівні між собою, але зорово здається, що ліві довше правих. Білий квадрат на чорному тлі (праворуч) здається більше чорного квадрата на світлому тлі (ліворуч), хоча в дійсності обидва квадрати однакової величини. Висота чорної гребінки здається більше її ширини, хоча вони рівні. У залежності від напрямку

погляду малюнок сприймаються або як сходи, або як папір, складений «гармошкою».

Знання особливостей сприйняття форми допомагає створювати точні й виразні малюнки.

Світлотінь — спостережуване на поверхні об'єкта розподілення освітленості, що створює шкалу яскравостей.

Світло в образотворчому мистецтві, фотографії та кінематографі є одним з основних образотворчих засобів: від умов освітлення залежить передача форми, об'єму, фактури об'єкта та глибини простору. Об'єкт візуально сприймається тільки тоді, коли він освітлений, тобто коли на його поверхні утворюється світлотінь через різний ступінь освітленості.

В залежності від положення об'єкта щодо джерела світла, виду (фактури), кольору його поверхні та інших факторів світлотінь буде мати ту чи іншу яскравість. Розрізняють наступні елементи світлотіні:

світла — поверхні, яскраво освітлені джерелом світла;

відблиск — світлова пляма на яскраво освітленій опуклій чи пласкій глянцевій поверхні, коли на ній є ще й дзеркальне відбиття;

тіні — неосвітлені або слабо освітлені ділянки об'єкта. Тіні на неосвітленій стороні об'єкта називаються власними, а такі тіні, що відкидаються об'єктом на інші поверхні — падаючими;

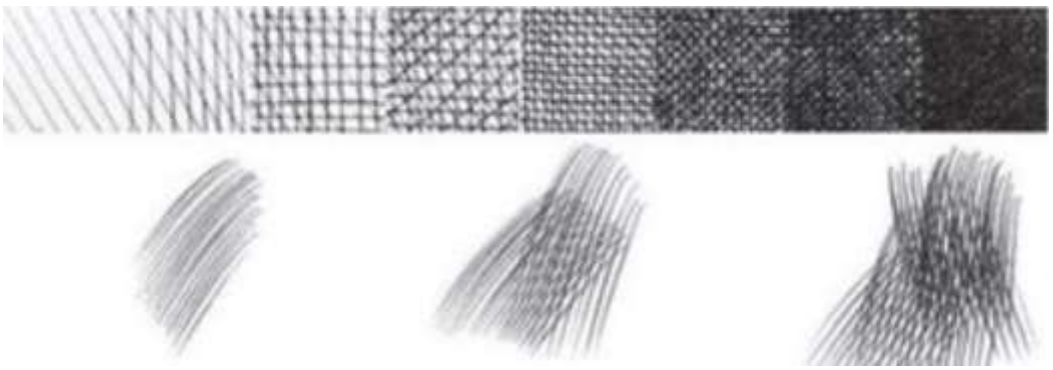
півтінь — слабка тінь, що виникає, коли об'єкт освітлений кількома джерелами світла. Вона також утворюється на поверхні, зверненої до джерела світла під невеликим кутом;

рефлéкс — слабка світла пляма в області тіні, утворена промінням, відбитим від поруч розташованих об'єктів.

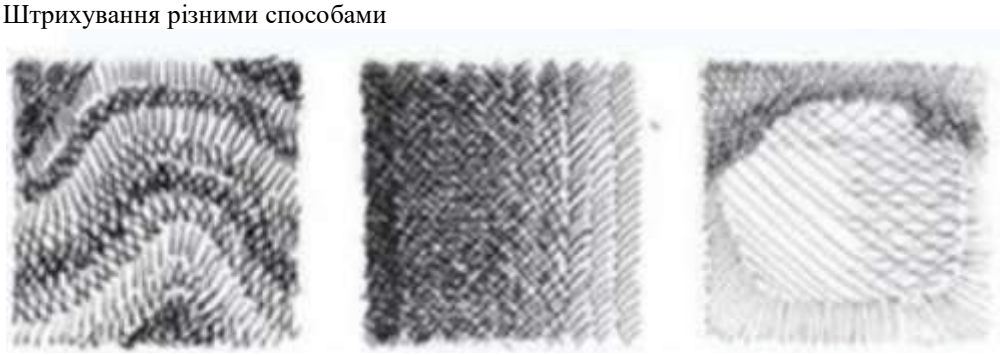
Елементи світлотіні в об'єкта та фотографічного зображення часто називають тонáми. Таким чином, відблиск являє собою найяскравіший тон, а тінь — найменш яскравий.

Око людини розрізняє значну кількість тонів. Чим ширша шкала тонів, тим менше вони відрізняються за яскравістю один від одного, тим менше контрастним сприймається об'єкт; чим вона вужча, тем більшими будуть відмінності яскравостей між тонами, тим більш контрастним буде об'єкт.

Фотографічне зображення має менше тонів, ніж об'єкт. Коли воно складається з 50 та більше тонів від білого до чорного, то сприймається як неконтрастне, м'яке, тому що відмінності між тонами будуть незначними.

Штрихування різними способами

Штрихи мають повторювати форму предметів

Дугоподібні штрихи для підкреслення округлої форми

Тема 4. Закони композиції

Правила розміщення предметів на аркуші. Поняття про геометричний, зоровий і композиційний центр. Об’ємнопросторова та конструктивна побудова форм предметів. Штриховка по об’єму (куб, куля, циліндр).

Композиція (від лат. compositio – складання, поєднання, зв'язування, зіставлення) – фундаментальна категорія художньої культури, суть якої полягає у наявності певних правил, за якими автори будують твори просторових і часових мистецтв.

Закони композиції

Анонім 1800 року. «Квіти, фрукти і мисливські трофеї». Зразок симетричної, врівноваженої композиції.

Закон рівноваги

Рівновага залежить від розташування основних мас композиції, від організації композиційного центру, від пластичної і ритмічної побудови

композиції, від її пропорції, від колірних, тональних і фактурних відносин окремих частин між собою

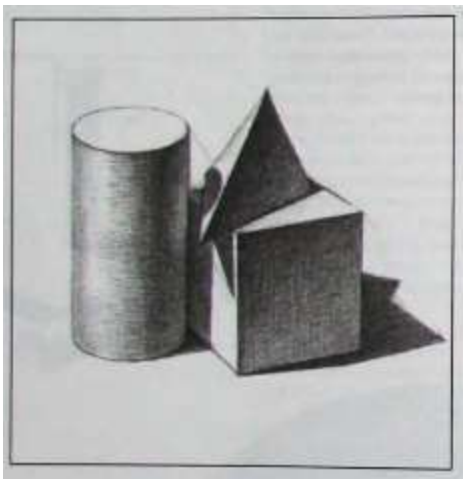
Рівновага проявляється по-різному в симетричних і асиметричних композиціях. Наявність симетрії ще не є гарантією врівноваженості в композиції. Кількісна невідповідність симетричного елемента і площини (або диспропорція частин і цілого) робить її візуально неврівноваженою. Людина завжди тяжіє до рівноваги форм, що створює повніший психологічний комфорт, гармонію проживання в предметно-просторовому середовищі. Урівноважити симетричну композицію набагато легше, ніж асиметричну, і досягається це простішими засобами, оскільки симетрія вже створює передумови для композиційної рівноваги.

Вдало знайдена симетрична композиція сприймається легко, незважаючи на складність її побудови. Асиметрична ж, часом, потребує тривалішого осмислення і розкривається поступового. Проте, твердження, що симетрична композиція є виразнішою — неправомірне. Історія мистецтв доводить, що асиметрично побудовані за законами гармонії композиції ніяк не поступаються виразністю, з погляду художньої цінності, симетричним.

Закон єдності і субпідрядності

Необхідною умовою організації гармонійної композиції з деякої кількості елементів є вимога, щоб вона (композиція) була єдина. Це має бути виражено в єдності пластичного рішення, образного і змістового розкриття теми, в єдності формоутворення, колористичного і фактурного рішення. Єдності можна досягти шляхом підпорядкування.

Композиція в перекладі з латини означає складати, сочннять. Компановка - складати ціле з частин, Композиція як термін має двояке смислове значення. У навчальному малюнку слово композиція означає виконання елементарних початкових вправ. У художній творчості воно має ширше смислове значення. Поділ понять «композиція» і «компонування» має вельми умовний характер, оскільки одне непомітно переходить в інше, зливаючись у процесі роботи над малюнком. Термін композиція вживається в різних сферах і галузях мистецтва: у кіно, музиці, театральних постановках, балеті, літературі, різних видах образотворчого мистецтва та архітектурі. У творчому розумінні композиція - це загальний художній задум, структура твору мистецтва, що найповніше виражає його ідею. У навчальному малюнку - це правильний вибір розміру і розташування предмета в межах заданого формату.

І етап. Компонування, розміщення групи предметів на площині аркуша.

Намітивши на листі паперу місце розташування групи предметів, слід приступити до визначення розмірів окремих предметів. Зіставляючи їх один з одним з урахуванням взаємного розташування, слід намітити легкими лініями основні контури куба і циліндра.

ІІ етап. Перспективна побудова конструкцій об'ємних тіл. Остаточно визначивши пропорційні величини куба і циліндра, слід перейти до перспективної побудови їхньої конструкції з урахуванням лінії горизонту. Для правильного розміщення і побудови групи предметів, що перебувають на площині стала, важливо уточнити слідки їхнього розташування.

ІІІ етап. Світлотіньве пропрацювання форм та підбиття підсумків роботи.

Тон в малюнку слід вводити поступово, прокладаючи основні тіньові ділянки за заздалегідь наміченими лініями власних і падаючих тіней, а потім переходять до світлової ділянки.

Завдання:

- опанувати основи компонування на площині листа найпростіших трьохмірних предметів в заданому просторовому середовищі.

- прорисувати конструкцію позначити вузлові пункти з урахуванням обрію і крапок сходу.

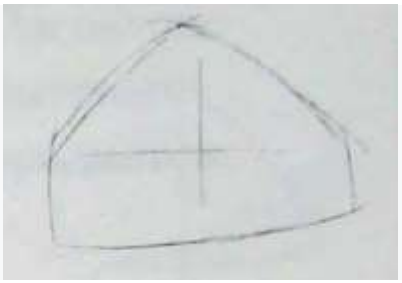
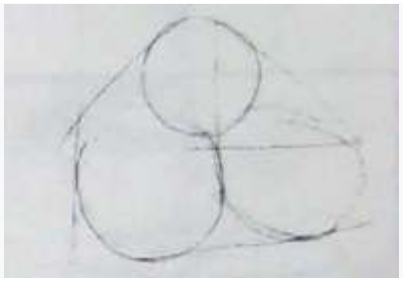
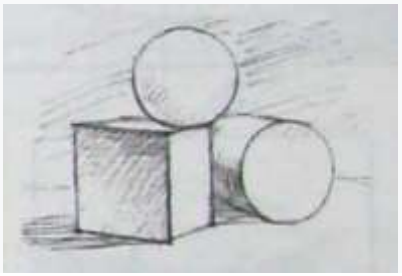
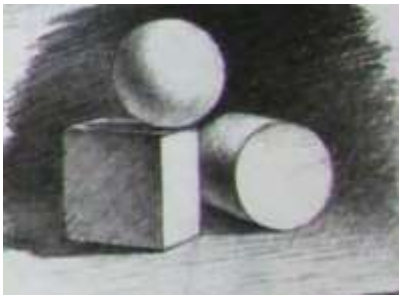
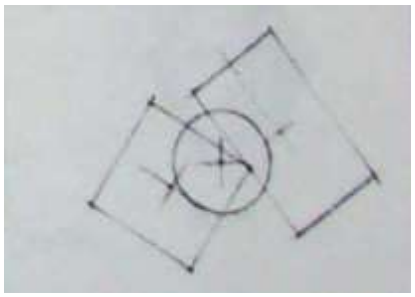
- точність у передачі натури

- показати тектонічну будову об’єктів .

- графічними засобами лінії та тону показати трьохмірність та просторовість заданих об’єктів. Знайти характерні пункти власної тіні і визначити відповідні їм пункти падаючої тіні.

- мінімальне використання тону.

Малювання основних геометричних тіл.

Тема 5. Пропорції та їх значення в рисунку. Малювання основних геометричних тіл

Пропорції (зв'язки частин і цілого) — один з найважливіших засобів гармонізації. Під пропорцією розуміється відношення частин цілого між собою і цим цілим.

Основні пропорції: арифметична ,геометрична, гармонійна, золотий перетин

Вибір та використання такого засобу гармонізації, як пропорції, дозволяє художнику створювати роботу, що максимально відповідає законам гармонії і естетичним потребам людини. Застосування певних пропорційних відносин може надати велику виразність художньому образу, глибше розкрити його. Щоб створювати гармонійні, тобто цілісні твори, художник повинен вивчати та застосовувати закони природи. Необхідно сказати, що проблема пропорцій — одна з найскладніших художніх проблем, що вимагають осмислення.

Існують визначені пропорційні відносини в побудові фігури людини, його оточення, при цьому емоційний початок художньої творчості перевіряється точною наукою. Видатні майстри колишніх епох завжди прагнули перевірити алгеброю гармонію.

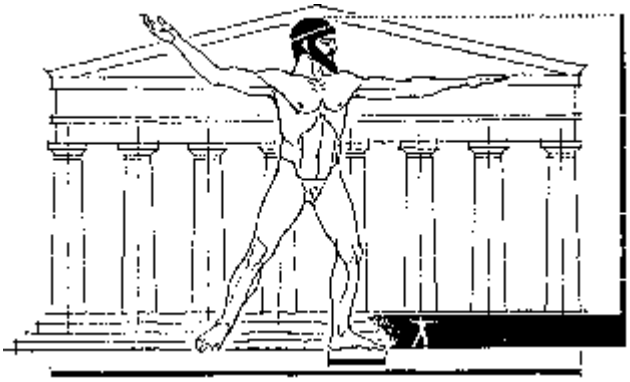

Схема масштабної домірності Парфенона (по И.Ш.Шевелеву)

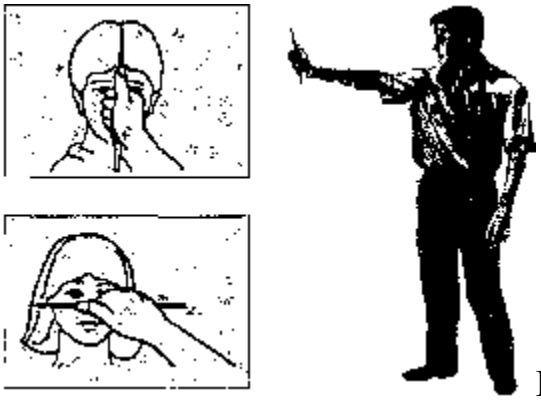
Коли ми знайомимося з історією образотворчого мистецтва, милуємося зробленими добутками, наприклад, античною статуєю або храмом, картинами Леонардо да Вінчі, Рафаеля, Енгра, те нас уражає їхня дивна гармонія. Багато в чому вона визначається таким естетичним якістю, як пропорційність цілого і деталей. Слово *пропорція* в перекладі з латині позначає «співвідношення, домірність».

Порівнюючи предмети, що оточують нас, по величині, висоті, ширині, обсягові, ми можемо сказати, що одні довгі, а інше коротке, високе і низьке, широке і вузьке, велике і маленькі і т.д. Як відомо, установлюючи співвідношення між предметами і між частинами форми окремого предмета, ми з'ясовуємо їхні пропорційні характеристики.

Пропорціями називаються розмірні співвідношення елементів або частин форми між собою, а також між різними об'єктами.

Пропорція — це гармонізація форми художнього твору, пропорційність — її естетичне якість.

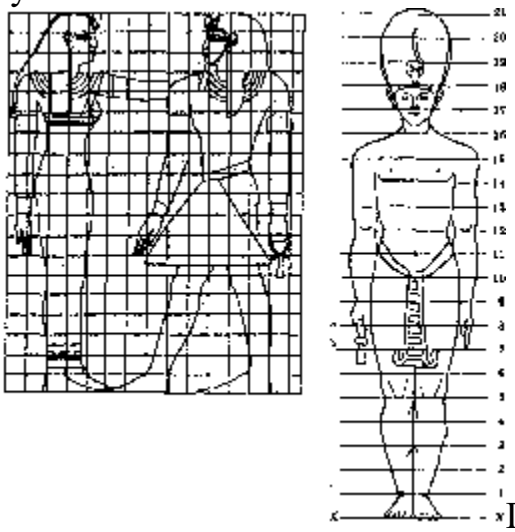
Домірність частин створює красу форми. В основі визначення пропорцій лежить метод порівняння. Він дуже важливий для грамотного малюнка. У художній практиці існує відомий метод визначення пропорцій, називаний візуванням, — за допомогою олівця у витягнутій руці. Однак ніякі механічні способи визначення пропорцій не можуть замінити розвитого окоміру. Саме цю здатність необхідно розвивати тренуванням на заняттях образотворчим мистецтвом. Малюючи, потрібно пам'ятати, що звичайно предмети зображують трохи менше їхньої натуральної величини. Тому необхідно дотримувати єдиного масштабу при визначенні пропорцій всіх об'єктів, що складають композицію. Таким чином, витримати пропорції в малюнку — значить знайти співвідношення величин усіх частин предмета до цілого в межах обраного формату листа. Пошук пропорцій у зображенні фігури людини є складною задачею. Звернемося до історії і подивимося, як вирішували цю задачу художники різних епох і різних культур.

Вимір пропорцій методом візування

У Давньому Єгипті для зображення людської фігури був розроблений спеціальний канон, тобто така система пропорцій людської фігури, що поділяла зображення на частині і дозволяла по частині визначити величину цілого або іншої частини тіла. Відомо, що єгиптяни поклали в основу розподілу фігури 21 частина. З них 19 рівних частин приходилися на саму фігуру, а 2 частини — на зображення традиційного головного убору.

Єгиптяни користувалися і спеціальними сітками-таблицями, що наносили на поверхню кам'яної плити або стіни для створення рельєфу або розпису.

Пропорції людини в Древньому Єгипті

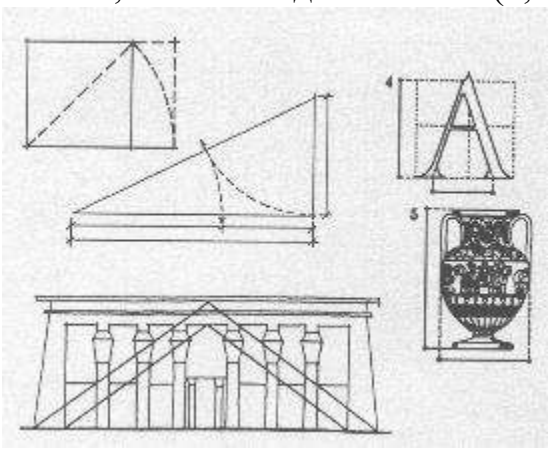

Поликлет. Дорифор

На збереженим і пам'ятниках, що дійшли до нас, можна бачити, як горизонтальні і вертикальні лінії поділяють малюнок у визначених місцях, що відповідає діленню фігур на частині. Були встановлені також визначені розміри для зображення сидячих фігур і різних богів відповідно до їх ієрархічного положення (одні повинні бути вище, інші трохи нижче). Дітей зображували відповідно до пропорцій дорослих, але значно меншими по розмірі. Художникові необхідно було знати встановлені каноном норми, дотримувати них, користуючись сіткою-таблицею. Єдина система навчання і строге проходження виробленим нормам дозволяли виконувати частини одного добутку різним майстрам. При з'єднанні частин у єдину композицію вони точно сходилися, порушення пропорцій не було.

Вся історія малюнка зв'язана з пошуками Законів гармонії і краси. У Древній Греції систему ідеальних пропорцій людської фігури створив скульптор Поликлет у V в. до н.е. Його теоретичний твір на цю тему називався «Канон», а вираженням цієї системи на практиці з'явилася його статуя «Дорифор», що означає списник. Майстер зобразив атлета-юнака, переможця в змаганнях з метання списа, у момент, коли після здобутої перемоги він робить коло пошани по стадіоні і його вітають захоплені глядачі.

Відкриття пропорцій, як думають, заслуга давньосхідної математики, антична ж традиція зв'язує його з ім'ям видатного філософа і математика Піфагора, що жили в VI в. до н.е. Універсальний принцип гармонії і краси в пропорціях назвали *золотий перетин,* що уособлювало рівновагу знання, почуттів і сили. Золотий перетин виходить при розподілі відрізка на дві нерівні частини таким чином, при якому весь відрізок відноситься до більшої його частини, як велика до меншого (0,618).

Приклад золотого перетину

Знайомство з золотим перетином зіграло чималу роль у роботі античних архітекторів, скульпторів і живописців. Древні греки взяли до уваги гармонію, що вони бачили в природі, для створення своїх добутків. Вони відзначали гармонію як симетричних, так і асиметричних об'єктів природи. На основі теорії золотого перетину була розроблена система, що дозволяє створювати пропорції, що на малюнку виглядають природно. Наприклад, якщо побудувати квадрат, знайти середину однієї зі сторін і

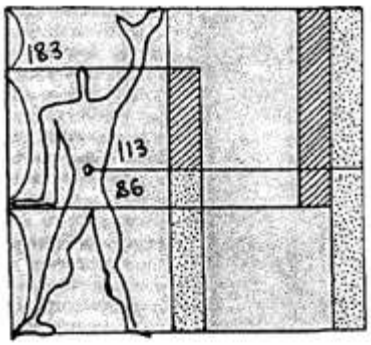
провести з цієї крапки діагональ, а потім збільшити квадрат за допомогою цієї діагоналі, то вийде формат, сторони якого відповідають пропорції золотого перетину. Довгі і короткі сторони цього формату гармонійно відносяться один до одного.

Формат з подібним відношенням сторін прекрасно підійде для зображення багатофігурної композиції, широкого пейзажного мотиву, руху об'єктів уздовж картинної площини.

Вам буде цікаво довідатися правило, що наочно простежується в давньогрецьких статуях: при розподілі тулуба людини відповідно до золотого перетину легко знайти рівень пупка і ліктя, при повторному розподілі двох відрізків у протилежних напрямках визначається висота коліна і нижній рівень шиї.

Леонардо да Вінчі. Квадрат древніх

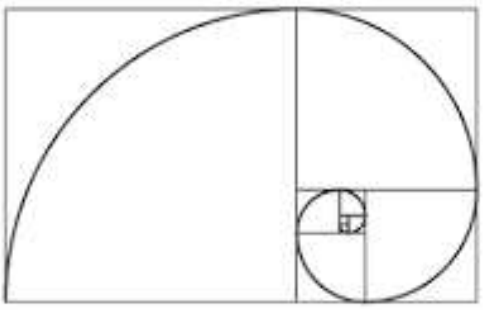

Ле Корбюзье. Модулор

У пошуках гармонії художники інтуїтивно додержувалися цього принципу і тією чи іншою мірою наближалися до ідеальних співвідношень, але теоретично принцип золотого перетину був сформульований в епоху Відродження. Леонардо да Вінчі на основі досвіду древніх розробив правила зображення людської фігури. Він відновив так називаний «квадрат древніх». Його малюнок показує пропорційну закономірність у співвідношенні частин тіла людини.

Пропорції мали для Леонардо основне значення «не тільки... у вирахуваннях і вимірах, але й у звуках, вагах, положеннях — у будь-якому місці, де вони можуть бути».

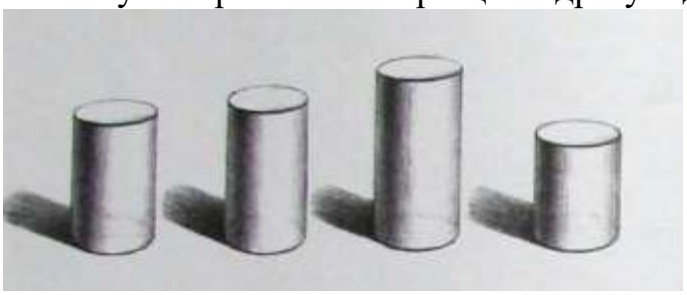

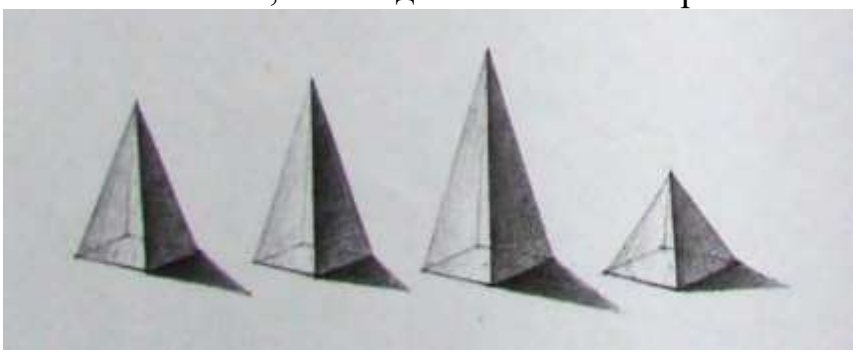
Пропорції геометричних тіл.

Тут зображено чотири циліндри у відношеннях 1:1,5; 1:1,7; 1:2- і 1:1,2.

Співвідношення основних характеристик предметів - їхньої висоти та ширини. Зір виявляє предмети за відносними розмірними характеристиками: відповідністю та пропорцією. Порівнюючи їх між собою, видно, що найбільш пропорційними будуть циліндри 1:1,5 і 1:1,7 (якщо їх розглядати окремо).

На цьому малюнку зображено чотири піраміди, де пропорції кожної з пірамід становлять: 1:1,2; 1:1,7; 1:2; 1:1. Якщо циліндри зі співвідношеннями 1:1,5 і 1:1,7 є оптимальними, то піраміди з таким відношенням не відповідають оптимальному розміру, тому що кожний предмет співрозмірний і пропорційний по-своєму. У цьому разі піраміди з відношеннями 1:1 і 1:1,2 виглядають найбільш привабливими.

Тема 6. Лінійна побудова каркасів геометричних тіл. Загальні поняття про перспективу. Еліпси.

Малювання гіпсових геометричних тіл з натури.Загальні поняття про перспективу. Закони лінійної перспективи граненних тіл . Перспектива округлих тіл. Еліпси. Оптичні ілюзії.

Закони лінійної перспективи граненних тіл

Перспекти́ва (фр. *perspective*, від лат. *perspicio* — ясно бачу) — система зображення об'ємних тіл на площині або якій-небудь іншій поверхні,

яка враховує їх просторову структуру й віддаленість окремих їх частин від спостерігача.

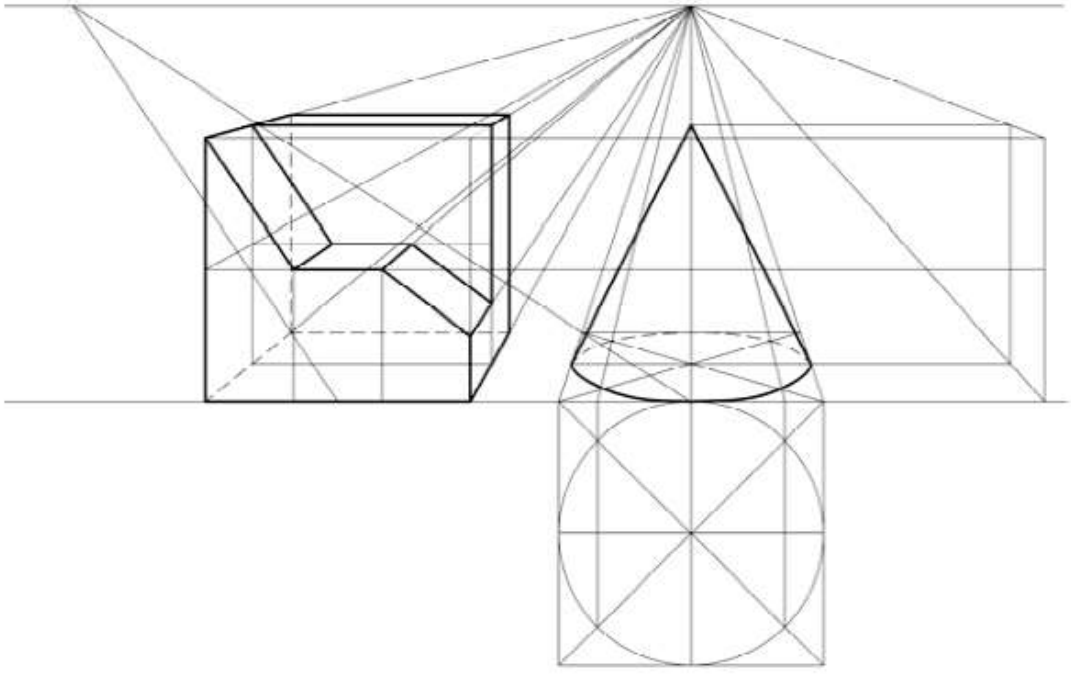
Центральне проєціювання (перспектива) — це реалістичне графічне зображення, що одержують проєціюванням зображуваного предмета із точки, розташованій на певній відстані (центр проєціювання), на єдину картинну площину (зазвичай на поверхню кресленика). Центральне проєціювання забезпечує надзвичайно зрозумілий візуальний зовнішній вигляд предмета (моновигляд), і його часто використовують для виконання архітектурних креслеників.

Види перспективи:

Тональна перспектива — поняття техніки живопису та фотографії. Досягається зміною в кольорі і тоні предметів, зміні їх контрастних характеристик у бік зменшення, приглушення при віддаленні вглиб простору. Принципи тональної перспективи першим обґрунтував Леонардо да Вінчі. Ця техніка стала основою у малярстві та фотографії, що отримав назву «тоналізм».

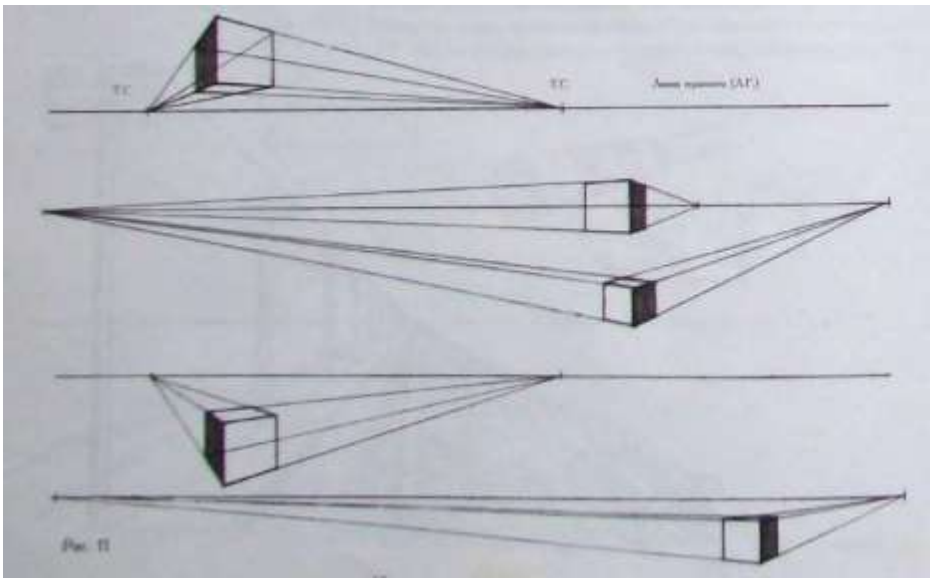
Повітряна перспектива заснована на зоровому сприйнятті система передачі віддалених предметів, що містить пом'якшення обрисів, ослаблене зображення деталей, зменшення яскравості кольору та інші засоби.

Лінійна перспектива вивчає способи побудови перспективних зображень ліній контуру предметів на поверхні проєкцій — площині. При цьому площину проєкцій здебільшого вибирають вертикально.

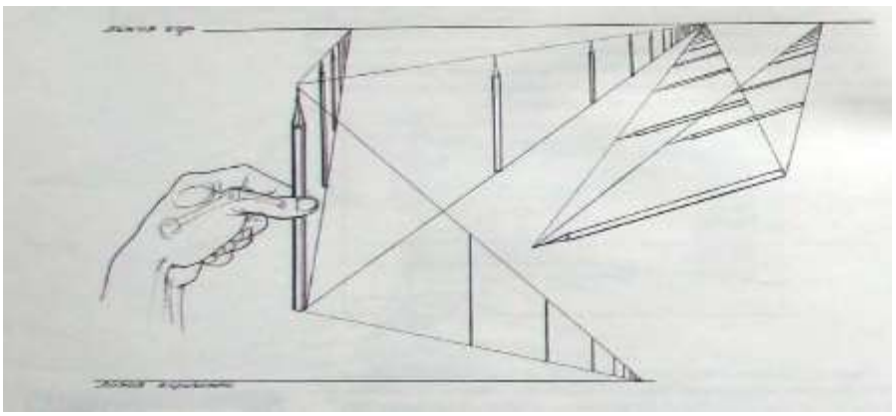
Основні терміни:
лінія горизонту,
лінія сходження,
точка сходження
картинна площина.

На малюнку наочно показані прийоми та правила вираження простих геометричних форм на площині в лінійній перспективі.

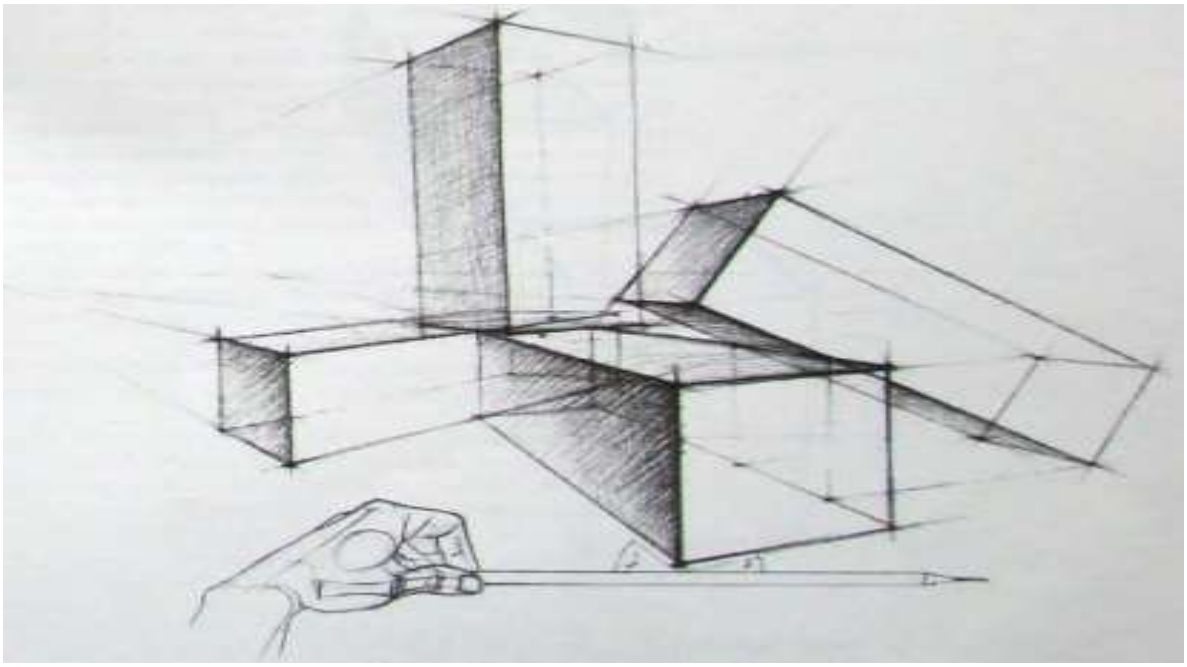

Важливо: горизонтальні паралельні лінії на картинній площині мають одну точку сходження на лінії горизонту. Під час спостереження вигляд предмета значною мірою залежить від вибору точки зору (сліпого, праворуч, зверху, знизу). Значну роль під час спостереження відіграє висота точки зору - горизонт. Де очі, там і горизонт.

Перспективний горизонт - це зображувана горизонтальна лінія, яку заведено називати лінією горизонту. Вона відіграє основну роль у перспективній побудові зображення.

Олівець у перспективному зображенні з точками сходження.

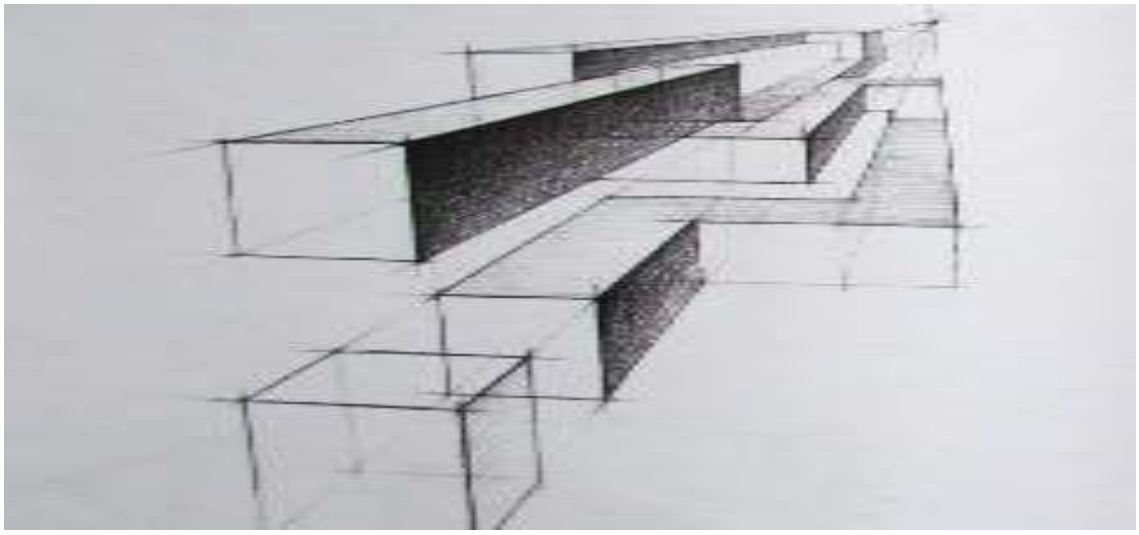

Послідовність малювання кубу.

Перший етап. Визначення розміру куба, його основних пропорцій, перспективного положення.

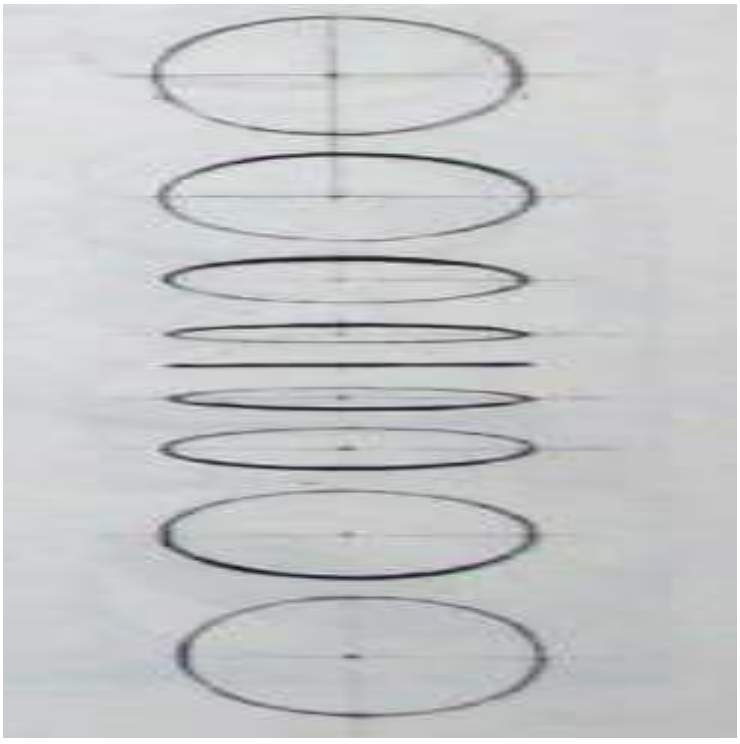
Другий етап. Визначення за допомогою направляючих перспективних ліній точного просторового положення всіх сторін куба. Промальовування видимих граней куба тонкими лініями. Лінії ребер куба в місці перетинання в опорних крапок переривати не слід. Намітивши загальну конструкцію куба за опорними крапками, можна продовжити побудову, уточнюючи пропорції і перспективу. Ближній план варто акцентувати натиском на олівець. Скорочення граней ближнього кута куба можна уточнити, провівши до нього дотичну горизонтальну лінію або представити неї думкою. Для цієї мети також підійде олівець, якому варто тримати у витягнутій руці горизонтально.

Третій етап. Завершення роботи — виявлення обсягу за допомогою світлотіньового моделювання форми: ліва площина — світло, верхня площина — півтінь, права площина — власна тінь із рефлексом, праворуч — падаюча тінь від куба. Ясна і чітка падаюча тінь, розташована у нижній основі куба. Вона стає світліше власної тіні в міру видалення від джерела світла. Працюючи тоном, потрібно постійно порівнювати освітлені і тіньові поверхні.

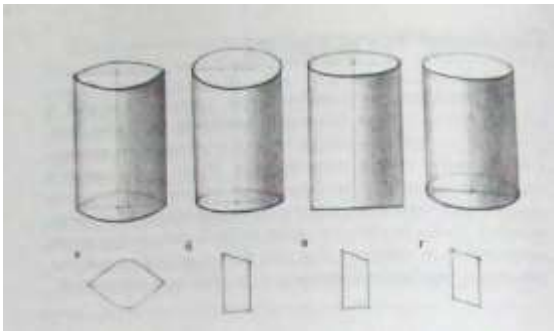

Завдання:
Намалювати схему перспективних скорочень.

Перспектива округлих тіл. Еліпси

У зображенні тіл обертання одним з найскладніших елементів є малювання кіл їхніх основ у перспективі. На малюнку показано типові помилки, студентів:

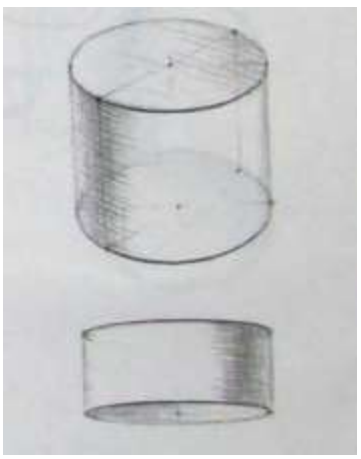

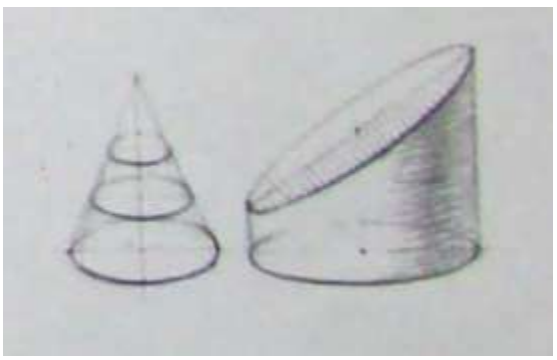
Коло - це замкнута геометрична лінія, усі точки якої віддалені від центру на рівній відстані,

Еліпс - це замкнута крива лінія, яку будують на двох взаємно перпендикулярних осях: великій - горизонтальній та малій - вертикальній, які діляться одна одної навпіл у точці перетину. У малюнку під еліпсом слід розуміти перспективне зображення кола, де немає кутів, а є плавний перехід від ближньої частини до дальньої.

Для правильної перспективної побудови еліпса необхідно розглянути способи і прийоми зображення квадрата з колом на площині, використовуючи для цього перспективно лежачий квадрат і його діагоналі, на яких відзначаються додаткові точки.

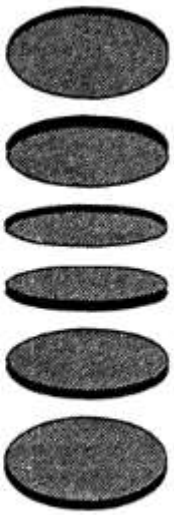

Прийоми малювання округлої форми на прикладі кулі.

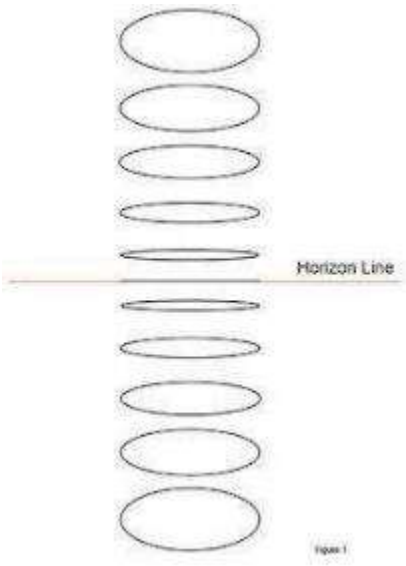
Перший етап. Визначення розміру кулі, точки опори і площини, на якій він знаходиться.

Другий етап. Уточнення діаметра окружності кулі, визначення границь світла і тіні, півтонів і власної тіні, рефлексу і падаючої тіні,

Третій етап. Передача обсягу штрихами за формою кулі. Визначення світлотіньових відносин (відблиск, світло, півтінь, тінь власна, рефлекс, що падає тінь). Необхідно звернути увагу на плавність тональних переходів на сферичній поверхні.

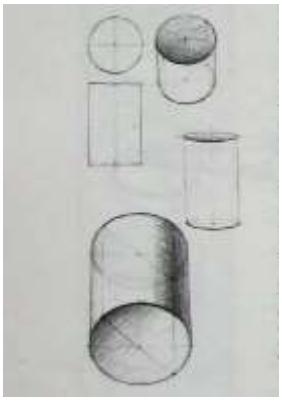

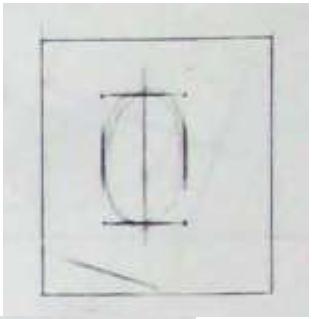
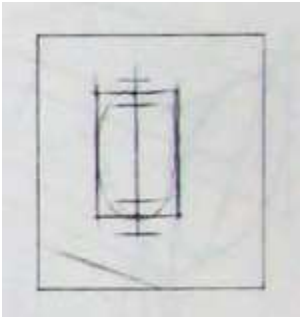
Перспектива кола

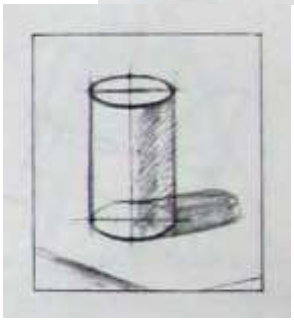

Малювання циліндра

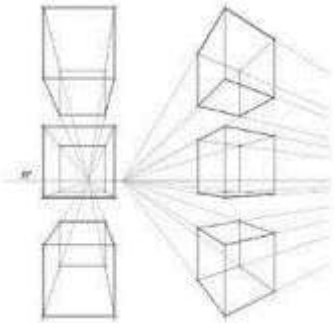
Циліндр - геометричне тіло, форма якого складається з трьох поверхонь. Двох однакових за формою плоских кіл і однієї, що утворює форму циліндричної поверхні. Вивчення в малюнку каркасних моделей дає змогу студентам краще освоїти конструктивну сутність предмета, його взаємозв'язок і просторовість форми.

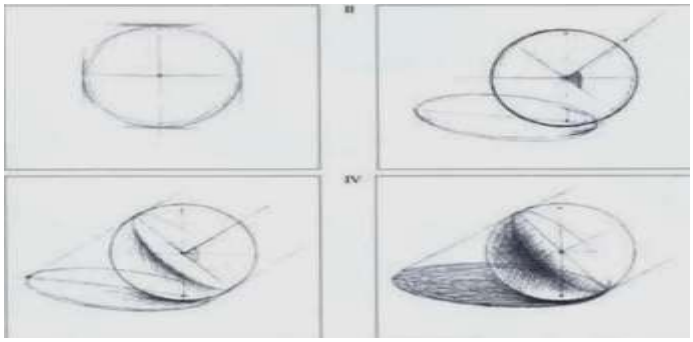

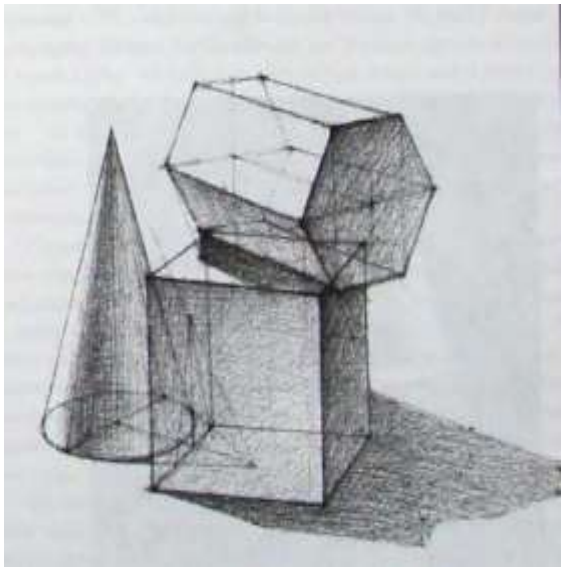

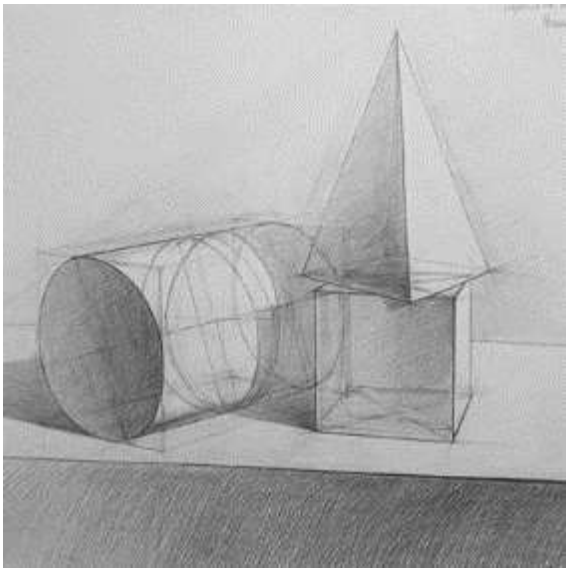
Зображення куба. Щоб краще зрозуміти об'ємно-просторову характеристику форми куба, треба розглянути каркас куба. Тобто спочатку виконати лінійноконструктивна побудова з урахуванням пропорцій і законів перспективи.

Зображення кулі. Для початку вам необхідно зробити зображення кола, а потім позначити світлотіні за допомогою штрихування. Зобразіть рівне коло – це основа кулі. Проведіть у центрі листа пряму. У її центрі поставте крапку. Через неї проведіть пряму перпендикулярно до першої, такої ж довжини. Намагайтеся робити лінії ледь помітними. Куля має замкнуту сферичну поверхню, особливість будови якої полягає в тому, що всі її конструктивні точки знаходяться на рівній відстані від центру. Таким чином, поверхня кулі розглядається як форма, утворена обертанням кіл (утворюючих) навколо осі (діаметра).

Тема 7. Конструктивний натюрморт із гіпсових граненних геометричних тіл

В малюнку з натури крім правильної побудови форми предмету слід звернути увагу на яскраве, впевнене висвітлення його образу. Як моделі для малювання можна використовувати овочі, фрукти, квіти, предмети побуту і гіпси (геометричні тіла, орнаменти, розетки, капітелі, маски, деталі обличчя, голови й фігури).

Володіючи великою пластичністю, гіпс точно повторює найменші нюанси поверхні форми. Копії з гіпсу, що інакше називають гіпсовими зліпками, знайомлять з добутками круглої скульптури й рельєфами, створеними талановитими руками великих майстрів. Недарма багато музеїв образотворчих мистецтв пишаються своїми колекціями гіпсових зліпків з оригіналів. У Музеї образотворчих мистецтв імені А.С.Пушкіна можна одержати представлення про античну скульптуру на прикладі прекрасної колекції гіпсів. На цих зразках училися малювати багато художників.

Гіпсам приділяється дуже велика роль у навчанні основам малюнка, тому що гіпсові зліпки не тільки ідеальні моделі для навчального малювання, вони ще і виховують гарний естетичний смак. Гіпсові зліпки класичних архітектурних деталей, античні портрети і фігури створюють у малювальному класі атмосферу урочистості, гармонії й краси. При освоєнні

гіпсових зразків виробляються точність і гострота малюнка, Геометричні тіла з гіпсу не є творами мистецтва, однак кожному художникові необхідно пройти школу їхнього малювання.

Гіпси, незамінні для навчального малювання ще і тому, що вони на відміну від живої моделі «не утомлюються позувати», вони нерухомі. Це дозволяє працювати тривалий час, допомагає краще зрозуміти будівлю й характер форми, закони перспективних скорочень.

На зорове сприйняття об'єктів впливають умови висвітлення й точка зору, їх необхідно враховувати при виконанні малюнків. Побудова геометричних тіл і предметів вимагає точності. Стежите за тим, щоб пропорції не були перекручені, вірно передавалися перспективні скорочення площин, а підстави тіл були точно розташовані на поверхні столу.

Для правильної передачі форми, її внутрішньої будівлі виконаєте кілька попередніх ескізів-начерків. Потім переходите до лінійного малюнка, а потім до світлотіньового пророблення моделі, дотримуючи такої послідовності: від загального до частки і потім знову до загального.

Звичайно, розмір зображення буває дорівнює розмірові моделі або ледве менше його. Це допомагає знайти правильні пропорції, рухи форм через порівняння їхній з натурою. Оптимальна відстань від моделі, до що малює, як правило, складає не менше двох розмірів моделі.

Обсяг геометричних тіл і предметів передають штрихами за формою довгими і короткими, прямими й вигнутими. Працюючи над тональними відносинами, пам"ятайте, що світле виразно виглядає на темному, а темне на світлому. Для кожного малюнка вставте тональну шкалу: від самої темної плями (залежить від можливостей олівця) до найяснішого (білого папера), а між ними розмістіть всю гаму тональних відтінків. Звичайно визначивши, де в натурі найясніше і саме темне місце, продумують, як варто використовувати тональний масштаб, щоб правильно передати в малюнку світлотінь і форму предметів, а також повітряне середовище.

Гіпси з білою матовою поверхнею в залежності від висвітлення дають багаті тональні градації світла і тіні. Під променями спрямованого світла виникають чіткі, контрастні градації, а при розсіяному висвітленні світлотіньові відносини стають м'якими, зближеними по тоні, повітряними, із ледь уловимими відблисками і рефлексами.

Для передачі в малюнку фактурних особливостей гіпсу необхідно опанувати різними прийомами штрихування. Тут немаловажне значення мають техніка володіння олівцем, уміння використовувати виразні засоби малюнка. Варто уникати чорності в малюнку. Використовуючи силу олівця, не прагнете до абсолютної глибини тіней. Помнете про тональний масштаб, про те, що гіпс — білий матеріал, а його тіні світяться рефлексами.

Можна зробити реалістичний малюнок гіпсових моделей і окремих предметів, намагаючись точно передати пропорції, світлотінь, обсяг, простір, максимально наближаючи до дійсності. Крім цього, корисно | виконувати конструктивні малюнки, а також перетворювати реалістичне ". зображення в

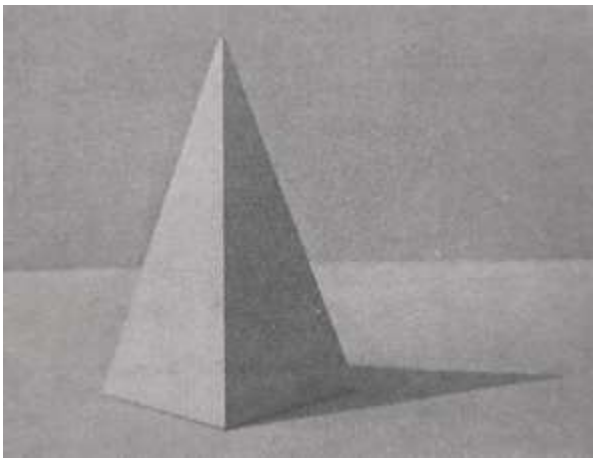
абстрактне, підкреслюючи його умовність. Можна імпресіоністично підходити до виконання завдань, зосереджуючи свої зусилля , не на передачі чітких контурів, а на грі відблисків і тіней, на тому, щоб предмет розчинявся в середовищі.

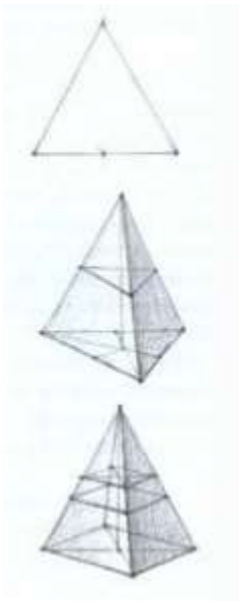
Послідовність малювання піраміди.

Перший етап. Визначення величини піраміди і її просторового положення, основних пропорцій піраміди, ступеня розвороту її граней.

Другий етап. Аналіз будівлі піраміди. Побудова рекомендується почати з підстави — квадрата. У даному положенні цей квадрат малюється в перспективі. Потім треба визначити місце вершини піраміди. З центра її підстави, що знаходиться на перетинанні діагоналей, проводять вертикаль, а з вершини — прямі до кутів підстави піраміди. Ці прямі утворять грані піраміди. На цьому етапі роботи можна злегка заштрихувати її тіньову сторону.

Третій етап. Тонова моделювання форми з виявленням обсягу. Найясніша грань у піраміди — передня, бічна знаходиться в тіні, праворуч розташована падаюча тінь.

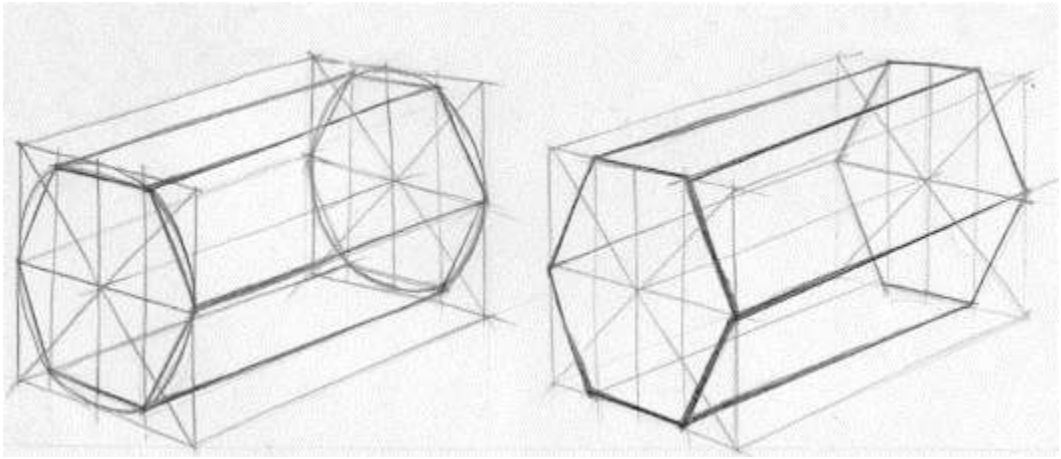

Багатогранники. Послідовність малювання призми

Перший етап. Визначення розміру шестигранника, його основних пропорцій, перспективного положення.

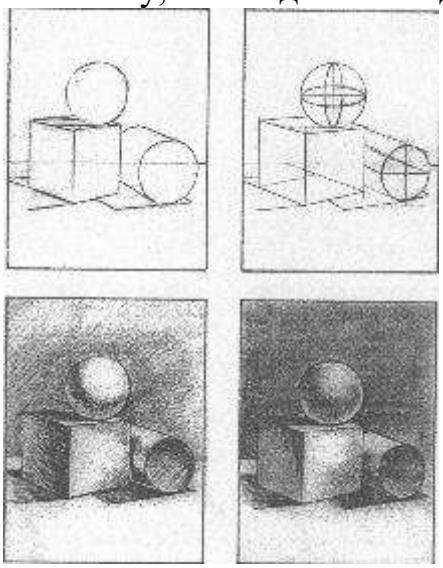
Другий етап. Докладний аналіз конструктивної будівлі. Малюнок передньої стінки шестигранника. Потім аналогічно передній стінці шестигранника зображують його задню стінку. На цій стадії побудови форму шестигранної призми рекомендується малювати «наскрізь».

Третій етап. Світлотіньова моделювання форми шестигранника. Передача світлотіні в залежності від положення джерела світла і нахилу площини до цього джерела: передня площина найясніша, по верхній грані проходить ковзне світло (легкий півтон), бічна грань — густий півтон, нижня грань — тінь із рефлексом, самий темний тон — падаюча тінь. Узагальнення і завершення роботи.

Послідовність малювання натюрморту з геометричних тіл

Малювання натюрморту з геометричних тіл має звичайну послідовність, від загального до промальовування деталей, досягнення цілісності. Оскільки у вас уже є деякий досвід у малюванні гіпсових геометричних тіл, то малювання їх у групі не буде викликати великих утруднень. Варто домагатися точності побудов, стежити, щоб гіпс не вийшов дуже чорним, тому що тіні в нього прозорі, він весь світиться рефлексами. Не коштує довго в упор дивитися на один предмет і зосереджувати свої зусилля тільки на ньому, необхідно співвідносити між собою всі частини малюнка.

Тема 8. Малювання драпірування.

Для малювання складок драпірування треба визначити їх пластикові, знаючи основи формоутворення. Складки бувають: вертикальні, діагональні, радіальні, дугоподібні й ін.

Структура складок на щільній і тонкій тканині неоднакова. Щільна, тверда тканина дає більш рельєфні складки. Тонка тканина легко драпірується дрібними складками.

Освоюючи технічні прийоми зображення складок, розмаїтості їхніх рухів, фактури тканини, художникові, що починає, корисно виконати

наступні вправи (тушшю і пером кистю, графітним олівцем, гелевою або кульковою ручкою й ін.) намалювати тканину, прикріплену за одну крапку, за двох крапок, по-різному зав'язані тканини. При цьому можна використовувати штрихи плавні і різкі, тонкі і зі стовщеннями головне, щоб їхній характер підкреслював і простежував особливі зміни форми складок.

У тканині, прикріпленої за одну крапку, складки, вертикально направленні вниз, приймають клінчасту форму.

При малюванні складок на вільно висячій тканині, закріпленої двома опорними крапками, варто враховувати злам форми в місцях найбільшого провисання дугоподібних складок. Подібні вертикальні складки утворяться на кутах тканини,

покриваючи прямокутну поверхню столу.

Крім штрихових малюнків складок корисно виконати і тонові малюнки тих самих композицій. Ці вправи допомагають відчути декоративні можливості, укладені в пластику складок.

Необхідно пам'ятати про те, що градації світлотіні при передачі об'ємних форм складок такі ж, як і при передачі будь-яких інших округлих форм: відблиск, світло, півтон, власна тінь, рефлекс, що падає тінь. Важливо не заплутатися в цих відносинах: тіні не повинні бути занадто темними, а рефлекси — занадто світлими.

Тема 9. **Малювання предметів складної геометричної форми** (глечик).

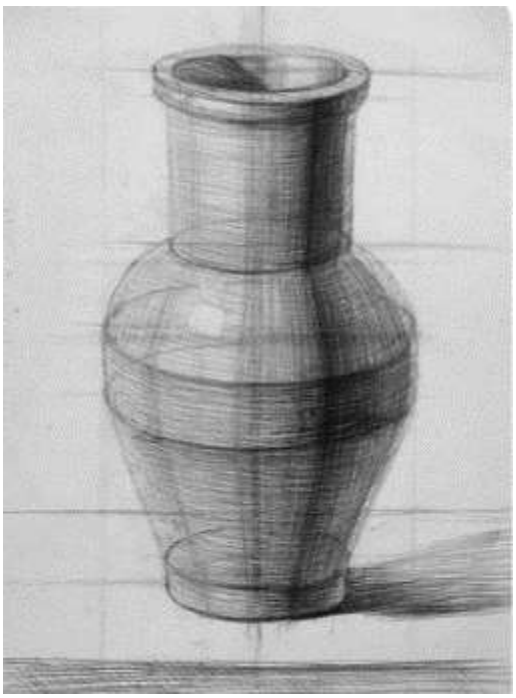
Перш ніж приступати до зображення глечика з натури, корисно проаналізувати, з яких геометричних тіл він складається.

Перший етап. Визначення загального просторового положення глечика на листі, проведення середньої лінії, фіксування горизонтальними штрихами висоти глечика, висоти горлечка і самого широкого місця в нижній частині глечика. Визначення ширини горла, самої широкої частини судини і денця. З'єднання цих крапок і зображення загального контуру глечика. Причому горло малюють прямими лініями, тому що його ширина у верхній і нижній частинах однакова, а нижню частину глечика малюють складною ламаною лінією. Потім намічають носик і ручку глечика.

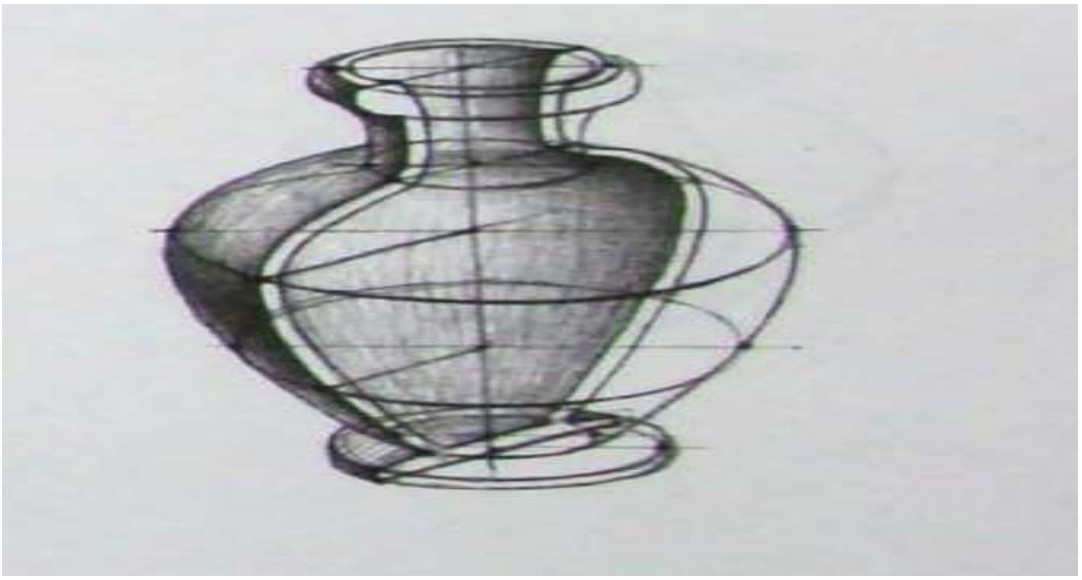
Другий етап. Промальовування овалів, що передають перспективне скорочення круглих частин глечика (горло, середня частина, денце). Визначення границь світла і тіні.

Третій етап. Світлотіньова моделювання форми. Штрихи накладають за формою предмета.

Четвертий етап. Подальше світлотіньове пророоблення форми глечика, передача об'ємності. Необхідно показати на гладкій поверхні судини найясніші місця (відблиски), поступовий перехід від світла до тіні (півтон), самі темні місця (тінь), більш світлі місця в тіні (рефлекси), що виникають від відбитого світла. Малювання орнаменту, що прикрашає глечик. Він теж перспективно скорочується, підкреслюючи округлість глечика. Елементи орнаменту не скрізь однаково виділяються. Це залежить від висвітлення глечика. Пророоблення деталей, узагальнення форми. Лінії побудови поступово стираються і затушовуються. Малюнок глечика довершений.

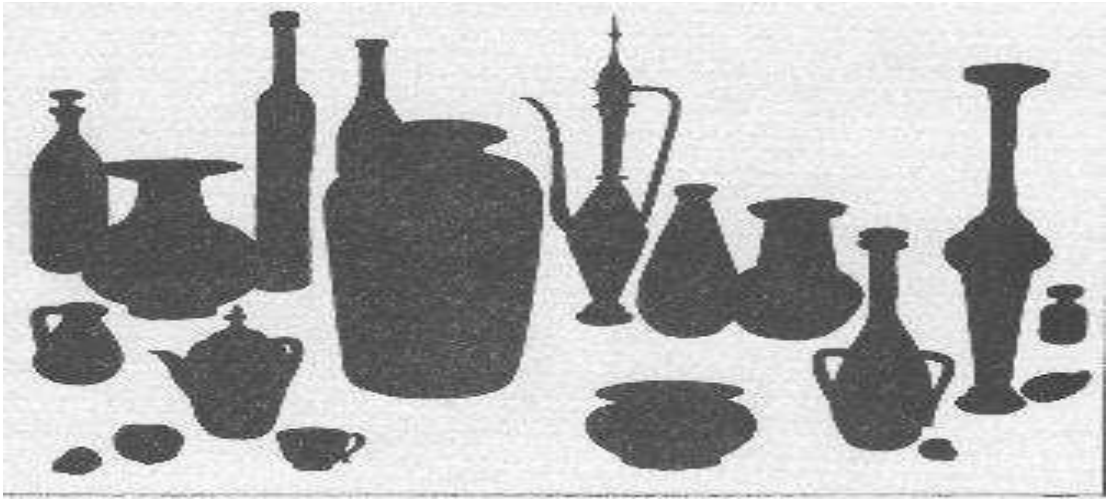

Тема 10. **Натюрморт з предметів побуту різних фактур.**

Малювання натюрморту дозволяє ставити більш складні навчальні задачі в порівнянні із зображенням окремих предметів. У натюрморт, звичайно поєднують об'єкти, пов'язані між собою тематично. Постановка повинна включати предмети, різноманітні за формою, розмірам, пропорціям, фактурі. Наприклад, постановку з блискучих керамічних або скляних судин можна доповнити виробами з дерева з красивою текстурою, фруктами або овочами, а також драпіруваннями.

Різні фрукти — від яблук до винограду, а також багато овочів — від помідорів до буряка дають художникові багатий матеріал для вправ по малюванню сферичних форм. Як модель можна використовувати як прості, так і складні композиції зі свіжозрізаних квітів. Іноді букет доповнюють гілками і декоративними травами. Рекомендується малювати і кімнатні квіти в горщиках.

Через предметний світ можна розкрити характер людини, його емоційний стан, професію. Речі можуть дуже багато розповісти про свого хазяїна. У натюрморт із предметів побуту часом додають гіпсовий орнамент.

У навчальних цілях корисно малювати натюрморти з по-різному розташованих геометричних тіл.

Малювання натюрморту варто починати з виконання композиційних начерків. Рекомендується подивитися на натуру з різних точок зору, навіть зверху, щоб краще зрозуміти взаєморозташування предметів. Обов'язково треба спробувати розмістити зображення в різних форматах. Доцільно зробити кілька варіантів композиційного рішення. Не слід квапитися, тому що невірно знайдене в начерку композиційне рішення може закреслити всю роботу, а вдало знайдена композиція — запорука успіху. Корисно також виконати не тільки лінійний, але і тонової ескіз композиції. Найбільш виразне композиційне рішення натюрморту переносять на основний лист, пропорційно збільшуючи розмір зображених предметів.

Малюючи натюрморт, необхідно уміти виділити його композиційний центр. Інакше кажучи, у натюрморті завжди якийсь предмет у значеннєвому відношенні є головним, а інші — другорядними. При цьому необов'язково домагатися збігу геометричного центра листа і композиційного центра натюрморту. Предмети, що складають натюрморт, варто думкою об'єднати. При цьому особлива увага треба звернути на виразність загального контуру групи.

Удалим вважається таке композиційне рішення, у якому зображення уміщається на листі цілком і не виникає бажання зрушити натюрморт у яку-небудь сторону. Предметам не повинне бути «тісно», вони не повинні підступати близько до границь листа. Неприйнятно як занадто велике, так і занадто дрібне зображення. Вільний простір між предметами також відіграє важливу роль у композиції натюрморту.

Головне — дотримувати правильної послідовності в роботі. Вона заснована на загальних принципах академічної школи: від загального до частки і потім знову до загального. На першому етапі продумують композиційне розміщення натюрморту на листі. Тонкими лініями намічають загальну форму всієї композиції. Потім приступають до лінійно-конструктивної побудови предметів і виявленню форми за допомогою світлотіні. Особлива увага приділяється розташуванню предметів по відношенню друг до друга і тла. При цьому необхідно дотримувати правильну передачу форми, пропорцій і матеріальності окремих предметів, складок драпірування, що складають натюрморт. У процесі ліплення форми тоном намагаються підкреслити різниця їхнього просторового положення. Предмети на передньому плані прорисовуються більш ретельно, а об'єкти далекого плану зображуються більш узагальнено, без пророблення деталей. Загальну форму предметів, їхньому пластикові передають світлотінню і накладенням штрихів за формою.

Протягом усієї роботи над натюрмортом обов'язково треба перевіряти і зіставляти окремі частини постановки один з одним. Для уточнення тональних відносин, досягнення цілісності, гармонії малюнка варто іноді дивитися на натуру і свою роботу прищуленими очима. У процесі малювання

натюрморту рекомендується кілька разів відходити від мольберта з малюнком, щоб видали оцінити роботу на окремих стадіях.

Необхідно увесь час пам'ятати про обраний тональний масштаб, намагатися передати світло повітряне середовище в натюрморті, дотримувати тональні відносини між предметами і драпіруванням. Важливо стежити за тим, де на малюнку знаходяться найясніші і самі темні місця, де найбільше чітко виявляється тонової контраст. Виразність малюнка досягається за рахунок вірно знайдених світло тональних відносин.

Відомої майстерності вимагає останній етап роботи — узагальнення всіх частин малюнка. На заключній стадії необхідно ще раз ретельно зіставити малюнок з натурою, виявити невідповідності, виправленням, котрих можна домогтися точної передачі матеріальних особливостей предметів, цілісності композиції.

При малюванні натюрморту не тільки зростає складність навчальних задач, але і з'являються нові можливості для творчості.

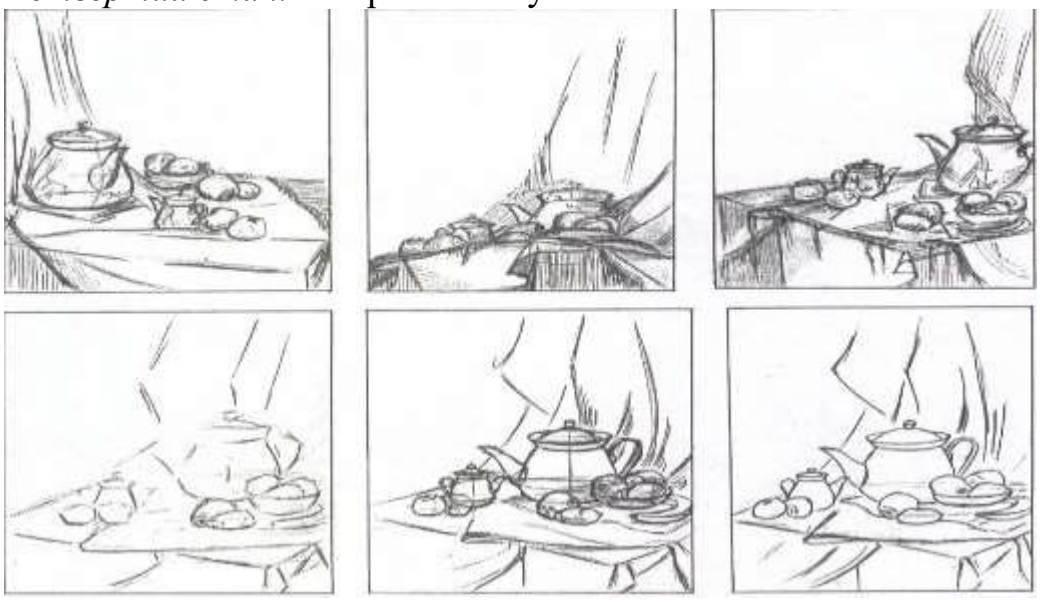
Послідовність малювання натюрморту з побутових предметів

Перший етап. Аналіз конструктивних особливостей натюрморту. Виконання композиційних ескізів невеликого розміру на окремому листі. Пошук композиції натюрморту на основному листі, уточнення співвідношень загальних мас предметів, їхніх пропорцій.

Другий етап. Лінійно-конструктивна побудова форми предметів з урахуванням перспективного скорочення площин. Промальовування невидимих частин предметів. Позначення відблисків, півтонів, власної і падаючої тіней.

Третій етап. Світлотіньове пророоблення форми предметів і тла.

Четвертий етап. Завершення й узагальнення малюнка.

Передача фактури предмету.

Виконуючи малюнок, ви повинні вміти передати фактуру таких матеріалів, як скло, дерево, камінь, вода, тканина, шкіра, листя, трава, хмари й ін. Якщо ви малюєте кам'яну стіну, вона повинна виглядати важке і міцної,

листя повинне тремтіти, вода виглядати вологою. Чітких правил передачі фактури не існує. Щлях до успіху проходить через експерентування із технікою і матеріалами малюнку, через вивчення та спостереження натури.

Багато художників поряд з лінійною та штриховою розробкою малюнку використовують спеціальні удари щіткою та заливки тоном.

Декілька порад. Якщо предмет шороховатий, наприклад камінь, спробуйте намалювати на грубому папері м"яким олівцем. Якщо зображувальна поверхня гладка, та схожа на скло, візьміть папір більш гладкий і тверді олівці та малюйте довгими штрихами. Для пердачі пухнастої шерстини кішки краще взяти м"який матеріал (вуголь, пастель, сангіну) та попрацювати на шерехуватому папері короткими штрихами.

Тема 11. Кольорові олівці

Кольорові олівці, якими б простими вони не здавалися, є основою будь-якого художнього набору. Інтуїтивно зрозумілий дизайн зробив їх улюбленими для творчості. Ці функціональні друкарські інструменти дозволяють художникам точно контролювати текстуру і деталі, створюючи безмежні можливості для складних малюнків.

Як і акварель, звичайні олівці кольорові та акварельні можна змішувати і накладати один на одного, щоб отримати складні відтінки. Вони також вимагають невеликої кількості витратних матеріалів, не потребують особливого догляду і не створюють ризику плям або розливу. Це робить їх ідеальними як для професійних художників, так і для початківців: набір

олівців, альбом для малювання, точильний ніж і гумка - все, що вам потрібно для більшості технік.

Характерні особливості кольорових олівців.

Кольорові олівці бувають студентськими, шкільними і художніми, і в них співвідношення пігменту до наповнювача різний. Якщо ви коли-небудь використовували кольорові олівці і знаходили їх смутними і тьмяним, це, ймовірно, були інструменти студентського рівня. Олівці для художника не тільки більш яскраві, але і гарантують покращене розтушовування, нашарування і покриття. Хороші олівці полегшують перенесення зображення з вашої голови на папір, і з ними просто веселіше проводити час.

Зміщуваність.Кольоровий малюнок олівцем часто включає в себе накладення декількох кольорів для створення певних відтінків і додавання тони. Щоб ці кольори виглядали більш зв'язковими або відображали дуже гладкі поверхні, художники можуть полірувати свої роботи. Полірування виконується нашаруванням із сильним тиском до тих пір, поки папір не перестане просвічувати. М'які олівці зазвичай легше розтушовувати, ніж більш тверді.

Можливість стирання. Кольорові олівці стерти складніше, ніж їх графітові побратими, але це не означає, що ви не можете використовувати методи стирання. Деякі кольорові олівці спеціально створені для стирання. Інші в деякій мірі стираються, але можуть не зникнути повністю. Якщо ви плануєте використовувати ластик для освітлення певних ділянок або хочете видаляти зайві лінії, варто пошукати кольорові олівці, які добре зтираються.

Світлостійкість.Кольорові олівці повинні забезпечувати насичений колір. Це дозволяє відтворювати безліч тонів за допомогою різного тиску. Олівці, зроблені з високим рівнем пігменту, зазвичай яскравіші, як і більш м'які олівці. Багато пігменти з часом тьмяніють під впливом світла, тому для важливих проектів краще використовувати світлостійкі кольорові олівці.

На деталях, намальованих восковими олівцями, може з'явитися восковий наліт, який затемнює колір. Акуратно витріть віск, щоб відновити малюнок. Ви також можете обприскати готові вироби закріпителем, щоб значно знизити ймовірність появи воскового нальоту.

Непрозорість Художники часто використовують тонований або кольоровий папір, щоб задати настрій твору або щоб легше створити тіні і відблиски. Деякі кольорові олівці добре працюють тільки на традиційному білому папері. Це тому, що вони недостатньо непрозорі, щоб не просвічувати кольоровий фон. А дуже непрозорі олівці також можуть перекривати контури в ескізах.

Твердість. Як і графітові, кольорові олівці можуть бути м'якими або твердими. М'які кольорові олівці більш непрозорі і підходять для нанесення покриття. М'які кольорові олівці здаються більш придатними для малювання, але вони швидко витрачаються і можуть залишати крихти. Тверді більше схожі на олівці, якими ви звикли писати, і вони добре підходять для обробки деталей і рідше потребують заточування, але залишають менше кольору на

папері.

Довговічність. Всі дерев'яні олівці схильні до поломки грифеля, але відносно м'які стрижні кольорових олівців роблять їх особливо уразливими. Олівці, зроблені з високоякісної деревини, яка надійно прикріплена до стержнів олівців, з меншою ймовірністю зламаються при падінні або заточування. У кінчиків більш твердих олівців менше шансів зламатися через міцності стрижня.

Розчинність. Деякі кольорові олівці розчиняються при контакті з рідкими матеріалами, такими як акварель і чорнило. Це називається розчинністю. Малюнки більш розчинними олівцями можуть розпливатися або просвічуватися через шари водорозчинних матеріалів, розташованих поверх них. З іншого боку, розчинні олівці допомагають художникам змішувати кольори і домагатися гарних мальовничих ефектів. Акварельні олівці професійні створені спеціально для цього. Кольорові олівці зазвичай не розчиняються у воді, але художники іноді користуються розчинниками, такими як уайт-спірит, для плавного змішування кольорів.

Кольорові олівці на восковій основі з більшою ймовірністю просвічують крізь рідку середу, хоча і не тому, що вона розчиняє пігмент. Насправді все навпаки - віск відштовхує воду.

Вибір кольору. Найкраще вибирати олівці самих різних кольорів. Різноманітність дозволяє досить легко змішувати кольори. Вибір олівців різних відтінків допоможе вам легше досягти потрібного результату.

В кінцевому підсумку краще вибрати олівці у великих і маленьких наборах. Купівля додаткової коробки з основними кольорами дозволяє вам замінювати олівці у міру їх використання, а не купувати нові набори.

Кольорові олівці для академічного рисунку. У малюнках кольоровим олівцем в образотворчому мистецт академічному рисунку ві використовується безліч шарів для створення творів неймовірною глибини, розмірів і реалістичних кольорів. Кращі кольорові олівці для академічного рисунку дуже пігментовані і бувають самих різних відтінків.

З кольоровими олівцями легко почати вчитися малювати, але вони сповнені потенціалу. Якщо ви віддаєте перевагу робити замальовки на ходу, малювати детальні портрети або розфарбовувати для зняття стресу, ці універсальні і високоякісні інструменти заслуговують місця в вашому художньому наборі. Олівці кольорові, зазвичай по 6, 12, і 24 і більше штуки в пачці.

Тема 12. Гелева ручка. (види, особливості роботи ними).

Гелева ручка - це різновид кулькової ручки, в якій замість густий чорнильною пасти використовується пігментований гель на водній основі. Ручки гелеві застосовують для писання чи малювання, і вони залишають набагато яскравіше слід на поверхні, ніж інші письмові інструменти.

Історія гелевою ручки.Корпорація Sakura з японського міста Осаки була першою, хто почав виробляти і продавати гелеві ручки в 84 році минулого століття. «Gelly Roll» була однією з перших гелевих ручок, які Сакура представила на американському ринку в кінці 80-х років.

Після цього американська компанія Crayola продавала блискучі гелеві ручки з великим корпусом, призначені для дітей. Ці ручки писали флуоресцентними квітами з металевими блискітками.

Художники-графіки і декоратори особливо люблять такі ручки, тому що вони вдало поєднують контроль кулькового вузла з яскравими квітами. Гелеві ручки дозволяють легко писати і малювати, а їх кінчик не зношується, як у фломастерів, тому якість листи не змінюється з часом.

Особливі чорнила. Пігменти, що вживаються в гелевих ручках, як правило, представляють собою фталоцианин міді і оксиди заліза. Вони змішані з водою і биополимерами (такими як трагакантовий і ксантанова камедь), а також з деякими поліакрілатних загустителями. Зроблений таким чином гель гущі чорнила пір'яних ручок, і тому дає більш насичений колір.

Змішані пігменти бувають неонових і пастельних тонів, а також переливаються, металевих і блискучих, і їх можна використовувати на більш темних поверхнях, щоб їх також було видно.

Плюси і мінуси гелевих ручок.При порівнянні з іншими типами інструментів для малювання, гелеві ручки краще в одних аспектах, а в інших - гірше. Гелеві створюють насичену лінію і здатні писати на гладких, невсмоктуючих матеріалах.

Також вони володіють наступними негативними властивостями:

Гелевим чорнилам потрібно більше часу, щоб висохнути на поверхні, і не розмазуються.

Здатні пропускати під час роботи, тому що їх кулька не завжди рівномірно покрита чорнилом.

Вони використовують досить багато чорнила, тому прослужать не дуже довго.

Можуть протікати, коли рідина, яка утримує гель від протікання, випаровується.

У порівнянні з чорнилом пір'яних ручок, гелеві з меншою ймовірністю просочаться через папір, на якому вони пишуть.

Варто відзначити і такі позитивні характерні особливості:

Лінії, які вони створюють, більш тонкі, ніж у пір'яних ручок.

Ними можна писати на темних поверхнях і гладких матеріалах.

Гелеві ручки набагато менше і простіше у використанні, ніж фломастери.

Чорнила не мають різкого запаху.

Кольорові гелеві ручки. Гелеві ручки бувають різних кольорів. Наприклад, Gelly Rolls від Sakura випускається в 65 відтінках. Ось деякі з них:

«Звичайні гелеві ручки», які бувають 11 прозорих кольорів із середніми і тонкими кінчиками. Вони добре працюють на стандартній білому папері.

«Металік» представлено 14 відтінками непрозорих гелевих чорнила з металевим блиском, якими можна писати як на світлій, так і на темному папері.

«Місячне сяйво» 10-ти відтінків світиться в темряві, і має непрозорі чорнила для письма на білому або чорному папері.

«Срібло з тінню» (Silver Shadow) мають дивовижні двоколірні металеві чорнил. Коли ви пишете, срібне чорнило залишається в центрі ліній, а навколо них утворюється барвистий контрастний контур. Вони представлені в п'яти різних кольорах.

«Блискучі ручки Stardust» (Зоряний пил) мають блиск в гелі, бувають 24 кольорів і найкраще видно при світлі, оскільки вони виблискують.

Чорнило на водній основі нетоксичні і стійкі до змазування і розтікання. **Як зберігати гелеві ручки.** Що стосується догляду, гелеві ручки не вимагають багато чого. Коли вони не використовуються, то повинні бути завжди закриті ковпачками, тому що вони сохнуть швидше, ніж кулькові ручки.

Їх можна зберігати в будь-якому положенні (а не тільки направляти вниз, як кулькові ручки і деякі маркери). Але їх небажано струшувати (наприклад, при падінні на підлогу), тому що це може створити міхур вакууму в стрижні, відомий як «гелева крапля», і ручка перестане працювати.

Малюнок на тонованому папері полегшує виконання, оскільки ми вже маємо основний тон.

Дотримання пропорцій та правил рисунку в поєднанні з власним стилем народжує унікальний витвір.

Тема 13. Вуголь. (види, особливості роботи ними).

Дерев'яні вугільні олівці виробляються з галузей верби: вони ніжні і дають «запилений» ефект, Пресований вугілля (в олівці або без нього) виготовляється з вугільного пилу і використовується, коли треба одержати інтенсивні чорні тони. Ці матеріали відмінно підходять для швидких, різанням тональності малюнків. Вугільний олівець легше у використанні, ніж графить, але не раджу користуватися тільки їм, щоб уникнути слабкого за структурою, млявого малюнка. Ви можете скористатися черствим хлібом, щоб затушувати або варіювати тональність і розставляти світлові акценти. Вугільними олівцями звичайно виконуються пейзажі й фігури, а сангіною користуються, щоб домогтися більш світлих і теплих тонів.

Вугілля як малювальний матеріал використовувалося художниками з глибокої стародавності, тому що він відрізняється великими виразними можливостями, їм малюють пейзажі, портрети, натюрморти і сюжетні композиції. Вугіллям можна працювати двома спобличчями: використовуючи лінії і штрихи, і застосовуючи тональне тушування. Для тонких ліній вугілля заточують косо, тому що середня частина (серцевина) вугіллячок, приготовлених із прутиків, більш пухка. При роботі на полотні вугілля самозагострюється. Малювальні вугіллячка повинні бути різними по величині і формі. Проводити широкі лінії, швидко заштриховувати великі поверхні випливає бічною стороною. Вугілля дає глибокий бархатистий чорний колір і великий діапазон тональних переходів. Їм виконують швидкі начерки, ескізи і тривалі малюнки. Він дуже зручний у роботі і легко стирається. Вугілля чітко виявляє форму предмета, дозволяє передати світло і тінь. Їм малюють на папері, картоні, полотні, стіні й інших поверхнях. Краще використовувати шорсткуватий папір, можна і щільну креслярську, котру варто злегка протерти дрібним наждаковим папером. Цікаві малюнки вугіллям виходять на кольоровому тлі неяскравих тонів.

Допускається сполучення вугілля з іншими матеріалами — сангіною, крейдою, пастеллю, кольоровими олівцями, аквареллю, спеціальним вугільним олівцем «Ретуш».

Розтирати вугілля рекомендується ганчірочкою або спеціальної растушкой із замші, лайкової шкіри або щільного папера у виді туго скрученого валика з загостреними кінцями. У цьому випадку не слід використовувати гумку, тому що після неї вугілля лягає нерівно. Можна полегшити тон, змахнувши зайве вугілля ганчірочкою або щетинною кистю. Освітлені місця форми можливо проробити крейдою.

Вугілля на папері

Тема 14. Малювання фрагментів голови (ніс).

Ніс складається з кістки, хряща і волокнисто-жирової тканини, що утворить ніздрі. Носові порожнини розділені міцною перегородкою — хрящем. Перегородка звичайно скривлена в одну сторону, тому отвору ніздрів відрізняються по розмірі і формі. Звертайте на цю увагу, коли малюєте ніс знизу. Дві носові кістки разом з лобової і кістою верхньої щелепи складають кісткову частину носа. Два верхніх носових хрящі щільно до них приєднуються і продовжуються хрящем перегородки. Разом вони утворять середню частину носа. Там, де верхні хрящі кріпляться до кістки, часто відбувається зміна площини, особливо помітне в профіль. У цьому місці ніс може розширюватися. Досліджуйте власний ніс і прощупайте місце з'єднання. Два нижніх хрящі утворять кінчик носа, форми його різноманітні — від опуклого до виступаючих. Кінчик носа може бути монолітним, а може мати розщеплення через поділ між двома нижніми хрящами. Ви можете прощупати ці два хрящі на кінці вашого власного носа.

Особливості зображування носу людини.

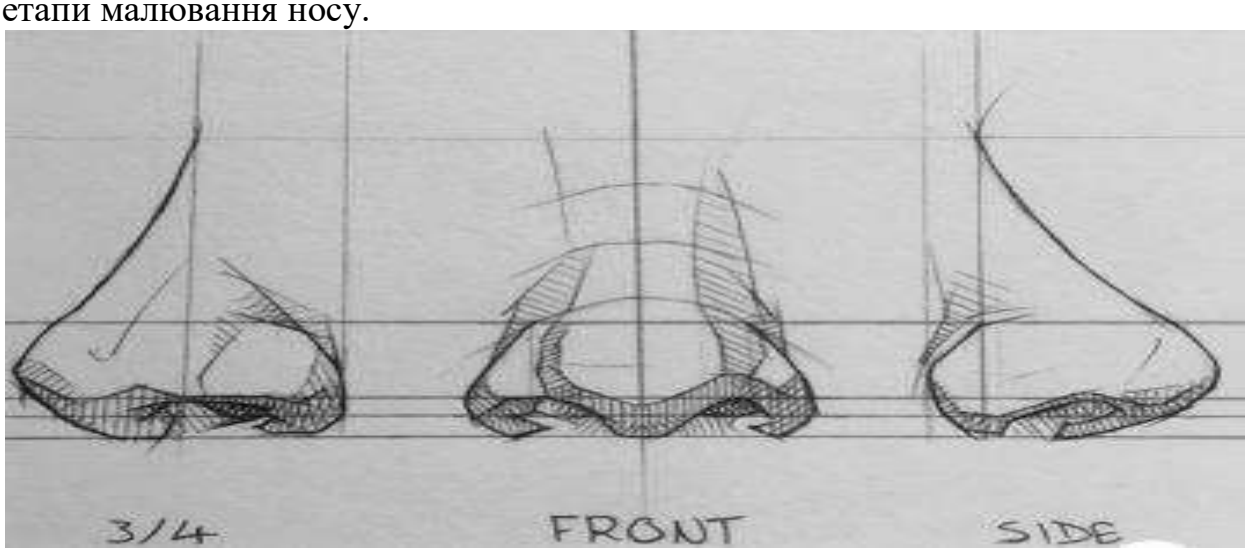
1. Шукайте ці чотири частини — кісткову, верхні і нижні хрящі і ніздрі.

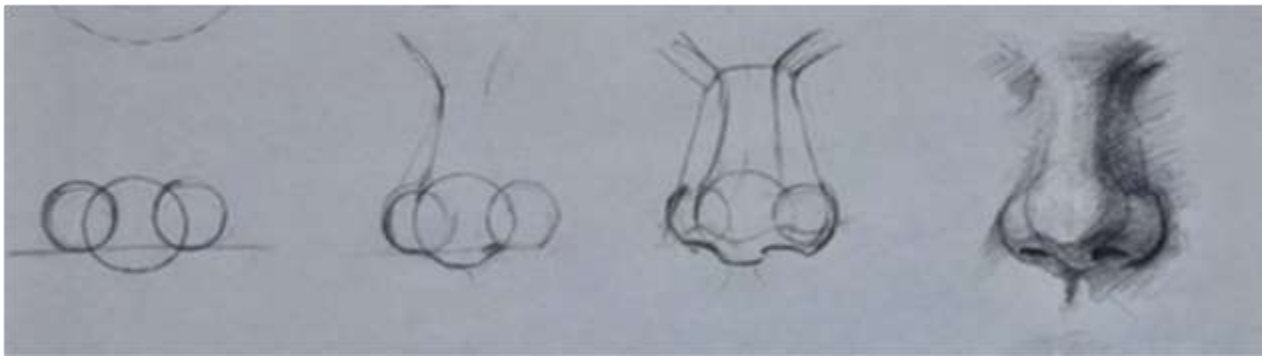
2. Подивитеся на ніздрі і простежите їхній зв'язок з очима, провівши думкою вертикальну лінію між двома очима. При необхідності намітьте слабку лінію між ними.

3. Не дуже досвідченому художникові варто почати будувати форми навколо кінчика носа, а потім — ніздрі. Потім порівняєте верхню і дві бічні площини носа. У цьому випадку ви не повинні будете опускати перпендикуляри вниз по обидва боки носа і намічати дві чорні дірки для ніздрів.

Малювання гіпсового носу.

На наведених схемах показані розташування, пропорції, різновиди та етапи малювання носу.

Тема 15. Малювання фрагментів голови (губи).

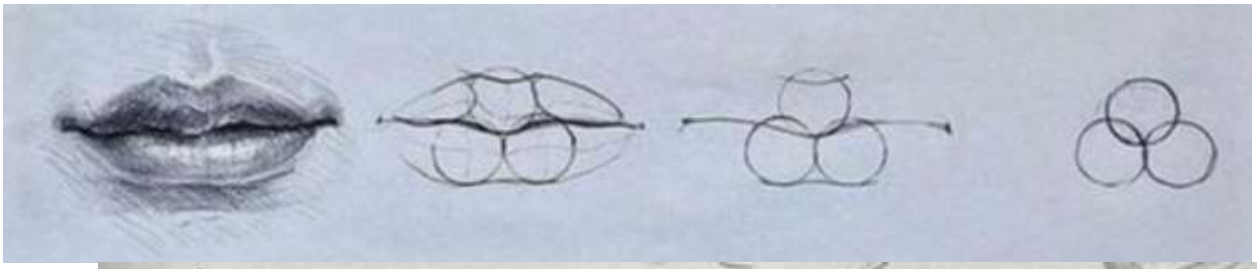
Верхня губа має свою специфічну форму. Центральна частина верхньої губи і ніс розвиваються з лобно-носового відростка. Сторони верхньої губи розвиваються з верхньощелепного відростка. Вони з'єднуються до восьмого тижня.

Усередині верхньої губи — три обсяги, а в нижньої — їх два.

Малювання гіпсового рота.

Коли малюють губи, особливо ретельно слід провести розділяючу їх лінію: вона повинна повторювати напівциліндричну форму щелепної кістки та відповідати правилам перспективи.

На наведених схемах показані розташування, пропорції, різновиди та етапи малювання губ.

Тема 16. Малювання фрагментів голови (око).

Очі — особлива частина обличчя, що не тільки має фізичну форму, але і виявляє внутрішню сутність людини. Інші риси обличчя є проекціями площини або її частиною. Далі детально опишимо очі, щоб можна їх не тільки намалювати об'ємно, але і піймати вираження, що украй важливо.

ОЧНЕ ЯБЛУКО захищене повіками й очницею. Око людини знаходиться в кістяних конусах на передній площині обличчя. Я побачила багато безглуздих учнівських начерків — ока, притягнуті до ушей або зісковзнули до носа.

Очне яблуко має діаметр приблизно в 2,5 див. Його біла частина називається склерою і складає п'ять шостих усіх яблук. Передня одна шоста — прозора роговиця, що закриває невеликий купол ока. За роговицею — плоский диск, називаний райдужною оболонкою, що буває різних квітів. Отвір у ній — зіниця — дозволяє світла проходити усередину до сітківки за очним яблуком. У райдужної оболонки два види м'язових волокон: радіальні, котрі, скорочуючи, відкривають зіницю, і кругові, котрі діють як сфінктер, закриваючи око. Кришталик міститься за райдужною оболонкою, злегка підтягуючи неї. У просторі за роговицею і кришталиком знаходиться рідина. Оскільки роговиця має форму, відмінну від іншої частини яблука, світло падає на неї під іншими кутами. Відблиски, що видні в оці залежать від того, де знаходиться джерело світла. Проникаючий у роговицю світло може потрапити в рідину за роговицею, чіткіше вимальовуючи райдужну оболонку.

При погляді ока уперед верхнє віко звичайне наполовину прикриває райдужну оболонку між її верхнім краєм і зіницею. Нижнє віко стосується нижнього краю райдужної оболонки.

Слизувата оболонка (кон'юнктива) вистилає віко з внутрішньої сторони й обгинає очне яблуко до самого краю роговиці.

Округла попереду райдужна оболонка збоку стає овальної, тому що має форму диска.

Коли верхній прямий м'яз закочує око нагору, що відповідає м'яз піднімає і верхнє віко, оскільки вони зв'язані з одним нервом.

У передній частині ОЧНИЦІ лежить очне яблуко, ледве висунуте вперед. Глибина очниці заповнена зоровим нервом, жиром, м'язами, що контролюють рух ока, і судинами. Жир служить подушкою ока, захищаючи його від удару. У худої людини очей западає в знежирену очницю. Костистий край очниці в дитинстві більш округлий, чим у дорослому стані; у жінки — більше, ніж у чоловіка; у жовтої раси — більше, ніж у білої; у білої — більше, ніж у чорної. Очниця дорослої людини стає майже прямокутної, верхні і нижні кістяні краї піднімаються по діагоналі до носа. Кістка проглядається через лежачі на ній м'які тканини.

Повіка. складаються з м'яких тканин, що приймають форму очного яблука. Якщо ви малюєте віка, відчуваючи під ними очне яблуко, то одержите набагато більш багату форму. Головне — помнете, що віка мають свою власну товщину. Зовнішні п'ять шостих краю вік — плоскі, їхня товщина видна. Це особливо ясно помітно на нижнім столітті, коли людин дивиться прямо на вас. Середня одне шоста повіки має округлу форму і позбавлені вій. Верхнє віко вигнуте овальне, а внутрішній край нижнього повіки прямій. Обоє вони знаходяться в близькому контакті з очним яблуком і повторюють його вигин. Подивитеся, як нижнє віко згинається нагору до зовнішнього кута і як воно зустрічається отут з верхнім повіким. Верхнє віко набагато більш рухливе.

М'яза очного яблука зв'язані з вісьма рухами ока. Усього їх шість — чотири прямі м'яза і дві косі. Вони прикріплені до очного яблука і кістки усередині конуса очниці.

ЗАГАЛЬНА БУДОВА: Внутрішній кут ока звичайно нижче зовнішнього, тому око нахилене по діагоналі вниз убік носа, що дозволяє постійно оживаючим око сльозам текти до слізних проток, що відкриваються в цьому куті в нижніх і верхніх повіких. Виробляюча сльози заліза знаходиться під верхнім зовнішнім краєм очниці, і її слізні протоки відкриваються у верхнє віко. В внутрішньому куті ока знаходяться маленький червонуватий вузлик за назвою карункула і складка кон'юнктиви, що називається напівмісячною. Простір між повікими й очним яблуком називається конъюктивним мішком.

Очі розміщаються в захищаючому їхньому кістковому конусі — очниці. Вони знаходяться на передній площині обличчя, що мала в порівнянні з іншою головою.

Коли одна пара внутрішньої прямої і зовнішній прямій м'язів скорочується, очі повертаються убік.

Техніки зображування ока.

Розташування очей на обличчі.

При спостереженні ока знизу чітко видна товщина верхньої повіки, що приймає форму очного яблука. Товщину нижнього повіки не видно. Якщо дивитися на людину прямо, то помітно, що верхнє віко по-різному уловлює світло. Це зв'язано з тим, що верхнє віко закриває більше поверхні ока, чим нижнє, і видається над очним яблуком, відкидаючи на нього тінь.

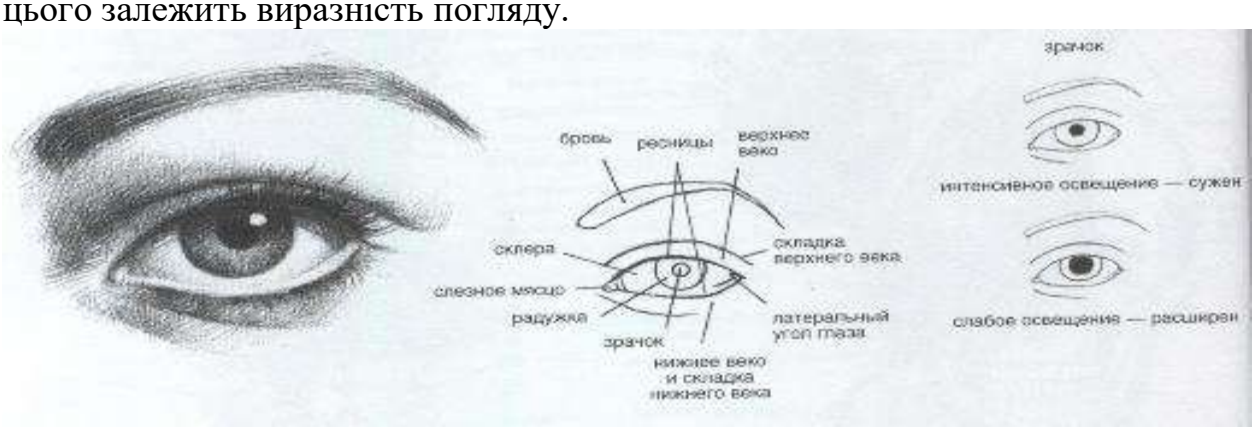
При легкому повороті обличчя віддаленге від глядача око коротшає в порівнянні з ближнім оком, завдяки перспективі. Те ж саме відбувається і з обличчям, носом і ротом, їхні вилучені частини скорочуються.

Очні яблука мають форму апельсина, тому деяка частина знаходиться на світлі, інша — у тіні. Це означає, що «білок» ока часто приходиться тонувати. Світло на цьому начерку падає на роговиці, і інша частина очного яблука одержує менше світла.

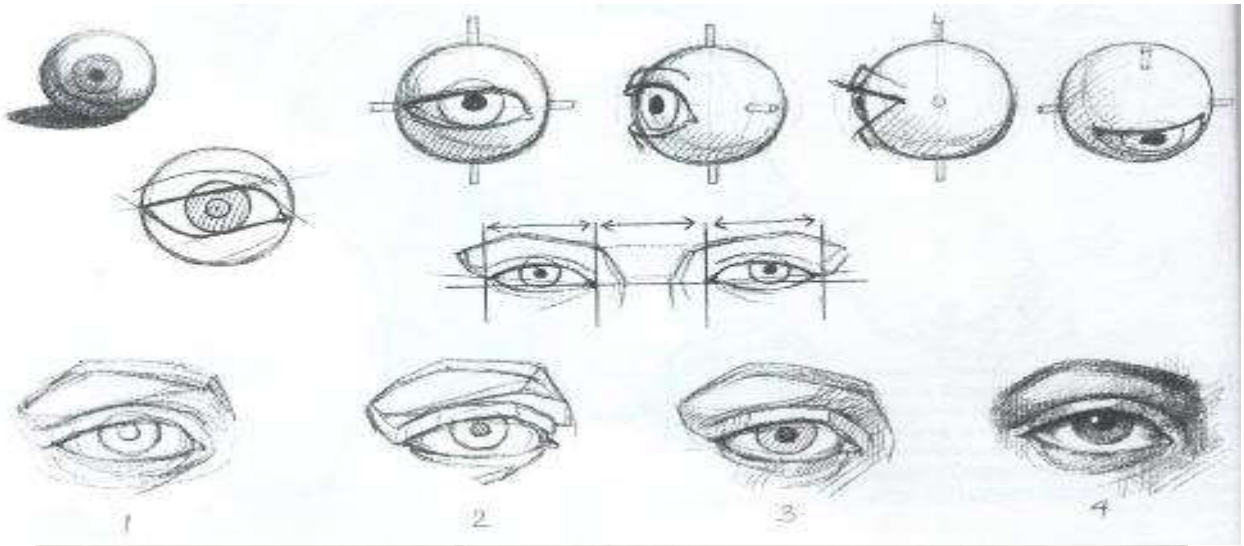
Райдужні оболонки стають злегка овальними. Якщо особа повернена у фас, то диски райдужної оболонки — округлі. Однак чим більше особа відвертається від вас, тим більше овальної стає райдужна оболонка. Перевірте цей ефект на досвіді з монеткою.

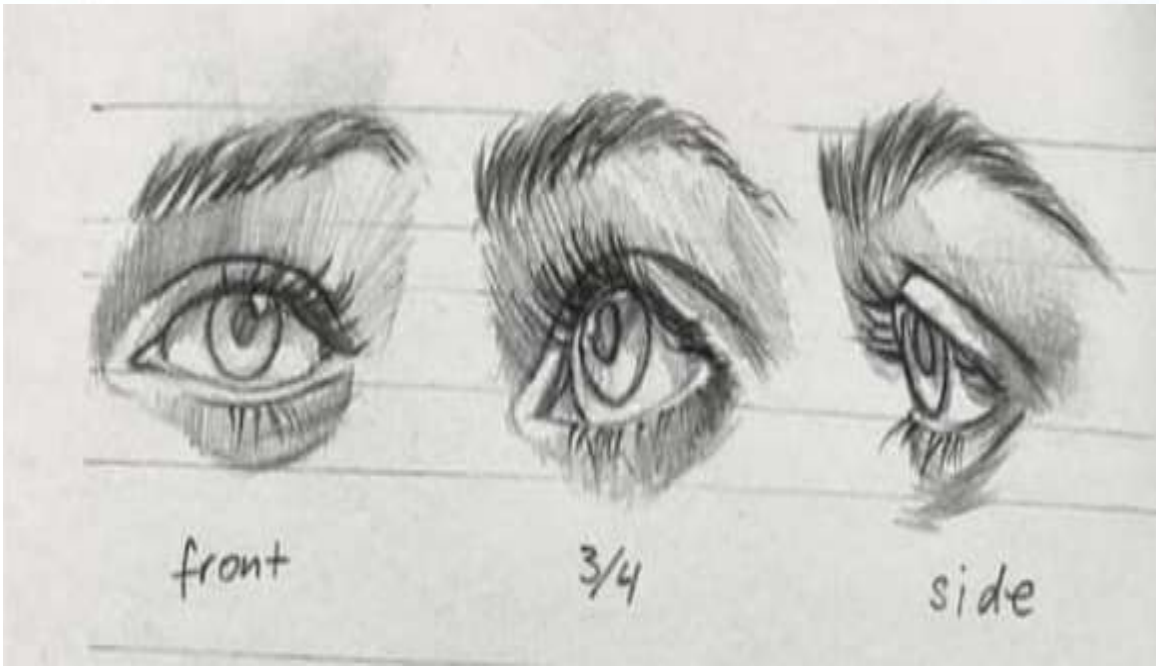
Малювання гіпсового ока.

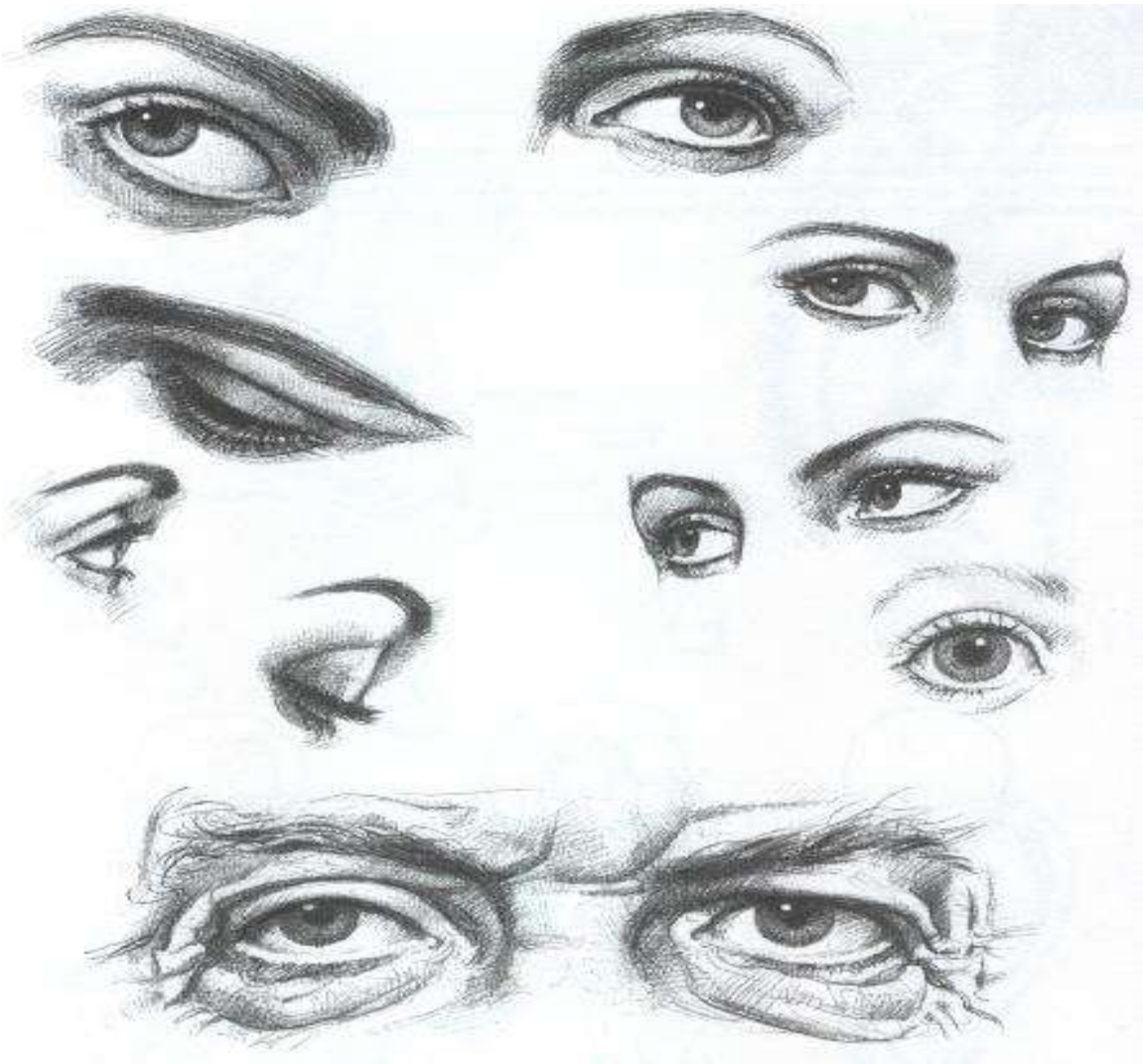
Очі можуть бути найбільш яскравим виразним елементом. Слід звертати увагу, що білок очного яблука не такий білий, як лист паперу, і що він приймає різні віддтінки не тільки за рахунок своєї тіні, але і за рахунок тіні повік. Обидва очних яблука слід зобразити під одним кутом, тоу що від цього залежить виразність погляду.

На наведених нижче схемах показані сферична побудова ока, розташування верхної повіки, а також послідовність етапів роботи для правильного зображення ока.

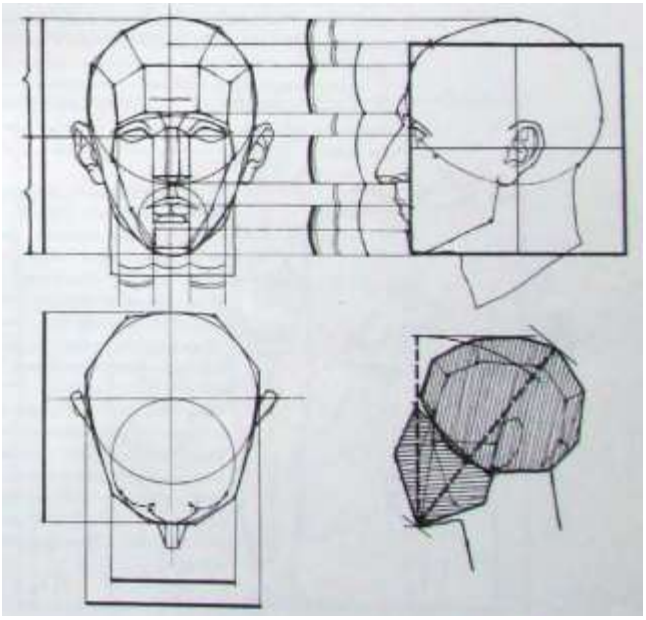

1
2
3
4

front
3/4
side

Тема 17. Пропорції голови

Канони пропорційних співвідношень розробляли такі знамениті майстри епохи Відродження, як С.Ботічеллі і Мікеланджело. Проблема пошуку системи ідеальних пропорцій залишається актуальної для художників і архітекторів XX в. Французький зодчий Ле Корбюзье в 1947 р. розробив «Модулор» — систему розподілу людської фігури відповідно до принципу золотого перетину на відрізки від ступні до талії, від талії до потилиці і від потилиці до верха пальців піднятої руки. На цій основі була створена школа модулів для архітектурного проектування і дизайну.

Прикладами використання золотого перетину можуть бути античні статуї, мальовничі полотнини художників епохи Відродження, деякі сучасні архітектурні спорудження і багато інших добутків.

Античне мистецтво установило ідеальні пропорції і для голови людини, згідно яким вона по вертикалі від тімені до кінця підборіддя поділяється на дві рівні частини лінією очних западин. Кожну з цих половин можна, у свою чергу, розділити на дві рівні частини: верхню — лінією волосся, а нижню — підставою носа. Виходить чотири рівні частини. Відстань між очима приймається рівним ширині крил носа.

Відстань від брів до підстави носа визначає величину ушей. У дійсності в людей рідко зустрічаються такі ідеальні пропорції, але знати їхній необхідно, щоб бачити відхилення від норми і краще розуміти індивідуальні пропорції живої натури.

Пропорції всякого живого організму змінюються в процесі його розвитку. Пропорції маленької дитини сильно відрізняються від пропорцій дорослої людини. Розмір голови дорослого займає приблизно 1/7 або 1/8 частина від його росту, а в дитини чотирьох-п'яти років — 1/4 або 1/5 частина. Величина голови підлітків приблизно шість разів укладається в довжині тіла.

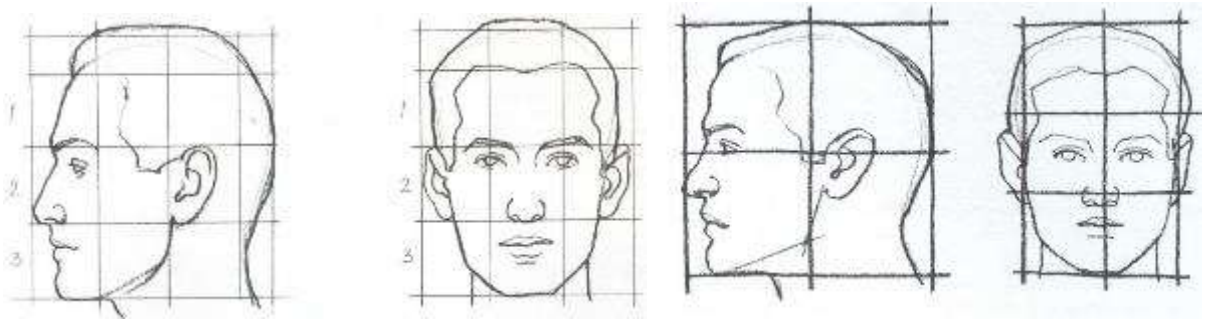
Схема співвідношень пропорцій дорослого, підлітка і маля

Тема 18. Малювання гіпсової голови.

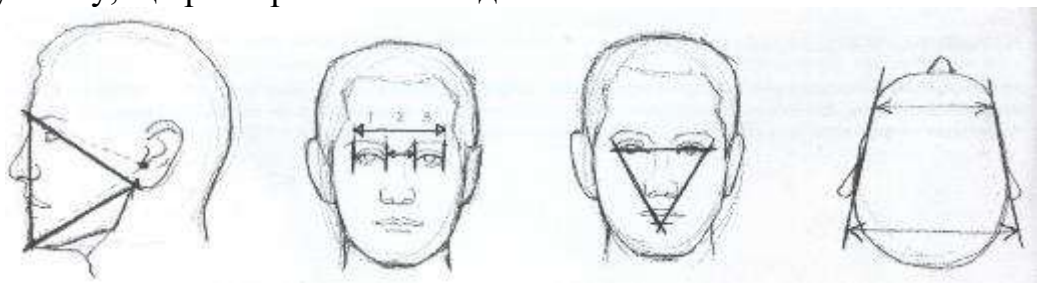
При зображенні людської голови слід дотримуватись пропорції (очі, ніс, губи тощо), передаючи їх точно і коректно. Існують різні типи голови, але їх всі можна включити в єдину схему пропорцій. Необхідно приділяти уваги загальній будові голови та її основним характеристикам, так як дійсна схожість портрета з оригіналом залежить від них. Окремі частини обличчя, навіть якщо ретельним чином відображені, але вписані у розпливчату

загальну середу, майже завжди створюють нечіткий портрет незадовільної якості.

На приведених схемах показано декілька простих основних довідкових елементів з пропорції "типової " голови, зображеної анфас та профіль. Висоту обличчя можна поділити на три рівні частини, що відповідають висоті лобу (до границі волосяного покрову), висоті носу та висоті нижньої частини обличчя.

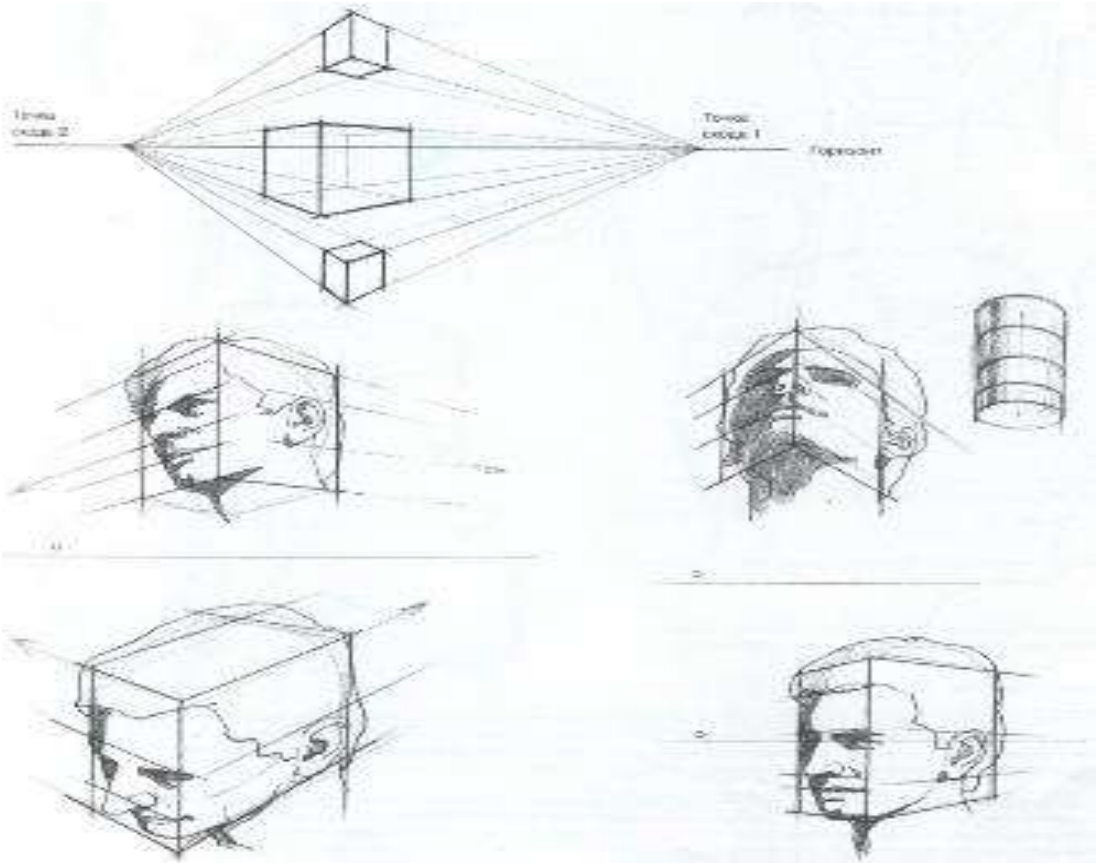
Крім того, слід відмітити, що при поєднанні між собою трьох точок, розташовані під основою носа, на підборідді та в точці з"єднання щелеп (біля мочки вуха), створюють рівносторонній трикутник. Ширина ока при розгляданні в анфас може допомогти у вимірі відстані між очами (у відповідності зі старою академічною формулою: "між очами розміщується ще одне око") і ширина основи носа на рівні ніздрів. Вид голови зверху має форму овалу, що роширюється назад.

Перспектива.

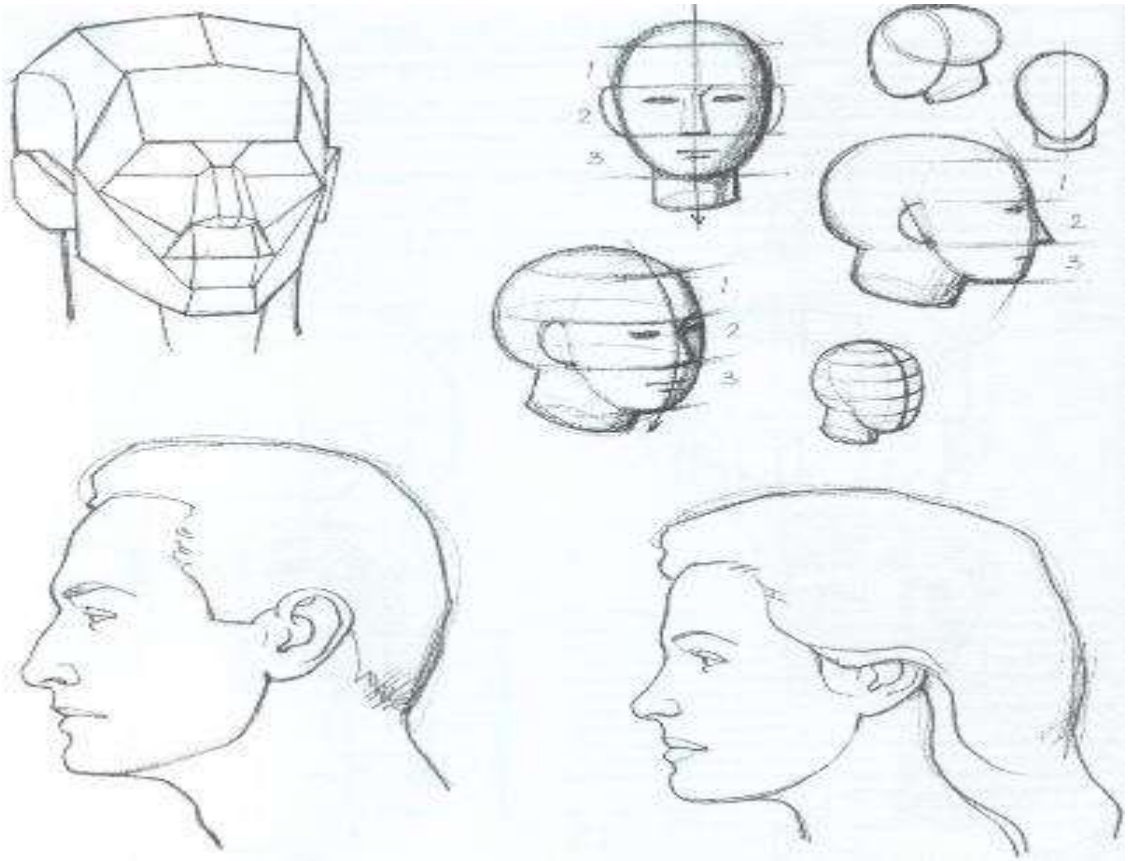
Перспектива представляє собою графічний метод, що дозволяє відтворити об"єм простіру площині. Відповідно, голова, для правильного її зображення, повинна малюватися (як і будь який інший предмет) з урахуванням правил перспективи.

Наведених нижче схем достатньо для відображення деяких базових принципів, таких чк, лінія горизонту, точку зору та точку сходу. Якщо уявити голову, розміщену у куб, кути якого зходяться на найбільш виступаючих частинах, буде простіще вписати в перспективу, хоча приблизно, та частина обличчя. Далі можна приступати за більш скрупульозне вивчення перспективи, розглядаючи голову як геометричну фігуру у крашанковоподібному аюо циліндричному об"ємі.

Загальні принципи побудови голови.

Форму голови можна порівняти з крашанковоподіьною геометричною фігурою. Слід приділяти увагу на те, як відбувається накладання друг на друга крашанкових овалів, що створюють череп та голову. Звичайно округлу форму голови можа поділити на площинні участки, які за своєю сукупністю створюють "план поверхностей", придатних для штучного моделювання гри світла та тіней.

Виникає багато труднощів при малюванні у перший раз складної форми голови. Слід починати із традиційного академічного способу. Він складається з декілька етапів.

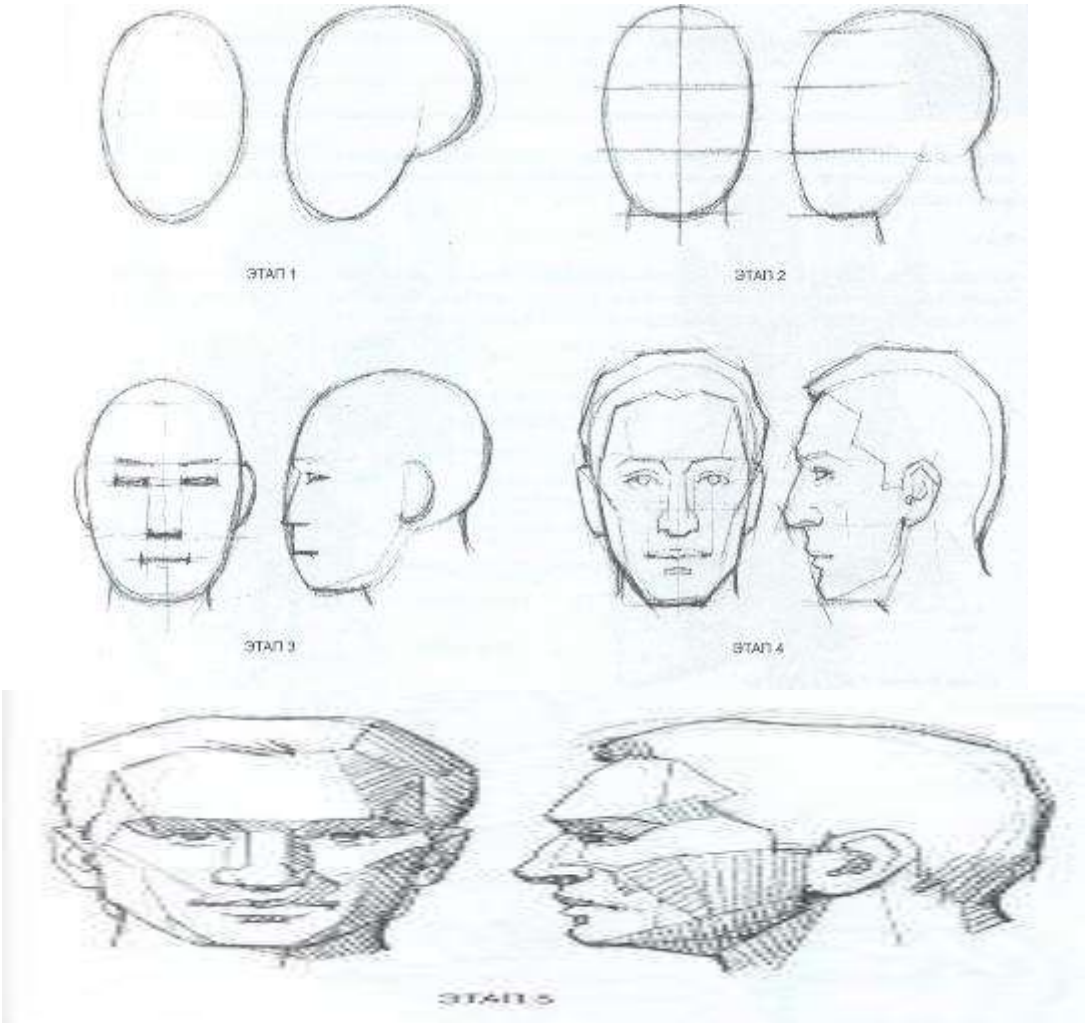
Визначення на папері місця, де буде знаходитись голова. Намалювання овалу.

На рівній відстані одне від одного слід провести чотири паралельні горизонтальні лінії для виділення трьох частин голови.

Схематичне позначення очей, носа, губ та вух, приймаючи до уваги відстань між ними.

Більш чітко встановлюється відношення між частинами голови. Визначення площинних поверхностей, волосся тощо, приближуючись до природніх форм.

Продовження більш детальної промальовки рис обличчя, враховуючи ефекти освітлення, тобто створюючи "світлотінь".

Тема 19. Малювання голови з натури (чорно-біле виконання)

Принципи малювання з натури. Особливості малювання з натури.

Ракурс малюнку, композиція малюнку.

Особливості малювання жіночого облиячча та зачіски з натури.

Послідовність малювання голови живої моделі

Одержавши попередні зведення про анатомічну будівлю черепа і голови, приступають до малюнка голови живої моделі. Бажано підбирати для цього модель із характерними рисами обличчя і виразною формою голови. Порядок виконання малюнка голови моделі живий той же, що і гіпсової, але необхідно врахувати ряд особливостей.

По-перше, гіпсовий зліпок голови нерухомий, натурщики ж у процесі позування утомлюються і мимоволі змінюють своє вираження обличчя і позу, Тому не треба випливати за змінами в русі натурщика. Дуже важливо «піймати» характерна подібність моделі. У процесі побудови голови із заданої крапки спостереження корисно час від часу розглядати її у фас, профіль і в повороті три чверті.

По-друге, на відміну від гіпсового зліпка жива модель має різне фарбування очей, губ, волосся, одягу й ін. Необхідно використовувати різноманітні прийоми штрихування для передачі фактури прямого і кучерявого волосся, шкіри молодої і старої обличчя, одягу, тла і т.п.

Навчаючи малюванню голови живої моделі, обов'язково потрібно витратити якийсь час для зарисовування окремих частин обличчя. Це можна зробити як у процесі попереднього виконання начерків, так і безпосередньо під час тривалого сеансу. Такі замальовки допомагають зрозуміти розташування очного яблука в очниці, примхливі зміни лінії губ при різних емоційних станах.

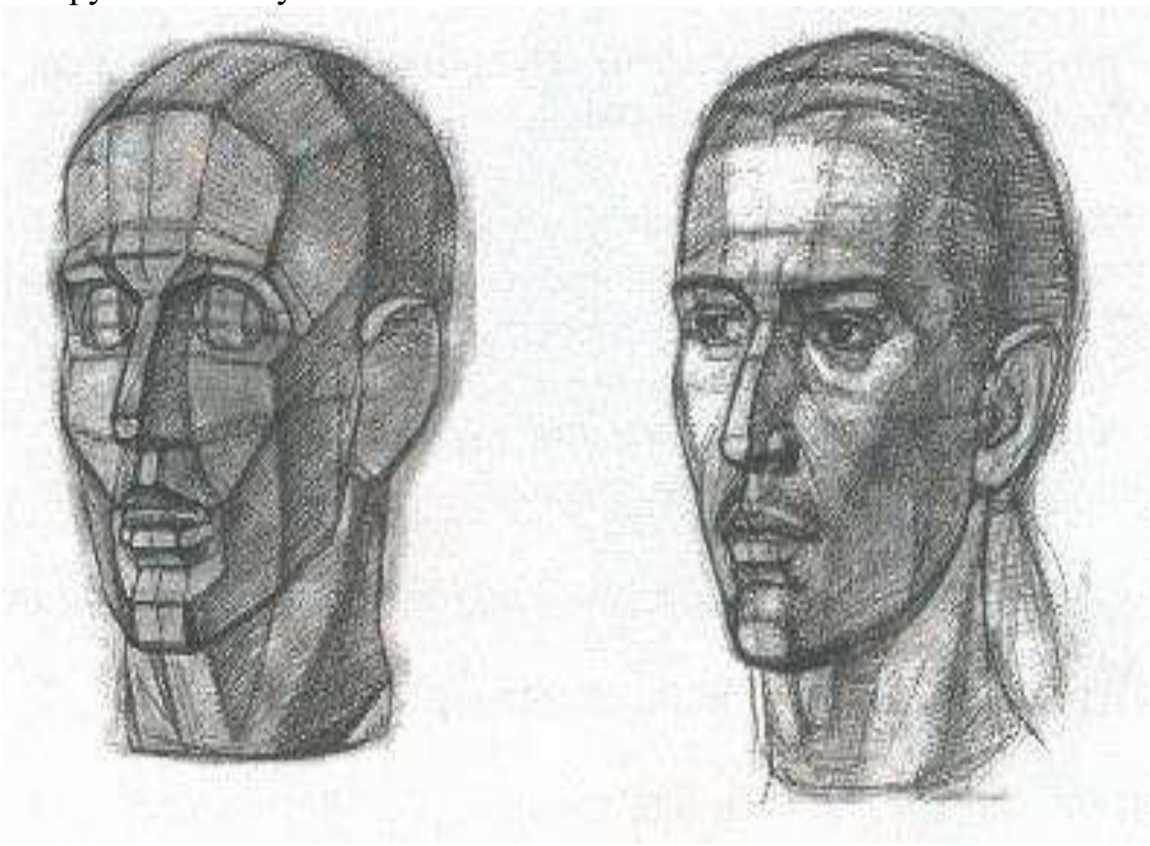

А.Добринін. Портрет дружини

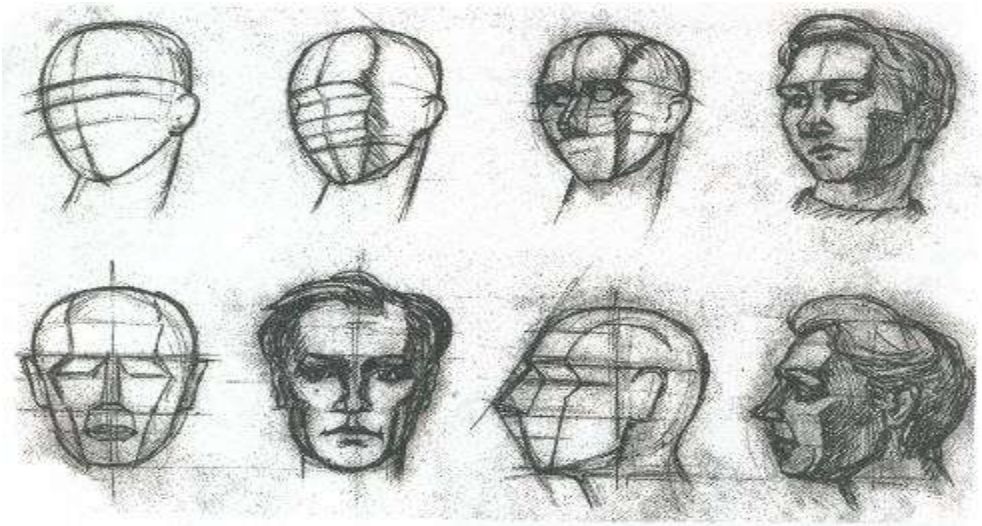
Малюючи живу модель, необхідно мати представлення про її анатомічну будівлю, його загальному характері. Кожна людина має свої індивідуальні риси, які необхідно передати в малюнку. Обличчя людини сприймається і запам'ятовується краще, коли воно емоційно пофарбовано. У першу чергу в будь-якому портреті нашу увагу притягають ока людини. Не випадково їх називають дзеркалом душі. Усе це варто враховувати при композиційному розміщенні голови на листі. Не обов'язково знати біографію людини, щоб зрозуміти — перед нами артистична натура.

Удавана простота зображення голови в профіль досить оманна. Ока, ніс, рот, притягаючи увагу, вимагають точності малюнка, а зображення волосся й одяги допускає волю штрихування. Уява художника підказує йому обсяг голови, навіть якщо якась її частина не видна. Поки не вирішена загальна форма голови, не знайдені її пропорції, не можна переходити до пророоблення деталей. Портретна подібність залежить багато в чому від правильно витриманих загальних пропорцій.

Малюючи живу голову людини, важливо не утратити відчуття тих великих площин, що так добре проглядаються в «обрубці». Тому таку гіпсову модель краще ставити поруч із натурщиком. У навчальних цілях живу модель і «обрубку» корисно малювати з однієї точки зору на одному листі поруч. При малюванні голови необхідно враховувати не тільки; будівля кістки черепа, але і м'язів обличчя, їх можна вивчити по спеціальним! таблицям у підручниках пластичної анатомії. Протягом усього процесу малювання живої моделі і навіть працюючи над її частинами, не упускайте з поля зору всю голову.

Гіпсова модель та натурщик

Перший етап. Узагальнене промальовування контуру голови моделі. Треба передати риси обличчя, взаємозв'язок голови з плечовим поясом. Головне при цьому! дотримувати пропорції.

Другий етап. Перехід до пророоблення деталей, передачі фактури волосся, шкіри, одягу. Простежити за грою світла і тіні, за допомогою об'ємності форм.

Третій етап. Узагальнення деталей, виявлення характеру моделі, досягнення цілісного враження від образа.

Тема 20. Малювання голови з натури (виконання в кольорі)

В зарисовках голови основна задача – виконання форми даної натури в тому або іншому повороті. Приступаючи до роботи, визначити загальну форму голови і пропорції її частин. Легкими торканнями намітити допоміжні лінії побудови, основні з яких – пересічні під прямим кутом серединна і профільна лінії, проходять через перенісся. Отримана хрестовина визначить поворот голови. Як в тривалому малюнку, так і в короткостроковому, необхідно направляти свою увагу на об'ємно-просторове сприйняття натури.

Об'ємні форми предметів визначаються їх конструкцією, тому не можна грамотно малювати ту або іншу форму, не розуміючи її конструктивної будови. Неможливо правильно зобразити видимі частини голови, не маючи ясного уявлення про всю форму в цілому, тобто про ті частини, які не видно при даній точці зору. Передаючи основні тональні відносини, студент разом з тим не повинен бачити натуру поверхнево, тільки в світлотіньовому стані, який часто відволікає від визначення закономірностей в будові предмета. По характеру виконання зарисовки можуть бути як лінійними, так і тональними. В першому випадку використовують просторову лінію, яка може лаконічно і виразно передати форму, що зображується. По ходу роботи залежно від характеру предметів і освітлення, ця лінія повинна видозмінюватися, в одних місцях посилюючись, в інших слабшаючи. В другому випадку передають тональні відносини в забарвленні предметів. Користуючись поєтапністю створення малюнку, слід виконати малюнок тієї ж натури у двух-трьох інших поворотах та нахилах. При виконанні цієї серії зарисовок можна користуватися простішими сортами паперу (обгортувальній, шпалерами).

Антуан Ватто. Замальовки молодої дівчини у капелюшку. 1716. Папір, італійський олівець, сангіна

